

KLAIPĖDOS UNIVERSITETO
Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas
Andragogikos katedra

Gediminas Lukošis

**Dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginės funkcijos
profesinėje veikloje ir jų plėtros galimybės**

Andragogikos studijų programos
magistro baigiamasis darbas

Klaipėda, 2019

SANTRAUKA

Lukošis G. Dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginės funkcijos profesinėje veikloje ir jų plėtros galimybės. Andragogikos magistro studijų programos baigiamasis darbas. Darbo vadovė prof. dr. R. M. Andriekienė. Klaipėdos universitetas: Klaipėda, 2019. – 66 p.

Raktiniai žodžiai: andragogas, andragogas praktikas, andragogo funkcijos, dvikovinės sporto šakos, funkcija, galimybė, kompetencija, plėtra, sportinė dvikova, suaugęs besimokantysis, treneris, treniravimas.

Andragoginių funkcijų taikymas dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje sudaro prielaidas tinkamai kurti mokymo ir mokymosi situacijas suaugusiems, užtikrinti mokymo ir mokymosi galimybes, sudaryti mokymo ir mokymosi sąlygas, kurti mokymosi visą gyvenimą perspektyvas suaugusiems. Visa tai sudaro sąlygas padidinti treniravimosi efektyvumą. Tai reiškia, kad dvikovinio sporto šakų trenerių profesinėje veikloje andragoginių funkcijų taikymas gali sudaryti prielaidas sėkmingam treniravimuisi.

Mokslinė problema - kaip dvikovinių sporto šakų treneriai taiko andragogines funkcijas profesinėje veikloje ir kokios jų plėtros galimybės?

Tyrimo objektas – dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginės funkcijos. **Tyrimo tikslas** – teoriškai išanalizuoti ir empiriškai pagrįsti Lietuvos dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų taikymą profesinėje veikloje bei numatyti jų plėtros galimybes. **Tyrimo uždaviniai:**

1. Išanalizuoti andragoginių funkcijų dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje teorines prielaidas: sampratą, rūšis, veiklos organizavimo ypatumus, andragoginių funkcijų raišką.
2. Įvertinti Lietuvos dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų raišką profesinėje veikloje trenerių požiūriu.
3. Atlikti atvejo analizę, tikslu nustatyti andragoginių funkcijų taikymo plėtros galimybes dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, atvejo analizė.

Darbo teorinis naujumas atsiskleidžia tuo aspektu, kad trenerio profesinė veikla integruoja andragogines funkcijas ir būtinas jų plėtros galimybes. Praktiniu aspektu darbas reikšmingas tuo, kad atliktų empirinių tyrimų duomenys sudaro prielaidas nustatyti, ar treneriai taiko andragogines funkcijas savo profesinėje veikloje, kaip tai daro ir kokios jų plėtros galimybės. Empiriniam tyrimui parengti instrumentai gali būti pritaikyti platesniu mastu, tiriant andragogines kitų tipų sporto šakų trenerių funkcijas.

SUMMARY

Lukošis G. Andragogic Functions in Professional Activity of Combat Sports Coaches and Their Development Possibilities. Master paper of studies in Andragogics. Supervisor prof. dr. R. M. Andriekienė. Klaipeda university: Klaipeda, 2019. – 66 p.

Key words: andragogue, andragogue-practician, functions of andragogue, combat sports, function, opportunity, competence, development, sports duel, adult learner, coach, coaching.

Application of andragogic functions in the activity of dual sports coaches gives presumptions for a proper creation of teaching and learning situations for adults, assurance of opportunities to teach and learn, creation of lifelong learning perspectives for adults. It increases the efficiency of coaching. It means that application of andragogic functions in the professional activity of combat sports' coaches can make presumptions for successful training.

Scientific problem – how mutual sports' coaches apply andragogic functions in professional activity and what are the possibilities for their development?

Object of the research – andragogic functions of combat sports' coaches. **Aim of the research** – to analyse theoretically and ground empirically the application of andragogic functions in professional activity of Lithuanian combat sports' coaches; to present possibilities for their development. **Tasks of the research:**

1. To analyze theoretical presumptions for the application of andragogic functions in professional activity of combat sports' coaches: concept, types, peculiarities of activity organization, the expression of andragogic functions.
2. To evaluate the expression of andragogic functions in professional activity of Lithuanian combat sports' coaches from coaches' viewpoint.
3. To accomplish case analysis in order to find out possibilities for the development of andragogic functions application in professional activity of combat sports' coaches.

Methods of the research: scientific literature analysis, a questionnaire survey, case analysis.

Theoretical novelty of the paper reveals in the aspect that professional activity of coach integrates andragogic functions and essential opportunities for their development. In practice the paper is significant because results of empirical research let to find out if coaches apply andragogic functions in their professional activity, how do they apply them and what are the opportunities for their development. Instruments prepared for the empirical research can be applied in a wider context for the researches of andragogic functions of other sports' coaches.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Dvikovinių sporto šakų trenerių funkcijų raiška (sudaryta pagal Sabaliauską, 2017)	16
2 lentelė. Andragogo ir dvikovinių sporto šakų trenerio funkcijų grupių palyginimas (sudaryta autoriaus)	21
3 lentelė. Andragogo kompetencijų klasifikacija (sudaryta pagal Juozaitį, 2008)	25
4 lentelė. Andragoginių funkcijų panaudojimo galimybės dvikovinių sporto šakų trenerių kompetencijų plėtrai	31
5 lentelė. Andragogo ir dvikovinių sporto šakų trenerio kompetencijų lyginamoji analizė	31
6 lentelė. Anketos struktūros detalizacija (sudaryta autoriaus)	36
7 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal demografines charakteristikas (N=71)	38
8 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal pagrindines profesijas (N=71)	38
9 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal treneriams būdingas savybes (N=71)	42
10 lentelė. Andragoginių funkcijų svarbos dvikovinių sporto šakų trenerių veiklai vidurkiai, balais (N=71)	44
11 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal andragogo profesinių kompetencijų realizavimo savo veikloje pastebėjimą, proc. (N=71)	46
12 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal asmenis, institucijas, kurie turėtų rūpintis dvikovinių sporto šakų trenerių kompetencijų tobulinimu, proc. (N=71)	48
13 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal andragogo profesinių kompetencijų tobulinimo poreikius, proc. (N=71)	49
14 lentelė. X sporto centro biudžetas 2016 ir 2017 m.	53
15 lentelė. Dvikovinių sporto šakų trenerių atliekamų andragoginių funkcijų X sporto centre analizė	55

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Dvikovinio sporto klasifikacija (sudaryta pagal Drid, 2016)	13
2 pav. Treneriui būdingų bruožų rinkinys (Skarbalius, 2006)	18
3 pav. Dvikovinio sporto šakų trenerių kompetencijos (sudaryta pagal Sabaliauską, 2017)	24
4 pav. Edukacinės andragogo profesinės kompetencijos (sudaryta pagal LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymą dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013)	27
5 pav. Vadybinės andragogo profesinės kompetencijos (sudaryta pagal LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymą dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013)	28
6 pav. Tiriamosios andragogo profesinės kompetencijos (sudaryta pagal LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymą dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013)	29
7 pav. Empirinio tyrimo struktūra	35
8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal sporto šakas, kurių sportininkus treniruoja, proc.	40
9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal treniruotėms būdingus bruožus, proc. (N=71)	41
10 pav. Andragoginės veiklos sritis realizuojančių trenerių dalis, proc. (N=71)	43
11 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal andragoginių funkcijų realizavimą, proc. (N=71)	45
12 pav. Vidutiniai atskirų kompetencijų grupių svarbos dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje įverčiai, balais (N=71)	47
13 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal kompetencijų tobulinimo poreikį, proc. (N=71)	48
14 pav. Respondentų, pageidaujančių tobulinti atskirų grupių kompetencijas, dalys, proc. (N=71).	49
15 pav. X sporto centre, treniruojamų asmenų dinamika pagal sporto šakas 2016–2017 m., asmenų sk.	51

TURINYS

PAGRINDINĖS SĄVOKOS.....	7
ĮVADAS	8
1. TEORINĖS TYRIMO PRIELAIIDOS: DVIKOVINIŲ SPORTO ŠAKŲ TRENERIŲ ANDRAGOGINĖS FUNKCIJOS PROFESINĖJE VEIKLOJE, JŲ PLĖTROS GALIMYBĖS	12
1.1. Dvikovinių sporto šakų samprata, esmė, rūšių apibūdinimas	12
1.2. Dvikovinių sporto šakų trenerių veiklos organizavimas	15
1.3. Andragoginių funkcijų samprata ir raiška dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje	19
1.4. Andragoginių funkcijų realizavimui būtinos kompetencijos ir jų plėtra sėkmingai dvikovinių sporto šakų trenerių profesinei veiklai.....	23
2. EMPIRINIO TYRIMO PRIELAIIDOS: DVIKOVINIŲ SPORTO ŠAKŲ TRENERIŲ ANDRAGOGINĖS FUNKCIJOS PROFESINĖJE VEIKLOJE IR JŲ PLĖTRA	34
2.1. Tyrimo metodologija, metodai, eiga.....	34
2.2. Tyrimo rezultatų analizė ir jų interpretacija	38
2.2.1. Andragoginių funkcijų raiška profesinėje veikloje ir jų plėtra dvikovinių sporto šakų trenerių požiūriu	38
2.2.2. X sporto centro dvikovinių sporto šakų trenerių profesinės veiklos analizė (vieno atvejo analizė).....	51
IŠVADOS	58
REKOMENDACIJOS	60
LITERATŪRA	61
PRIEDAS	67

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

Andragogas praktikas – „asmuo, mokantis suaugusiuosius (organizuojantis jų mokymąsi), tačiau neturintis formalaus dokumento, patvirtinančio jo kaip andragogo kvalifikaciją“ (Juozaitis, 2008, p. 136).

Andragogo funkcijos – 1) mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimas, apimantis funkcijas, nukreiptas į besimokančiųjų kompetencijų įgijimą ir plėtojimą konkrečioje situacijoje; 2) mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas, apimantis funkcijas, orientuotas į suaugusiųjų poreikius tenkinančių mokymo ir mokymosi galimybių kūrimą, švietimo paslaugų projektavimą ir teikimą (mokymo ir (ar) mokymosi programų, aplinkų ir paramos sistemų kūrimą); 3) mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymas, apimantis funkcijas, nukreiptas į suaugusiųjų švietimo paslaugų teikimą, aptarnaujančių įstaigų ir organizacijų steigimą bei suaugusiųjų švietimo darbuotojų rengimą, taip sudarant mokymo ir mokymosi sąlygas suaugusiesiems; 4) mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimas, apimantis funkcijas, orientuotas į mokymosi visą gyvenimą vizijų ir tikslų numatymą, strateginių dokumentų rengimą ir jų įgyvendinimo stebėseną, taip kuriant mokymosi visą gyvenimą perspektyvas suaugusiesiems (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013, p. 2).

Dvikovinės sporto šakos – imtynės, dziudo, džudžitsu, boksas, karate, tekvondo, muay thai, mišrūs kovos menai (Drid, 2016).

Funkcija – pareigos, veiklos sritis; paskirtis (Žodynas.lt, 2017).

Galimybė – tai, kas galima, galimumas (Žodynas.lt, 2017).

Kompetencija – gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma (LR Švietimo įstatymas, 2011).

Plėtra – tai plėtotė, raida, plėtimasis, ekspansija (Žodynas.lt, 2017).

Sportinė dvikova – „kovos būdas, kai pergalė prieš varžovą pasiekama naudojant tam tikrus, griežtai varžybų taisyklių nusakytus veiksmus“ (Naužemys ir kt., 2007, p. 36).

Suaugęs besimokantysis – besimokantysis, atliekantis teisiškai, socialiai bei kultūriškai suaugusiesiems būdingus vaidmenis (Morris-Eyton, 2008, p. 7).

Treneris – asmuo, duodantis nurodymus ar nukreipiantis tam tikrai veiklai individualų sportininką ar sportininkų grupę (Morris-Eyton, 2008, p. 8).

Treniravimas – asmens paruošimas tam tikrai užduočiai ar vaidmeniui atlikti. Paruošimas apima instruktavimą bei praktiką, siekiant tam tikro lygmens sportinės kompetencijos (Morris-Eyton, 2008, p. 7).

IVADAS

Temos aktualumas. Sportas – svarbus socialinis fenomenas, darantis poveikį įvairioms visuomeninio gyvenimo sritims: profesinei veiklai, žmonių tarpusavio ir visuomeniniams santykiams. Sporto vaidmuo svarbus ir formuojant etines vertybes, madą, žmonių gyvenimo būdą (Karaškevičiūtė ir kt., 2015, p. 108). Šiame kontekste svarbus vaidmuo tenka ir tokioms dvikovinėms sporto šakoms, kaip imtynės, boksas, pankrationas. Sportinis dvikovinių sporto šakų sportininkų rengimas yra sudėtingas procesas. Tad šio proceso įgyvendinimui ieškoma vis inovatyvesnių, alternatyvių būdų, metodų. Tą skatina ir visuomenės senėjimo reiškinys. Mažėjant gimstamumui bei ilgėjant gyvenimo trukmei, pasaulyje vis stiprėja vyresnių / brandžių asmenų polinkis sportuoti. Šį pokytį lemia daugybė veiksnių / aplinkybių, kintantys požiūriai: suaugusieji demonstruoja didesnę norą įgyti išsilavinimą, jie aktyviau įsitraukia į bendruomenes, vis aiškiau supranta sveikos gyvensenos naudą, gali daugiau laiko skirti laisvalaikiui, vis daugiau suaugusiųjų gali finansiškai leisti sau užsiimti norima sporto šaka, padaugėjo galimybių jiems dalyvauti organizuotose konkurencinėse sporto veiklose (Morris-Eyton, 2008). Visi šie pokyčiai aktualūs ir dvikoviniam sportui, apimančiam imtynių, bokso, pankrationo, fechtavimosi, dziudo, sambo, sunkiosios atletikos sporto šakas. Tokiame kintančiame dvikovinio sporto kontekste itin svarbus tampa andragoginių funkcijų taikymas. Andragogo profesinės veiklos funkcijos LR Švietimo ir mokslo ministro įsakyme dėl andragogo profesinės veiklos aprašo (2013) suklasifikuotos į tokias grupes: 1) mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimas, apimantis funkcijas, nukreiptas į besimokančiųjų kompetencijų įgijimą ir plėtojimą konkrečioje situacijoje; 2) mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas, apimantis funkcijas, orientuotas į suaugusiųjų poreikius tenkinančių mokymo ir mokymosi galimybių kūrimą ir kt.; 3) mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymas, apimantis funkcijas, nukreiptas į suaugusiųjų švietimo paslaugų teikimą, aptarnaujančių įstaigų ir organizacijų steigimą ir kt.; 4) mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimas, apimantis funkcijas, orientuotas į mokymosi visą gyvenimą vizijų ir tikslų numatymą ir kt. (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013, p. 2).

Malcolm Knowles pasiūlyti andragogikos principai jau daugiau nei trisdešimt metų tapo suaugusiųjų mokymo pagrindu (Houde, 2006, p. 90). Andragogika yra orientuota į besimokantįjį. Toks požiūris, kaip nurodo S. Hodges (2012), labiau nei tradicinis skatina sportuojančiųjų vidinę motyvaciją, o tai, tikėtina, pagerins jų sporto rezultatus bei paskatins ir toliau sportuoti. Andragogikos funkcijų taikymas dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje padeda treneriui geriau pažinti suaugusį žmogų, suvokti jo mąstymą, įvertinti jo turimą patirtį, derintis prie jos, motyvuoti, konsultuoti, bei teikti mokymosi paramą, pagalbą, modeliuojant įvairias mokymosi situacijas.

Andragoginių funkcijų taikymas dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje sudaro prielaidas tinkamai kurti mokymo ir mokymosi situacijas suaugusiesiems, užtikrinti mokymo ir mokymosi galimybes, sudaryti mokymo ir mokymosi sąlygas, kurti mokymosi visą gyvenimą perspektyvas suaugusiesiems. Visa tai padidina treniravimosi efektyvumą. Tai reiškia, kad dvikovinio sporto šakų trenerių profesinėje veikloje andragoginių funkcijų taikymas gali sudaryti prielaidas sėkmingam treniravimuisi.

Mokslinės problemos ištirtumas. Andragogika, kaip mokslo tyrimo objektas, sulaukė didelio tiek užsienio šalių (Forrest ir kt., 2006), tiek Lietuvos (Teresevičienė ir kt., 2006; Žilinskaitė, 2009; Jatkauskienė ir kt., 2011; Jatkauskienė, 2013) mokslininkų dėmesio. Nagrinėtos andragogų funkcijos. A. M. Juozaitis (2008) andragogines funkcijas pristatė, kaip andragogų praktikų neformaliojo mokymosi modelio elementą. R. M. Andriekienė (2011) į šias funkcijas pažvelgė andragogų profesionalizacijos atliekamų vaidmenų aspektu. G. Tolutienė (2013) andragogines funkcijas pateikė kaip vieną iš andragogo pagalbos suaugusiajam strategijos taikymo galimybių. Išskirtinai į parapijos kunigo andragogines funkcijas susikoncentravo G. Tolutienė ir kiti (2016). Mokslininkų dėmesio sulaukė ir kiti andragoginių funkcijų aspektai (Zuzevičiūtė ir kt., 2008; Adomaitienė ir kt., 2016). Tyrinėta andragogikos taikymo svarba ir galimybės sporto kontekste, treneriams dirbant su sportuojančiaisiais (Brock, 2008; Hodges, 2012; Nicholls, 2017). Gana ribotai užsienio šalyse nagrinėtas andragogikos principų taikymas tokiose sporto šakose, kaip slidinėjimas (Roberson, 2009), plaukimas (Morris-Eyton, 2008). O andragoginės funkcijos dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje beveik nenagrinėtos. Šis tyrimo objektas visiškai netyrinėtas ir Lietuvoje.

Tyrimo problema. Kaip pažymi H. Morris-Eyton (2008), kai kurie treneriai ignoruoja sportininkų amžių ir treniruotėms naudoja įprastus pedagoginius metodus, nepripažindami esminių tarp besitreniruojančių vaikų ir suaugusiųjų egzistuojančių skirtumų. Todėl **mokslinė šio darbo problema** formuluojama tokiu klausimu: *kaip dvikovinių sporto šakų treneriai taiko andragogines funkcijas profesinėje veikloje ir kokios jų plėtros galimybės?*

Tyrimo klausimai:

1. Kaip ir kokias dvikovinių sporto šakų treneriai savo profesinėje veikloje taiko andragogines funkcijas?
2. Kokios kompetencijos būtinos andragoginių funkcijų dvikovinių sporto šakų realizavimui?
3. Kokios andragogų funkcijų plėtros galimybės dvikovinėse sporto šakų trenerių profesinėje veikloje?

Tyrimo objektas – dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginės funkcijos.

Tyrimo tikslas – teoriškai išanalizuoti ir empiriškai pagrįsti Lietuvos dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų taikymą profesinėje veikloje bei numatyti jų plėtros galimybes. Tikslui įgyvendinti numatyti tokie tyrimo *uždaviniai*:

1. Išanalizuoti andragoginių funkcijų dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje teorines prielaidas: sampratą, rūšis, veiklos organizavimo ypatumus, andragoginių funkcijų raišką.
2. Įvertinti Lietuvos dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų raišką profesinėje veikloje trenerių požiūriu.
3. Atlikti X institucijos atvejo analizę, tikslu nustatyti andragoginių funkcijų taikymo ir plėtros galimybes dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje.

Tyrimo hipotezė: dvikovinių sporto šakų treneriai realizuoja andragogines funkcijas: mokymo ir mokymosi situacijų kūrimo, mokymosi galimybių užtikrinimo, bei sąlygų ir perspektyvų kūrimo, realizuodami edukacinę, vadybinę, tiriamąją veiklą, o šių funkcijų realizavimą lemia andragoginei veiklai būtinos kompetencijos: gebėjimas realizuoti mokymosi procesus, mokymosi situacijų modeliavimas, atitinkamų metodų taikymas, parama, pagalba, motyvavimas, planavimas, koordinavimas, derinimasis prie sportuojančių poreikių, gebėjimas stebėti, reflektuoti, tirti mokymosi procesus, patirtį.

Tyrimo metodologija grindžiama:

- 1) *andragogine mokymosi teorija*. Ši teorija į suaugusįjį besimokantį (konkrečiu atveju – dvikovinės sporto šakos sportininką) žvelgia kaip į motyvuotą, savarankišką asmenybę, siekiančią naudotis sukaupta individualia patirtimi, gebančią atlikti refleksijas, prisiimti atsakomybę už mokymąsi bei rezultatus, pasižyminčią individualumu (Knowles ir kt., 1998);
- 2) *profesinio tobulėjimo teorija*. Pagal šią teoriją dvikovinio sporto šakos trenerio karjera – tai visą gyvenimą trunkantis tobulėjimo procesas, aprėpiantis įgūdžius, nuostatas, vertybes, gebėjimus, asmenines savybes. Profesinis augimas traktuojamas kaip negrįžtamas ir nuolatinis procesas (Super, 1990);
- 3) *humanistine teorija*. Ši teorija ugdymą traktuoja kaip asmeninį tobulėjimą, taikant ugdymą per patirtį, tikslinį ugdymą, įgalinimą bei grupinę dinamiką (Morris-Eyton, 2008). Minėtieji ugdymo metodai taikytini ir dvikovinių sporto šakų kontekste. Ji pabrėžia kiekvieno asmens vientisumą, kuris būtinas asmenybės savirealizacijai.

Tyrimo metodai.

1. *Mokslinės literatūros analizė* taikyta, siekiant atskleisti teorines andragoginių funkcijų raiškos dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje prielaidas.
2. *Anketinė apklausa* taikyta, siekiant atskleisti dvikovinių sporto šakų trenerių požiūrį į jų vykdomas andragogines funkcijas.

3. Vieno atvejo analizė taikyta, siekiant įvertinti dvikovinių sporto šakų trenerių veiklos ypatumus, andragoginių funkcijų raiškos bei plėtros galimybių profesinėje veikloje aspektu.

Darbo teorinis naujumas ir praktinis reikšmingumas. Teorinio darbo objekto analizė sudarė prielaidas išnagrinėti trenerių profesinę veiklą per andragoginių funkcijų prizmę. Darbo teorinis naujumas atsiskleidžia tuo aspektu, kad trenerio profesinė veikla integruoja andragogines funkcijas. Į trenerį siekiama pažvelgti kaip į andragogą profesionalą arba įgijusį andragoginių kompetencijų. Praktiniu aspektu darbas reikšmingas tuo, kad atliktų empirinių tyrimų duomenys sudaro prielaidas nustatyti, ar treneriai taiko andragogines funkcijas savo profesinėje veikloje, kaip tą daro ir kaip dvikovinių sporto šakų atstovai į tai reaguoja. Šių tyrimų rezultatai būtini siekiant plėsti dvikovinių sporto šakų trenerių andragogines funkcijas jų profesinėje veikloje. Empiriniam tyrimui atlikti panaudoti instrumentai gali būti pritaikyti platesniu mastu, tiriant andragogines kitų tipų sporto šakų trenerių funkcijas.

Darbo struktūra. Baigiamąjį magistro darbą sudaro santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, 15 lentelių ir 15 paveikslų sąrašai, turinys, pagrindinės sąvokos, įvadas, dėstomoji dalis, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas (89 šaltiniai) bei priedai. Darbo apimtis – 65 puslapiai (be priedų).

Dėstomoji dalis sudaryta iš trijų skyrių. *Pirmasis skyrius* yra skirtas teoriniam dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų taikymo profesinėje veikloje ir jų plėtros galimybių pagrindui parengti. Jame atskleista dvikovinių sporto šakų samprata ir esmė, apibūdintos dvikovinių sporto šakų rūšys, pristatytas dvikovinių sporto šakų trenerių veiklos organizavimas, identifikuotos andragoginės funkcijos dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje. *Antrajame skyriuje* parengta andragoginių funkcijų raiškos dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje tyrimo metodologija ir metodika. Joje iškeltas tyrimo tikslas, suprojektuota tyrimo eiga, parinkti ir pagrįsti tyrimo metodai, instrumentai, numatyta tyrimo imtis, apibūdintas tyrimo organizavimas, pristatyti tyrimo etikos principai. *Trečiajame skyriuje* pristatyti andragoginių funkcijų raiškos Lietuvos dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje tyrimo rezultatai, numatytos andragoginių funkcijų plėtros kryptys bei galimybės.

1. TEORINĖS TYRIMO PRIELAIIDOS: DVIKOVINIŲ SPORTO ŠAKŲ TRENERIŲ ANDRAGOGINĖS FUNKCIJOS PROFESINĖJE VEIKLOJE, JŲ PLĖTROS GALIMYBĖS

1.1. Dvikovinių sporto šakų samprata, esmė, rūšių apibūdinimas

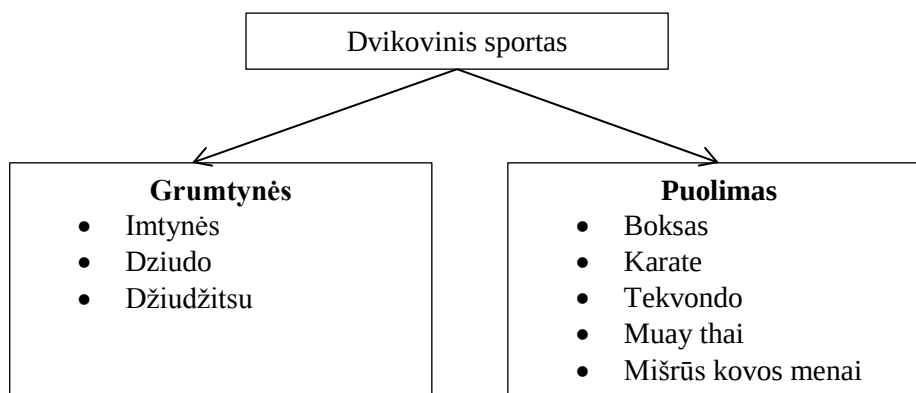
Dvikovinio sporto šakose yra laimima apie 25 proc. medalių olimpinėse žaidynėse. Dvikovinio sporto šakų varžybas stebi milijonai žiūrovų visame pasaulyje. Pastaruosius kelis dešimtmečius stebimas didėjantis susidomėjimas dvikovinio sporto šakomis (Drid, 2016, p. 2). Didėjant dvikovinio sporto svarbai, tikslingi tampa specifiniai tyrinėjimai, susiję su dvikovinio sporto šakomis. Prieš pradėdant nagrinėti trenerių andragogines funkcijas dvikovinių sporto šakų kontekste, pirmiausia atskleidžiama šių sporto šakų samprata, esmė ir rūšys.

Pagrindinis dvikovinių sporto šakų principas yra dviejų tos pačios svorio kategorijos sportininkų gebėjimų, jėgos ir galios palyginimas. Todėl sportininkai siekia padidinti raumenų masę ir sumažinti riebalus, taip pagerinant savo galios, tenkančios vienam kilogramui, rodiklį (Kordi ir kt., 2009, p. 2). Kova vyksta tarp tos pačios kategorijos sportininkų, siekiant užtikrinti teisingas ir įdomias varžybas bei sumažinti traumų riziką. Kadangi analizuojamame sporte kova vyksta tarp tos pačios svorio kategorijos sportininkų, dvikoviniame sporte labai svarbi yra svorio kontrolė (Franchini ir kt., 2012; Pettersson ir kt., 2013).

Dvikovinis sportas yra grindžiamas tam tikromis veiklomis, kurioms būtini kompleksiniai įgūdžiai ir taktinis mąstymas. Tipiniai dvikovinio sporto šakų atstovų judesiai apima specifines padėtis ir dinamines veiklas (smūgius, spyrius, metimus, blokus, kritimus ir kt.), atliekamas kontakto su priešininku metu. Veiksmai atliekami stovint, atsiklaupus ar gulint. Dvikovinis sportas apibūdinamas kaip itin dinamiškas, intensyvus ir gana trumpai trunkantis (Polak ir kt., 2015, p. 107). Dauguma veiksmų dvikoviniame sporte yra itin staigaus pobūdžio ir jiems atlikti būtina jėga bei koordinacija (Monteiro, 2016, p. 15). Anot T. C. Greenwell ir kitų (2017), dvikoviniame sporte naudojama daugiau kontakto ir jėgos nei tradiciniame sporte.

Dvikoviniame sporte labai svarbus į užduotį orientuotas psichologinis pasirengimas, įgalinantis sportininką veikti sparčiai kintančiose dvikovinio sporto situacijose. Dvikovinio sporto kovų metu emocinei ir protinei būklei yra būdingi dideli svyravimai. Įtampos sąlygomis sportininkui kyla iššūkis vienu metu pulti ir gintis, o taip pat neišduoti savo ketinimų priešininkui. Sudėtinga priimti sprendimus, kai susiduriama su agresyviais priešininkais, esant ribotam laikui (Ziv ir kt., 2013, p. 371).

Dvikovinis sportas apima įvairias sporto šakas. R. Kordi ir kiti (2009) mini tokias dvikovinio sporto šakas: boksas, imtynės, dziudo, tekvondo, karate, ušu, kikboksas. Anot P. Drid (2016), dvikovinis sportas gali būti grumiamojo ar puolamojo pobūdžio (1 pav.).

1 pav. Dvikovinio sporto klasifikacija (sudaryta pagal Drid, 2016)

Puolamasis dvikovinis sportas pasižymi tokiais veiksmais, kaip spyriai, smūgiais, alkūnių ir kelių technikomis. Visi šie veiksmai yra nukreipti į priešininką ir naudojami olimpinėse sporto šakose (boksas tekvondo), mėgėjiškame sporte (karate, kikboksas, muay thai) profesionaliame dvikoviniame sporte (boksas, mišriuose kovos menuose). Leidžiamas kontakto lygis priklauso nuo konkretaus sporto taisyklių. Kai kuriuose karate stiliuose leidžiamas tik minimalus kontaktas, kai tuo tarpu muay thai ir mišriuose kovos menuose naudojamos kelių ir alkūnių technikos. O boksas yra vienintelė puolamoji dvikovinio sporto šaka, kurioje leidžiami tik smūgiai. Grumtynių metu kontaktas tarp priešininkų yra nuolatinis. Kontaktui siekiama paguldyti priešininką ar kontroliuoti jį kovos metu. Populiariausios grumtynių pobūdžio sporto šakos yra imtynės, dziudo, džiudžitsu (Drid, 2016, p. 3–4). L. Monteiro (2016) teigimu, populiariausios dvikovinio sporto šakos yra dziudo, imtynės, karate ir boksas. Autorius glaustai apibūdino kiekvieną iš šių šakų.

Kiekviena dvikovinio sporto šaka turi tam tikrą raidos istoriją ir pasižymi tam tikrais ypatumais. Toliau šiame darbe kiek išsamiau pristatomos pagrindinės dvikovinio sporto šakos.

Dziudo, anot P. Lopez-Iturri ir kitų (2016), S. L. Campos ir kitų (2017), yra vienas populiariausių kovinių sportų vakarų šalyse. Tai tradicinis dvikovinis sportas (Ziv ir kt., 2013, p. 371). Kaip nurodo R. Veršinskas ir kt., (2012), „dziudo 1882 metais sukūrė japonų mokytojas Dzigoras Kanas (Jigoro Kano, 1859-1938), siekdamas ugdyti jaunuolių fizines ir dvasines galias. Šis kovos būdas kultivuojamas 176 pasaulio šalyse. Dziudo pagrindą sudaro džiudžitsu ir aikido veiksmai, atmetus visus smūgius ir pavojingus laužimus“ (Veršinskas ir kt., 2012, p. 292). Pirmą kartą dziudo kaip olimpinis sportas buvo pristatytas 1964 m. Tokijo olimpinėse žaidynėse. Po ketverių metų vykusiose Mechiko olimpinėse žaidynėse dziudo buvo atsisakyta, tačiau šis sportas

vėl buvo įtrauktas 1972 m. vykusiose Miuncheno olimpinėse žaidynėse. 1992 m. Barcelonos olimpinėse žaidynėse buvo įtrauktas ir moterų dziudo (Ziv ir kt., 2013, p. 371).

Dziudo apibūdinamas kaip kovinis aukšto intensyvumo sportas, kuriame sportininkai siekia varžovą paguldyti ant nugaros ir kontroliuoti jų kovoje ant pagrindo. Pagrindinis dziudo imtynininko tikslas yra efektyvus metimas. Efektyvus metimas įmanoma tik išvedus priešininką iš pusiausvyros (Naužemys ir kt., 2007). Dziudo būtinas stiprus fizinis pasiruošimas, reikalaujama, kad sportininkas būtų optimalios fizinės būklės. Anot L. Monteiro (2016), dauguma dziudo kovų trunka vidutiniškai 3–4 minutes, iš kurių 20 sekundžių trunka itin aukšto intensyvumo proveržiai. O G. Ziv ir kt., (2013) teigimu, dziudo kovos tarp gerą sportinį pasirėngimą turinčių vyrų ar moterų tipiškai trunka iki 5 minučių. Kai kuriais atvejais dziudo kovos gali tęstis ir ilgiau nei 5 minutes (kai abu priešininkai pasiekia tam tikrą taškų skaičių, jiems skiriama laiko iki kol vienas iš kovos dalyvių surenka papildomų taškų).

S. L. Campos ir kiti (2017, p. 59) nurodo, kad dziudo apima fizinius gebėjimus, gerą techninį-taktinį ir psichologinį pasiruošimą. Raumenų poreikiams šiame sporte tenkinti būtina tinkama aerobinė, anaerobinė, jėgos bei lankstumo kombinacija. Dziudo technika, R. Veršinsko ir kt. (2012) teigimu, apima metimų techniką, veiksmus, atliekamus gulint, bei kovinę dalį. Kovos metu net sekundę prarasta koncentracija gali lemti pralaimėjimą. Kita vertus, ramus protas, drauge su žiniomis apie priešininko jėgas ir ketinimus, gali lemti tinkamų puolimo ar gynybos taktikų pasirinkimą tinkamu metu ir padėti pasiekti pergalės (Ziv ir kt., 2013, p. 371).

Imtynės, kaip sportas, yra itin kintančio pobūdžio. Šiam sportui būdingos staigios intensyviai besikartojančios atakos ir kontratakos, truncančios iki 6 minučių. Imtynėse svarbi maksimali jėga, aerobinė ištvermė bei anaerobiniai gebėjimai sėkmingai nugalėti kovoje (Monteiro, 2016, p. 15).

Karate dabartinei formai yra mažiau nei 200 metų, tačiau formotis ji pradėjo prieš tūkstančius metų. Karate kilo Okinawa saloje, iš pradžių jai didelės įtakos darė senoviniai kinų kovos menai žinomi kaip kung fu (Khan ir kt., 2017, p. 197). Karate kovų metu du varžovai atlieka smūgiavimo bei spyrių veiksmus. Smūgiavimo technikos yra žymiai dažniau taikomos nei spyriai. Siekdami sėkmės, sportininkai turi gebėti numatyti tinkamas puolamąsias ir ginamąsias technikas, atsakant į varžovo veiksmus (Monteiro, 2016, p. 15). Karate labai svarbu greitas, tikslus ir galingas veiksmų atlikimas, vadovaujantis taisyklėmis (Vencesbrito ir kt., 2019).

Bokse sportininkai smūgiuoja būdami skirtingais atstumais nuo taikinio. Svarbu, kad boksininkai įvertintų atstumų skirtumus (Monteiro, 2016, p. 15).

Tekvondo užuomazgos pastebėtos dar 300 m. pr. m. e., tačiau tekvondo terminas pirmą kartą pavartotas tik 1955 m. Kadangi Japonija buvo okupavusi Korėją, kovos menai Korėjoje buvo mokomi slapta. Po Korėjos išsilaisvinimo iš Japonijos, Hong Hi Choi pradėjo įvairių stilių treniruočių suvienijimo judėjimą ir 1955 m. balandžio 11 d. pristatė tekvondo terminą. Ši sporto

šaka tapo pripažįstama kaip nacionalinis menas Korėjoje. Tekvondo (angl. – taekwondo) sudaro trys žodžiai: „tae“ – spirti, pašokti, „kwon“ – pirmasis arba ranka ir „do“ – kelias. Visas šių žodžių junginys reiškia rankos ir kojos kelią (Khan ir kt., 2017, p. 197).

Mišrūs kovos menai yra labai populiarūs tarp dvikovinio sporto mėgėjų. Mišrūs kovos menai derina įvairias kovos menų disciplinas, tokias kaip dziudo, karate, džudžitsu, muay thai, tekvondo (Souza ir kt., 2017, p. 30).

Apibendrinant atliktą dvikovinio sporto šakų sampratą, esmės ir rūšių analizę, galima teigti, kad dvikovinis sportas – tai kovos tarp dviejų tos pačios svorio kategorijos sportininkų, naudojančių specifines padėtis ir dinamines veiklas. Dvikovinis sportas gali būti grumtynių ar puolamojo pobūdžio. Grumtynių pobūdžio sporto šakos – tai imtynės, dziudo ir džudžitsu, o puolamojo pobūdžio – boksas, karate, tekvondo, muay thai ir mišrūs kovos menai.

1.2. Dvikovinių sporto šakų trenerių veiklos organizavimas

Treneris – tai pirmasis asmuo, tiesiogiai planuojantis dvikovinių sporto šakų treniruotės procesą, realizuojantis pasirinktą sportinio rengimo strategiją bei priimančias galutinį sprendimą (Karoblis ir kt., 2014). Dvikovinių sporto šakų sportininkų rengimas neįsivaizduojamas be sąveikos tarp trenerio ir sportininko (Miškinis, 2009). Trenerio darbo objektas – sportininkas, darbo priemonė – sportininkas, darbo rezultatas – taip pat sportininkas, pasiekęs tam tikrų sportinių rezultatų, išsiugdęs tam tikras savybes. Sąveika tarp trenerio ir sportininko būtina visaverčiam ugdymui ir geriems rezultatams užtikrinti (Miškinis, 2006). Esminė tokios sąveikos grandis yra treneris (Karoblis ir kt., 2015, p. 194). Sąveika tarp sportininko ir trenerio atsiranda siekiant bendrų tikslų, realizuojant abiems pusėms svarbias funkcijas. Tikslų ir funkcijų įgyvendinimui būtinos tam tikros trenerio savybės, orientacijos, tad visa tai taip pat svarbu analizuoti.

Treneris, anot A. Skarbaliaus (2006) – tai pedagogas, ugdytojas, fiziologas, vadybininkas, praktikas, patarėjas, psichologas, tam tikros sporto šakos žinovas. Trenerio veiklos turinys yra labai platus (Miškinis, 2008). Dvikovinių sporto šakų trenerių veikla apima tris pagrindinius elementus. Šie elementai – tai 1) apibendrinta patirtis; 2) naujausi sporto mokslo laimėjimai; 3) individualus dvasinis pasaulis. Nei viena kita profesija nėra taip glaudžiai siejama su individo dvasiniu ugdymu kaip trenerio. Tai suponuoja trenerio veiklos sudėtingumą (Miškinis, 2006). Vadovaujantis tokiu dvikovinių sporto šakų trenerio veiklos konceptualizavimu, paminėtina, kad trenerio veiklos organizavimas turėtų aprėpti visus minėtus elementus. P. Zakarevičius (2010, p. 130) organizavimą apibūdina kaip „plano įgyvendinimo organizacinės sistemos (žmonių, dalyvaujančių plano realizavime pareigų, darbų ir tarpusavio ryšių) sudarymą“. Tad dvikovinių sporto šakų trenerių plano įgyvendinimo organizacinė sistema turėtų integruoti apibendrintą paties trenerio ir kitų jo

kolegų patirtį. Sistema taip pat turėtų būti grindžiama naujausiais sporto mokslo laimėjimais tiek Lietuvoje, tiek užsienio šalyse. Be to, sudarant sistemą, svarbu atsižvelgti į individualią dvikovinių sporto šakų sportininkų asmenybę.

Dvikovinių sporto šakų trenerio veiklos organizavimas turi būti vykdomas tikslingai. K. Miškinio (2012, p. 12) teigimu, „visų sportinių laimėjimų pradžia – tai tikslo turėjimas ir troškimas jį pasiekti, jis kartu yra veiksmo motyvas, lemiantis tikslo siekimo būdą ir priemonių pasirinkimą“. Treniruotės procesui keliamas tikslas – „sukurti atitinkamas vidines būsenas (organizmo homeostazės pasikeitimą), kas būtų trigeris (stimulas) ilgalaikės adaptacijos procesams“ (Poderys ir kt., 2015, p. 37). Siekiant tikslo, labai svarbus vaidmuo tenka kompleksiniam trenerio požiūriui į sportininko ugdymą. Tai reiškia, kad būtina derinti techninį, taktinį, psichologinį pasirengimą (Muliarčikas ir kt., 2016). Kompleksiškumas reikalingas ir dar platesne prasme – tarpmokslinė. Kaip nurodo K. Miškinis (2011, p. 3), „treneris turi gerai išmanyti pedagogikos, psichologijos, filosofijos, fiziologijos ir kitų mokslų pamatinius dalykus, kad galėtų siekti aukštesnių tikslų“. Mūsų atveju andragogikos mokslas – pamatinis dalykas, nes subjektas – suaugęs žmogus.

Dvikovinio sporto šakų trenerio veikla apima tam tikrų funkcijų atlikimą. Pagrindinės trenerio profesinės veiklos funkcijos, patenkančios į dvikovinių sporto šakų trenerių veiklos organizavimo turinį, yra tokios: 1) sportinio ugdymo tikslų kėlimas, 2) ugdymo proceso organizavimas, 3) vadovavimo stiliaus pasirinkimas, 4) ugdomosios sąveikos „treneris–sportininkas“ užtikrinimas, 5) ugdymo(si) aplinkos ir motyvacinio klimato kūrimas ir 6) sportininkų palaikymas“ (Sabaliauskas, 2017, p. 6). Jų raiška dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje apibūdinta 1 lentelėje.

1 lentelė. Dvikovinių sporto šakų trenerių funkcijų raiška (sudaryta pagal Sabaliauską, 2017)

Funkcijos	Raiška dvikoviniame sporte
Sportinio ugdymo tikslų kėlimas	Dvikovinių sporto šakų trenerio keliami sportinio parengimo tikslai turėtų būti susiję su sportininko kompetencijų tobulinimu, nukreipti į konkrečius sportinius rezultatus, susiję su treniruočių teikiamu malonumu.
Ugdymo proceso organizavimas	Sportininko organizmo funkcinė galia ugdoma pasitelkiant įvairius fizinius pratimus, tobulinama technika, judesių atlikimo ekonomiškumas, didinamas sportininkų psichologinio bei taktinio pasiruošimo lygis.
Vadovavimo stiliaus pasirinkimas	Tinkamų vadovavimo stilių pasirinkimas, taikymas rodo trenerio meistriškumą. Siekiant užtikrinti sėkmingą dvikovinio sporto šakų treniruočių procesą, svarbu, kad treneris turėtų žinių apie lyderystę.
Ugdomosios sąveikos „treneris-sportininkas“ užtikrinimas	Kokybiškai sąveikai būtinas pasitikėjimas vienas kito kompetencija, gebėjimas išklaudyti, gera komunikacija. Labai svarbu, kad treneris suvoktų dvikovinių sporto šakų sportininko asmenybės individualumą, į tai gilintųsi ir taikytų tinkamą treniruočių metodiką, vadovavimo stilių.
Ugdymo(si) aplinkos ir motyvacinio klimato kūrimas	Treneris – tai pagrindinis ugdymo aplinkos bei motyvacinio klimato kūrėjas. Siekiant skatinti dvikovinio sporto šakų sportininkų tobulėjimą, taikytini savotiški iššūkiai, skirti kūrybinei įtampai palaikyti.
Sportininkų palaikymas	Svarbu, kad treneris sukurtų pasitikėjimu grįstą, atvirą, aplinką, kurioje dvikovinių sporto šakų sportininkas jaustų neslegiantį, besąlygišką trenerio palaikymą.

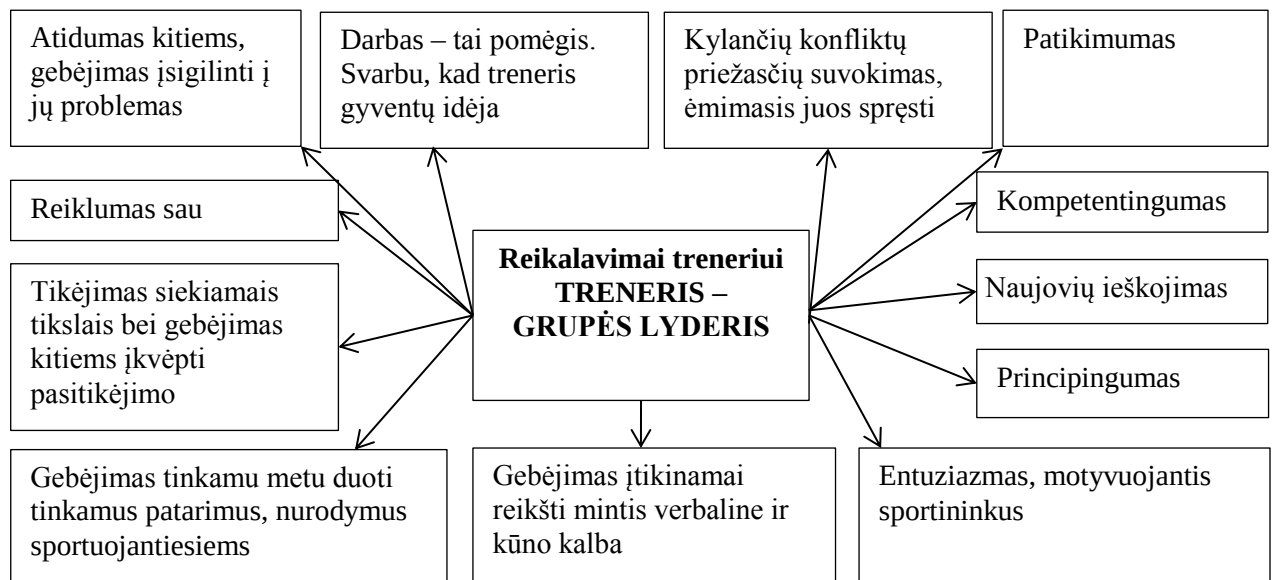
Sportinio ugdymo tikslų kėlimo funkcija suponuoja dvikovinių sporto šakų trenerį iškelti sportinio parengimo tikslus. Tikslai realizuojami organizuojant ugdymo procesą. Minėtos dvi funkcijos – sportinio ugdymo tikslų kėlimo ir ugdymo proceso organizavimo – yra tiesiogiai susijusios su planavimo ir organizavimo procesais. Vadovavimo stiliaus pasirinkimo – trečioji funkcija – sietina su vadovavimo procesu. Ugdomosios sąveikos užtikrinimas skirtas ryšių tarp trenerio ir dvikovinių sporto šakų sportininko plėtojimui. Sėkmingai dvikovinių sporto šakų trenerių veiklai būtinos ir ugdymo(si) aplinkos ir motyvacinio klimato kūrimo bei sportininkų palaikymo funkcijos.

Sėkmingam trenerio veiklos organizavimui būtinos asmeninės savybės klasifikuojamos į tris grupes:

- teigiamos savybės (gebėjimas būti geru klausytoju, atvirumas, gebėjimas suprasti bei išlaikyti konfidencialumą);
- psichologinio trenerio parengtumo savybės (ryžtingumas, pozityvus nusiteikimas, atsparumas spaudimui);
- neigiamos savybės (baimės sukėlimas, spaudimo naudojimas, neatsižvelgimas į sportininko nuomonę (Sabaliauskas, 2017)).

Dvikovinių sporto šakų treneriui būtinos ir tokios savybės kaip supratingumas, teisingumas (Malinauskas ir kt., 2006), atkaklumas (Miškinis, 2014). Anot K. Miškinio (2014, p. 2), „atkaklus treneris siekia užsibrėžtų tikslų ilgą laiką, yra lankstus, gerai jaučia realybę. Atkaklus treneris be reikalo neskuba, bet ir nevilkina, jis kritiškas ir įžvalgus, energingas ir veiklus, valingas ir drąsus“.

A. Skarbalius (2006) taip pat pateikė treneriui būdingų bruožų rinkinį. Šis rinkinys pristatytas 2 paveiksle. Kaip nurodyta 2 paveiksle, iš profesionalaus trenerio tikimasi, jog jis bus patikimas, kompetentingas, ieškantis naujovių, principingas, entuziastingas, motyvuojantis sportininkus, gebantis įtikinamai reikšti mintis verbaline ir kūno kalba, gebantis tinkamu metu duoti tinkamus patarimus, nurodymus sportuojantiesiems, tikintis siekiamais tikslais bei gebantis kitiems įkvėpti pasitikėjimo, reiklus sau, atidus kitiems, gebantis įsigilinti į jų problemas, mėgstantis savo darbą, gyvenantis idėja, suvokiantis kylančių konfliktų priežastis ir besiiimantis veiksmų juos spręsti. Pastarojo bruožo – gebėjimo suvokti kylančių konfliktų priežastis ir konfliktų sprendimo – svarbą akcentuoja ir K. Miškinis (2006).

2 pav. Treneriui būdingų bruožų rinkinys (Skarbalius, 2006)

A. Kisilienė ir kt., (2007) tyrinėjo Lietuvos ir Europos dziudo trenerių savo asmenybės dvasingumo ir dorovines savybes. Autorių atliktų tyrimų rezultatai parodė, kad dziudo treneriams būdingas darbštumas, atkaklumas, drąsumas, pareigingumas, atjauta, draugiškumas, atidumas, pareigingumas, atsakingumas, atlaidumas.

Siekiant sėkmingo dvikovinių sporto šakų trenerių veiklos organizavimo, labai svarbu, kad dvikovinių sporto šakų treneris būtų orientuotas į sportininko asmenybę. Anot J. Lebedžinsko ir kitų (2016), „dabartiniam sportui reikia trenerio, orientuoto į visapusišką sportininko asmenybės ugdymą. Toks treneris vadovaujasi idėja, kad gerus rezultatus lemia ne tik kokybiškai organizuotas mokomasis treniruotės procesas, bet ir visavertė sportininko motyvacija, jo dvasinių galių stiprinimas“ (Lebedžinskas ir kt., 2016, p. 282). K. Miškinio (2011, p. 5) požiūriu, „esminė trenerio pareiga yra ne tik treniruoti, išmokyti sporto šakos technikos elementų, taktikos gudrybių, bet ir gerai pažinti asmenybės savitumus, kad jais remiantis būtų galima greičiau įgyvendinti užsibrėžtus tikslus. Jeigu treneris gerai pažins savo auklėtinius, jis galės laiku numatyti priemones ir būdus, reikalingus jų dvasiniam ir fiziniam tobulėjimui, labiau atsižvelgti į asmenines sportininko savybes, tikslingai koreguoti tai, kas trukdo siekti svaresnių sportinių rezultatų, išvengti savo darbe galimų klaidų“.

Treneris savo veikla turi ugdyti sportininko pasitikėjimą savimi. Pasitikėjimas savimi – „tai sportininko supratimas, kad jis yra pajėgus įveikti tuos uždavinius, kuriuos jam kelia gyvenimas ir kuriuos jis kelia pats sau“ (Miškinis, 2012, p. 2).

Trenerių veiklos organizavimas yra grindžiamas tam tikromis strategijomis. G. Ziv ir kiti (2013) mini tokias trenerių taikomas strategijas dziudo sporte: 1) tarpasmeninės konkurencijos simuliacija (socialinis palyginimas ir nesąžiningas atrankos procesas); 2) dziudo sportininkų

žodinės provokacijos (agresyvūs tonai ir neigiamas grįžtamasis ryšys); 3) abejingumas (susidomėjimo ir bendravimo stoka); 4) tiesioginis konfliktas (susidomėjimo stoka ir pasirinkimų pasekmių akcentavimas); 5) komandinių sąsajų plėtra, susiduriant su iššūkius keliančiomis situacijomis; 6) favoritizmo demonstravimas (instrukcijų, grįžtamojo ryšio ir tolerancijos stiprinimas).

Apibendrinant galima teigti, kad dvikovinių sporto šakų trenerių plano įgyvendinimo organizacinė sistema turėtų integruoti apibendrintą paties trenerio ir kitų jo kolegų patirtį, naujausius mokslo laimėjimus, būti adaptyvi sportininkų asmenybei. Dvikovinių sporto šakų trenerių veiklos organizavimas turėtų apimti sportinio ugdymo tikslų kėlimo, ugdymo proceso organizavimo, vadovavimo stiliaus pasirinkimo, ugdomosios sąveikos „treneris–sportininkas“ užtikrinimo, ugdymo(si) aplinkos ir motyvacinio klimato kūrimo ir sportininkų palaikymo funkcijas. Sėkmingam dvikovinių sporto šakų trenerių veiklos organizavimui užtikrinti būtinos tokios trenerio savybės: supratingumas, teisingumas, atkaklumas, darbštumas, drąsumas, pareigingumas, atjauta, draugiškumas, atidumas, pareigingumas, atsakingumas, atlaidumas. Visų trenerio veiklų organizavimo objektas – dvikovinių sporto šakų sportininkas. Siekdamas jį paveikti, treneris turėtų taikyti andragogines funkcijas. Tad toliau šiame darbe nagrinėjama anragoginių funkcijų samprata ir raiška dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje.

1.3. Andragoginių funkcijų samprata ir raiška dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje

Šiuolaikinio andragogo veiklos elementai aptinkami įvairiuose socialiniuose laukuose ir sektoriuose: tęstinio profesinio mokymo, profesinio rengimo, socialinės ir profesinės integracijos, personalo mokymą organizuojančiose ir realizuojančiose įstaigose, suaugusiųjų švietimo institucijose, asociacijose, administravimo struktūrose, laisvalaikio klubuose, socialinio darbo institucijose, universitetuose, kolegijose ir kitur (Trakšėlys, 2012). Dvikovinių sporto šakų trenerių profesinė veikla – ne išimtis. Treneriams svarbu išmanyti ne tik dvikovinio sporto šakos techniką ir taktiką, bet taip pat ir būdus, kaip to išmokyti savo sportininkus. Todėl dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje tampa svarbios andragogikos mokslo srities žinios. Kaip pažymi P. Karoblis ir kiti (2014), trenerio gebėjimai į sportinio rengimo procesą integruoti daugelio mokslo sričių, tame tarpe ir andragogikos, žinias atskleidžia trenerio profesinio meistriškumo lygį.

Prieš pradėdant detalią dvikovinių sporto šakų trenerio, kaip andragogo, ir jo realizuojamų funkcijų analizę, tikslinga aptarti andragogikos mokslo ir andragogo veiklos esmę. Andragogika gali būti traktuojama kaip mokslas, mokslinio pažinimo sritis arba kaip menas, profesija, praktinės veiklos sritis (Andriekienė, 2009). Anot B. Jatkauskienės ir kt., (2010, p. 32), andragogika – tai

„mokslas, analizuojantis suaugusiųjų švietimą plačiąja prasme, mokslas, pagrindžiantis andragogo ir besimokančio suaugusiojo tarpusavio sąveiką, organizuojant ir realizuojant mokymosi procesą. Taigi andragogika yra menas andragoginės veiklos požiūriu ir mokslas kaip suaugusiųjų savimokos, savišvietos teorija“.

Andragogikos mokslinių tyrimų objektas – suaugusiųjų švietimas (Andriekienė, 2009). Anot A. Jovarauskaitės ir kt., (2011), viena iš andragogo profesinės veiklos sričių yra parama, pagalba. Andragogas turi palaikyti besimokantįjį mokymosi procese, padėti jam mokytis. G. Tolutienė (2013) kitoje savo publikacijoje taip pat patvirtino, kad pagrindinis andragogo veiklos tikslas – padėti mokytis besimokančiam suaugusiajam. Vėliau autorė pažymėjo, kad andragogo veikla sudaro prielaidas suaugusiuosius telkti mokymuisi, teikti pagalbą, paramą, stiprinti motyvaciją mokytis, bendradarbiaujant ir bendraujant, įgyvendinant tikslus ir uždavinius, realizuojant andragogines funkcijas (Tolutienė ir kt., 2016).

Anot B. Jatkauskienės (2013), andragogas ne tik teikia įprastas suaugusiųjų švietimo paslaugas, bet ir turi gebėti valdyti įvairių institucijų partnerystės ryšius, informacinėmis komunikacinėmis priemonėmis grindžiamą suaugusiųjų švietimą, suaugusiųjų švietimo proceso individualizavimą. Andragogas turėtų atsakingai parinkti efektyvų ir veiksmingą metodą, kuris sudarytų prielaidas stebėti mokymosi eigą, reflektuoti tarpinius rezultatus, valdyti ir prireikus pakreipti norima linkme (Adomaitienė ir kt., 2016).

B. Jatkauskienė (2013), atlikusi mokslinės literatūros analizę bei įvertinusi veiklos pokyčius andragogų profesinėje veikloje, išskyrė tokias andragogų veiklos sritis ir tipines veiklos situacijas: konceptualizavimo, realizavimo (savimokos organizavimo), vertinimo, paramos / pagalbos, vadybos ir refleksijos. Visas šias veiklos sritis vienija metasrities – refleksijos – kompetencijos, kurių pagrindą sudaro andragogo profesinės veiklos, su visomis veiklos situacijomis ir patirtimi, refleksija. Refleksijos metasrities kompetencijos teikia prasmę visų kitų veiklos sričių sistemos organizacijai.

Mokslinėje literatūroje, švietimo srities teisiniuose dokumentuose bei švietimo institucijų parengtose studijose andragogo funkcijos klasifikuojamos įvairiai. G. Linkaitytė ir kiti (2010), Nurodo, jog andragoginės funkcijos yra dviejų sričių: vadybinės ir edukacinės. Edukacinei sričiai priskiriamos funkcijos, kurios yra orientuotos į suaugusiųjų švietimo galimybių generavimą visuose suaugusiųjų švietimo lygmenyse. Tai mokymosi galimybių kūrimas, mokymasis, mokymosi sąlygų kūrimas, mokymosi aplinkų kūrimas bei teikimas, nacionalinės ir tarptautinės švietimo politikos formavimas. Vadybinės srities funkcijos apima universalias vadybines funkcijas, tokias kaip veiklų planavimas, organizavimas, vadovavimas, kontrolė, kokybės gerinimas, veiklos administravimas, tyrimai ir plėtra. Svarbu, kad būtų užtikrinta dermė tarp edukacinių ir vadybinių funkcijų. Tokia dermė užtikrina andragogui efektyvią veiklą visuose suaugusiųjų švietimo sferos lygmenyse.

Atsižvelgiant į aptartą klasifikaciją, galima teigti, kad dvikovinių sporto šakų treneriui, kaip andragogui, būtinos vadybinės ir edukacinės funkcijos, o sėkmingai trenerio veiklai užtikrinti, tikslinga derinti abiejų tipų funkcijas. Ugdymo plėtotės centras (2011) atliko kokybinį tyrimą, kuriame keltas tikslas - atskleisti bei apibūdinti andragogo profesinės veiklos sritis ir funkcijas, realizuojamas suaugusiųjų švietimo praktikoje Lietuvoje. Atlikus interviu su 23 ekspertais, nustatyta, kad tiek vadybinės, tiek edukacinės srities funkcijos dažniausiai pasireiškia infrastruktūros lygmenyje, o rečiausiai – mokymosi lygmenyje.

LR Švietimo ir mokslo ministro įsakyme dėl andragogo profesinės veiklos aprašo (2013) įvardintos keturios andragogo profesinės veiklos funkcijų grupės, kurių raiška stebima ir dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje (2 lent.).

2 lentelė. Andragogo ir dvikovinių sporto šakų trenerio funkcijų grupių palyginimas (sudaryta autoriaus)

Eil. nr.	Andragogo funkcijos	Trenerio funkcijos
1.	Mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimas	Mokymo ir mokymosi situacijų kūrimas treniruojamiems asmenims
2.	Mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas	Mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas treniruojamiems asmenims
3.	Mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymas	Dvikovinių sporto šakų trenerių sukurtos mokymo ir mokymosi sąlygos
4.	Mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimas	Tęstinių mokymosi galimybių sudarymas, numatymas

LR Švietimo ir mokslo ministro įsakyme Dėl andragogo profesinės veiklos aprašo (2013) įvardintos keturios andragogo profesinės veiklos funkcijų grupės nesudėtingai gali būti pritaikomos dvikovinių sporto šakų trenerių kontekstui.

Pirmoji funkcijų grupė – tai mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimas. Ši funkcijų grupė apima funkcijas, nukreiptas į besimokančiųjų kompetencijų įgijimą ir plėtojimą konkrečioje situacijoje (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas Dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013, p. 2). Trenerių veikloje ši funkcijų grupė realizuojama kuriant mokymo ir mokymosi situacijas, dirbant su treniruojamais asmenimis.

Antroji funkcijų grupė – mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas. Ši grupė apima funkcijas, orientuotas į suaugusiųjų poreikius tenkinančių mokymo ir mokymosi galimybių kūrimą, švietimo paslaugų projektavimą ir teikimą (mokymo ir (ar) mokymosi programų, aplinkų ir paramos sistemų kūrimą) (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013, p. 2). Ši grupė funkcijų nukreipta į mokymo ir mokymosi galimybių treniruojamiems asmenims užtikrinimą.

Trečioji funkcijų grupė – tai mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymas. Ši grupė apima funkcijas, „nukreiptas į suaugusiųjų švietimo paslaugų teikimą, aptarnaujančių įstaigų ir organizacijų steigimą bei suaugusiųjų švietimo darbuotojų rengimą, taip sudarant mokymo ir mokymosi sąlygas suaugusiesiems“ (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013, p. 2). Ši funkcijų grupė dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje sudaro prielaidas treniruojamiems asmenims sukurti mokymo ir mokymosi sąlygas.

Ketvirtoji funkcijų grupė – mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimas. Ši grupė funkcijų apima funkcijas, „orientuotas į mokymosi visą gyvenimą vizijų ir tikslų numatymą, strateginių dokumentų rengimą ir jų įgyvendinimo stebėseną, taip kuriant mokymosi visą gyvenimą perspektyvas suaugusiesiems“ (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013, p. 2). Ši grupė funkcijų yra nukreipta į tęstinių mokymosi galimybių sudarymą treniruojamiems asmenims.

Mokslinėje literatūroje aptinkamas ir bendras andragogo funkcijų sąrašas, neklasifikuojant jų į tam tikras grupes. Tokį sąrašą pateikia G. Tolutienė (2013). Autorė įvardija tokias andragogo funkcijas: struktūravimą, klausymą, dalijimąsi idėjomis, patirtimi, žiniomis, pozityvų vertinimą, tikslų numatymą, hipotezių kėlimą, įtraukimą į diskusiją, aukštų standartų modeliavimą, formulavimą, nukreipimą, pasiūlymų teikimą ir kt.

G. Tolutienė ir kiti (2016) mini, kad pagrindinė andragogo funkcija yra šviečiamoji. Anot autorių, „andragogas, realizuodamas švietėjo funkcijas, telkia bendrai veiklai žmones, padeda spręsti problemas, tai leidžia bendruomenei vystytis“ (Tolutienė ir kt., 2016, p. 55).

E. Polak ir kitų (2015) teigimu, dvikovinių sporto šakų treneriai, vykdydami andragogines funkcijas, turėtų aktyviau naudoti šiuolaikines technologijas. Pavyzdžiui, kasdieniniame trenerio darbe, naudinga priemonė yra vaizdo įrašai. Vaizdo įrašų stebėjimu treneriai gali atlikti kiekybinius ir kokybinius specifinių sportininkų judesių palyginimus. Šiuolaikinių technologijų taikymą andragoginių funkcijų realizavimui akcentuoja ir J. Poderys (2006), G. Tolutienė ir kt., (2014).

Atlikus andragoginių funkcijų analizę, nustatyta, kad andragoginės funkcijos – tai mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiems kūrimas, mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas, mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymas ir mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimas. Pastebima, kad daugelį andragoginių funkcijų atlieka ir taiko treneriai, dirbdami su dvikovinių sporto šakų sportininkais. Tai reiškia, kad dvikovinių sporto šakų trenerių veikla ir jos organizavimas neabejotinai yra andragoginių funkcijų raiškos kontekstai. Mokymo ir mokymosi situacijų kūrimo reiškiasi trenerio veikloje, kuriant mokymosi ir mokymo situacijas, dirbant su treniruojamais asmenimis. Mokymosi galimybių vertinimas, kūrimas reiškia trenerių veiklose, kuriant ir užtikrinant galimybės treniruočių metu. Mokymo ir mokymosi sąlygų sudarymas dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje sudaro prielaidas treniruojamiems asmenims sukurti

tinkamas mokymo ir mokymosi sąlygas. Mokymasis visą gyvenimą perspektyvų kūrimas laiduoja perspektyvų numatymą, testinių mokymosi galimybių sudarymą treniruojamiems asmenims. Andragogo funkcijų realizavimas yra neatsiejamas nuo jo kompetencijų, tad toliau šiame darbe nagrinėjamos andragoginių funkcijų realizavimui būtinos kompetencijos ir jų plėtra sėkmingai dvikovinių sporto šakų trenerių profesinei veiklai.

1.4. Andragoginių funkcijų realizavimui būtinos kompetencijos ir jų plėtra sėkmingai dvikovinių sporto šakų trenerių profesinei veiklai

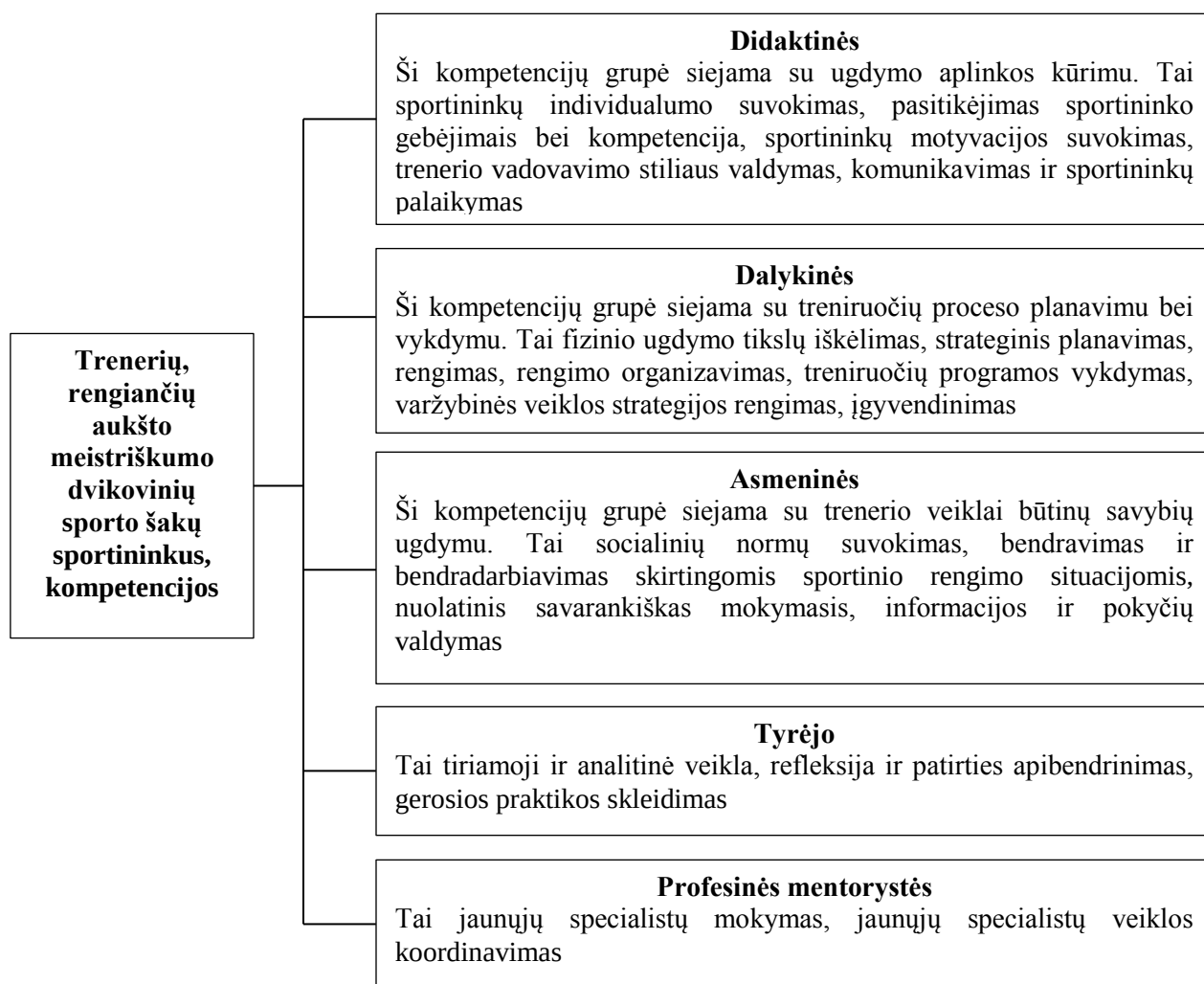
Sėkmingas treneris – tai lyderis, motyvuojantis sportininkus ir pagalbinį personalą. Sėkmingi treneriai pasižymi tam tikromis savybėmis ir bruožais, sudarančiais prielaidas pasiekti maksimalių rezultatų (Hoefs, 2019). Siekiant maksimalių rezultatų, šiuolaikinėje aplinkoje būtinybe tampa andragoginių funkcijų realizavimas. Kokybiškas andragoginių funkcijų realizavimas neįmanomas be profesionalaus pasirengimo. Profesinį pasirengimą parodo kompetencijos ir jų taikymas profesinėje veikloje. Kaip pažymi P. Karoblis ir kiti (2014), trenerio kompetencijos ir jų suvokimas yra būtina sėkmingos trenerio veiklos sąlyga.

Kompetencijos terminas mokslinėje literatūroje apibūdinamas įvairiai. V. Daršukvienės ir kitų (2008) požiūriu, kompetencija – tai sugebėjimas, būtinas tam tikrai užimamai pareigybei. L. Žadeikaitė ir kiti (2009) kompetenciją apibrėžia kaip gebėjimus atlikti tam tikrą veiklą. Šie gebėjimai yra grindžiami asmens mokėjimais, žiniomis, įgūdžiais, patirtimi, požiūriais, asmenybės savybėmis, polinkiais, vertybėmis. Anot D. Diskienės ir kitų (2014), kompetencija aprėpia pagrindines asmens savybes – bruožus, motyvus, gebėjimus, žinias, įvaizdžio ar socialinės rolės aspektus. Kompetencijos terminas įprastai naudojamas nusakant plataus diapazono gebėjimus, sietinus su asmenine patirtimi. Dažnas kompetencijos vartojimas kaip žinių ar gebėjimų atributo, siekiant nusakyti asmens gebėjimą puikiai atlikti užduotis ar organizacijos gebėjimą teikti kokybiškas paslaugas. Tad kompetencija gali būti apibūdinama kaip technologijų ir gebėjimų derinys, grindžiamas išreikštomis ir neišreikštomis žodžiais žiniomis. Tai sėkmingam darbo atlikimui būtinų elgesio bruožų rinkinys. Dažnai kompetencijos struktūriniais elementais įvardijami įgūdžiai, žinios, nuostatos. Galimos ir platesnės schemas, aprėpiančios vertybes, vertinimus, gebėjimus (Diskienė ir kt., 2014). K. Peleckio ir kitų (2013) teigimu, kompetencijos pagrindas – tai asmens gebėjimas identifikuoti naują situaciją, išryškinti naujus, lyginant su anksčiau spręstomis situacijomis, jos parametrus bei pasirinkti tinkamus ir reikalingus šaltinius, situacijos valdymo veiklos metodus. Mums priimtinausia kompetencijos samprata – tai gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma (LR švietimo

įstatymas, 2011). Apibendrinant įvairius požiūrius į kompetencijos sampratą ir struktūrą, galima teigti, kad dvikovinių sporto šakų trenerio kompetencija – tai šios srities treneriui būtini gebėjimai atlikti profesinę veiklą, remiantis įgytomis žiniomis, mokėjimais, įgūdžiais, vertybinėmis nuostatomis.

Treneriams, rengiantiems aukšto meistriškumo sportininkus būdingos specifinės kompetencijos. Jos reikalingos ir dirbant su dvikovinių sporto šakų sportininkais. P. Karoblis ir kiti (2014) nurodo, kad treneriams reikalingos tokios kompetencijos: organizmo pritaikymo prie fizinių krūvių dėsnų suvokimas, geras sporto šakos ypatumų ir rengimo turinio supratimas, gebėjimas pažinti sportininką, mokėjimas atlikti greitąją sportininko treniruotės kontrolę. Treneriams labai svarbūs ir planavimo bei vadybiniai gebėjimai: treneriams būtina nagrinėti krūvio intensyvumo kaitą ir apimtį, apskaityti fizinį krūvį, atlikti sistemingas sąsajas tarp sportininko fizinės būklės kontrolės ir testavimo rezultatų bei treniruotės programos.

S. Sabaliauskas (2017) pateikia kiek kitokį treneriams būtinų kompetencijų sąrašą. Šis sąrašas su kompetencijų apibūdinimais pateiktas 3 paveiksle.

3 pav. Dvikovinio sporto šakų trenerių kompetencijos (sudaryta pagal Sabaliauską, 2017)

Kaip matyti iš paveikslo, S. Sabaliauskas (2017) mini didaktines, dalykines, asmenines, tyrėjo ir profesinės mentorystės kompetencijas. Didaktinės kompetencijos yra nukreiptos į ugdymo aplinkos kūrimą. Dalykinės kompetencijos realizuojamos treniruočių planavimo ir planų vykdymo metu. Asmeninės kompetencijos įprasmina trenerio veiklai būtinas savybes. Tyrėjo kompetencijos siejamos su praeities įvykių analize. Tyrėjo kompetencijų poreikį akcentuoja ir K. Miškinis (2006). Profesinės mentorystės kompetencijos yra orientuotos į jaunus specialistus, jų mokymą, veiklos koordinavimą. Lyginant S. Sabaliausko (2017) minimas kompetencijas su L. Karoblio ir kitų (2014), matyti, kad S. Sabaliausko (2017) kompetencijos yra žymiai labiau struktūrizuotos ir daugiau aprėpiančios.

Treneriams, realizuojantiems andragogines funkcijas, būtinos tam tikros andragoginės kompetencijos. A. M. Juozaitis (2008), K. Trakšelys (2012 ir kt.), atlikę mokslinės literatūros analizę, nustatė, kad įprastai mokslinėje literatūroje įvardijamos tokios andragogo kompetencijos: tolerancija, pagarba besimokantiems, mokėjimas bendrauti, atsakingumas, lankstumas, empatija, suaugusiųjų mokymosi specifikos išmanymas, gebėjimas mąstyti refleksyviai, gebėjimas kurti pasitikėjimą skatinančią, atvirą mokymosi aplinką, gebėjimas parinkti maksimaliai besimokančiojo tobulinimosi poreikius tenkinančią mokymosi formą, gebėjimas sudaryti besimokančiųjų dabartinius lavinimosi poreikius tenkinančias mokymosi programas, gebėjimas parinkti tinkamiausius mokymosi metodus, gebėjimas motyvuoti besimokančiuosius.

A. M. Juozaitis (2008) pristatė tarptautinės tyrėjų grupės, vadovaujamos S. Bjerkakerio (andragogo praktiko) kompetencijų klasifikaciją (3 lentelė).

3 lentelė. Andragogo kompetencijų klasifikacija (sudaryta pagal Juozaitį, 2008)

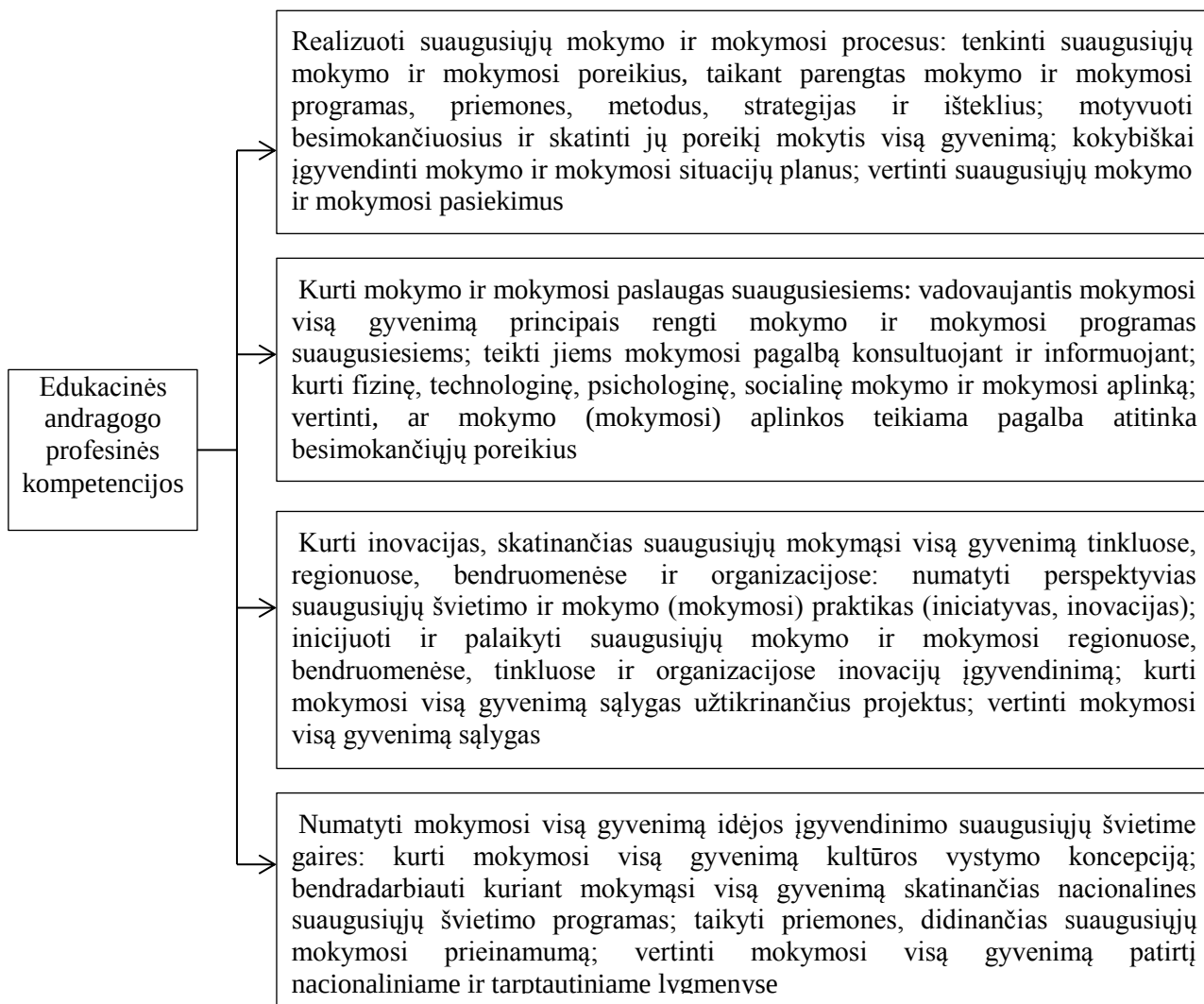
Kompetencijų grupė	Dimensija	Kompetencijos
Asmeninės	-	1) Pasitikėjimas savimi, pagarba kitiems (teigiama savivertė); 2) tolerancija; 3) atsakomybė; 4) komunikabilumas; 5) empatija; 6) lankstumas
Profesinės	Organizacinė	1) Suaugusiųjų psichologijos ir mokymosi specifikos išmanymas; 2) vertybėmis grindžiamų programų sudarymo įgūdžiai; 3) suaugusiųjų mokymosi metodų žinojimas; 4) organizavimo ir planavimo įgūdžiai; 5) geras dalyko išmanymas
	Veiklos	1) Gebėjimas motyvuoti besimokančiuosius prieš prasidedant mokymosi procesui, jo metu ir pasibaigus jam; 2) besimokančiojo poreikius atitinkančios ir į besimokančiojo tolimesnį savarankišką mokymąsi orientuotos mokymosi aplinkos plėtra; 3) besimokančiųjų aktyvumo skatinimo įgūdžiai
	Vertinimo	1) Savęs bei kitų vertinimo ir įsivertinimo skatinimo įgūdžiai; 2) savirefleksijos bei kritinio mąstymo įgūdžiai

Pagal 3 lentelėje pateiktą andragogo kompetencijų klasifikaciją andragogams būtinos asmeninės ir profesinės kompetencijos. Profesinės kompetencijos klasifikuojamos į organizacinės dimensijos, veiklos dimensijos ir vertinimo dimensijos kompetencijas. Iš viso pateikta klasifikacija apima 16 kompetencijų.

A. M. Juozaitis (2008), išnagrinėjęs mokslinėje literatūroje bei švietimo srity reglamentuojančiuose dokumentuose įvardijamas andragogo profesines kompetencijas, padarė išvadą, jog andragogo kompetencijos apima asmenines savybes ir profesinius gebėjimus. Autorius pateikė pagrindinių kompetencijų, kurios būtinai turi atsispindėti andragogo veikloje, sąrašą. Anot A. M. Juozaičio (2008, p. 55–56), andragogas turi:

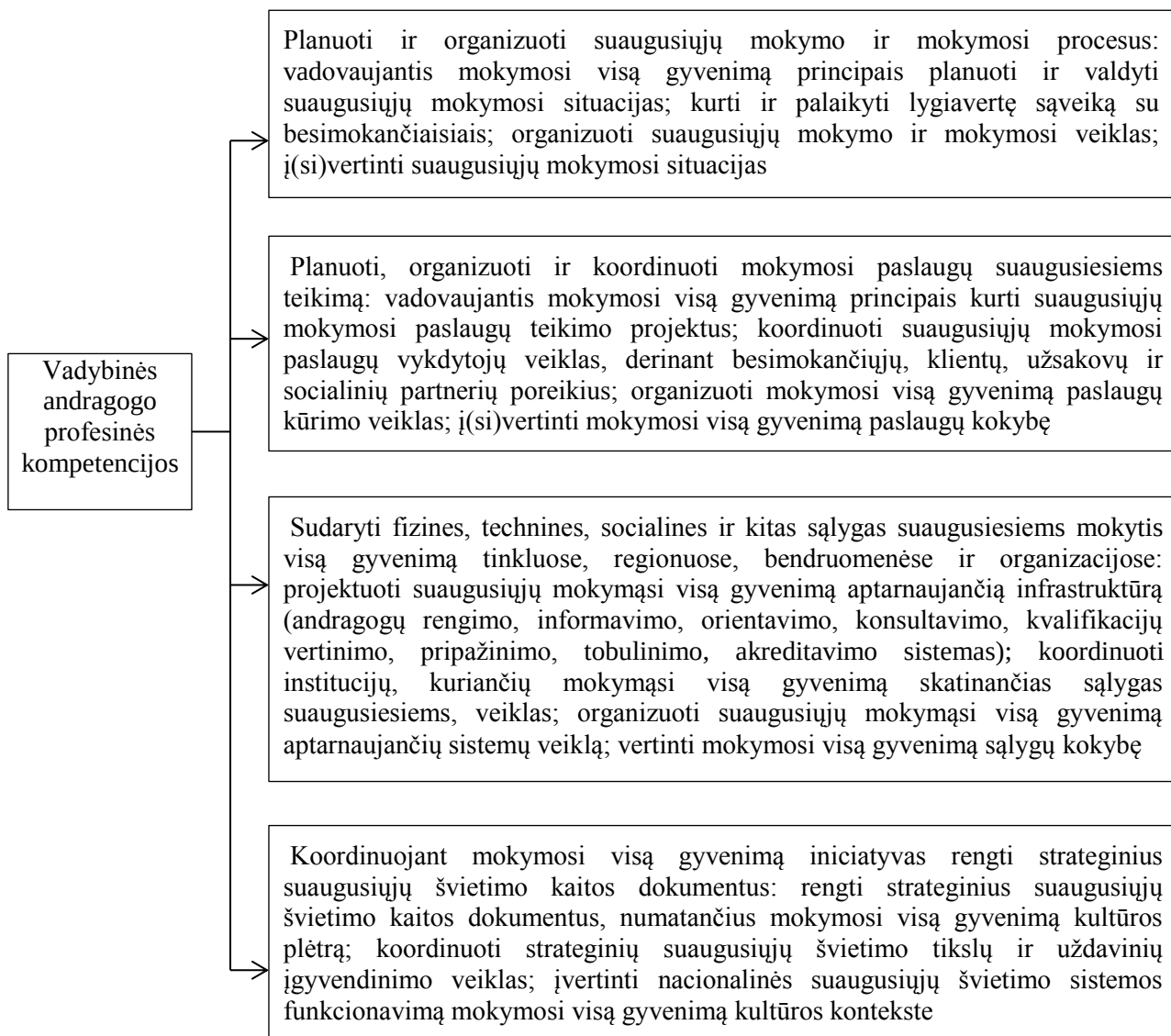
- 1) „gerbti savo mokinius, pripažinti jų savarankiškumą ir gebėjimą bei nusiteikimą savarankiškai spręsti jiems aktualius klausimus;
- 2) būti tolerantiškas, priimančias besimokančiųjų skirtingus mokymosi stilius bei jų pažiūras;
- 3) būti atsakingas, kryptingai organizuojantis mokymosi procesą siekiant numatytų tikslų;
- 4) mokėti bendrauti, t. y. jis turi įsiklausyti į besimokantiesiems aktualius klausimus ir pateikti į juos ne tik savo nuomonę (atsakymus), bet ir sugebėti įtraukti besimokančiuosius į šių klausimų svarstymą;
- 5) būti empatiškas, t. y. suprantantis besimokančiųjų galimus jausmus mokymosi proceso metu;
- 6) būti lankstus, t. y. reikalui esant keisti užsiėmimo eigą, darbo metodus;
- 7) gebėti kurti atvirą, pasitikėjimą skatinančią mokymosi aplinką, kurioje besimokantieji jaustųsi saugiai ir galėtų drąsiai keisti nuomonėmis, vertinimais, galėtų išbandyti naujus įgūdžius ir nebijotų suklysti;
- 8) gebėti sudaryti mokytinių dabartinius lavinimosi poreikius atitinkančias mokymosi programas;
- 9) gebėti parinkti tinkamus mokymosi metodus ir lavinimosi formas;
- 10) gerai išmanyti dėstomą dalyką;
- 11) turi sugebėti motyvuoti besimokančiuosius;
- 12) gebėti analizuoti tiek savo, tiek besimokančiųjų veiklą, t. y. gebėti refleksyviai mąstyti“.

LR Švietimo ir mokslo ministro įsakyme Dėl andragogo profesinės veiklos aprašo (2013) andragogo profesinės kompetencijos klasifikuojamos į tris grupes: edukacines, vadybines, tiriamąsias. Šių kompetencijų detalizacija pateikta 3, 4 ir 5 paveiksluose.

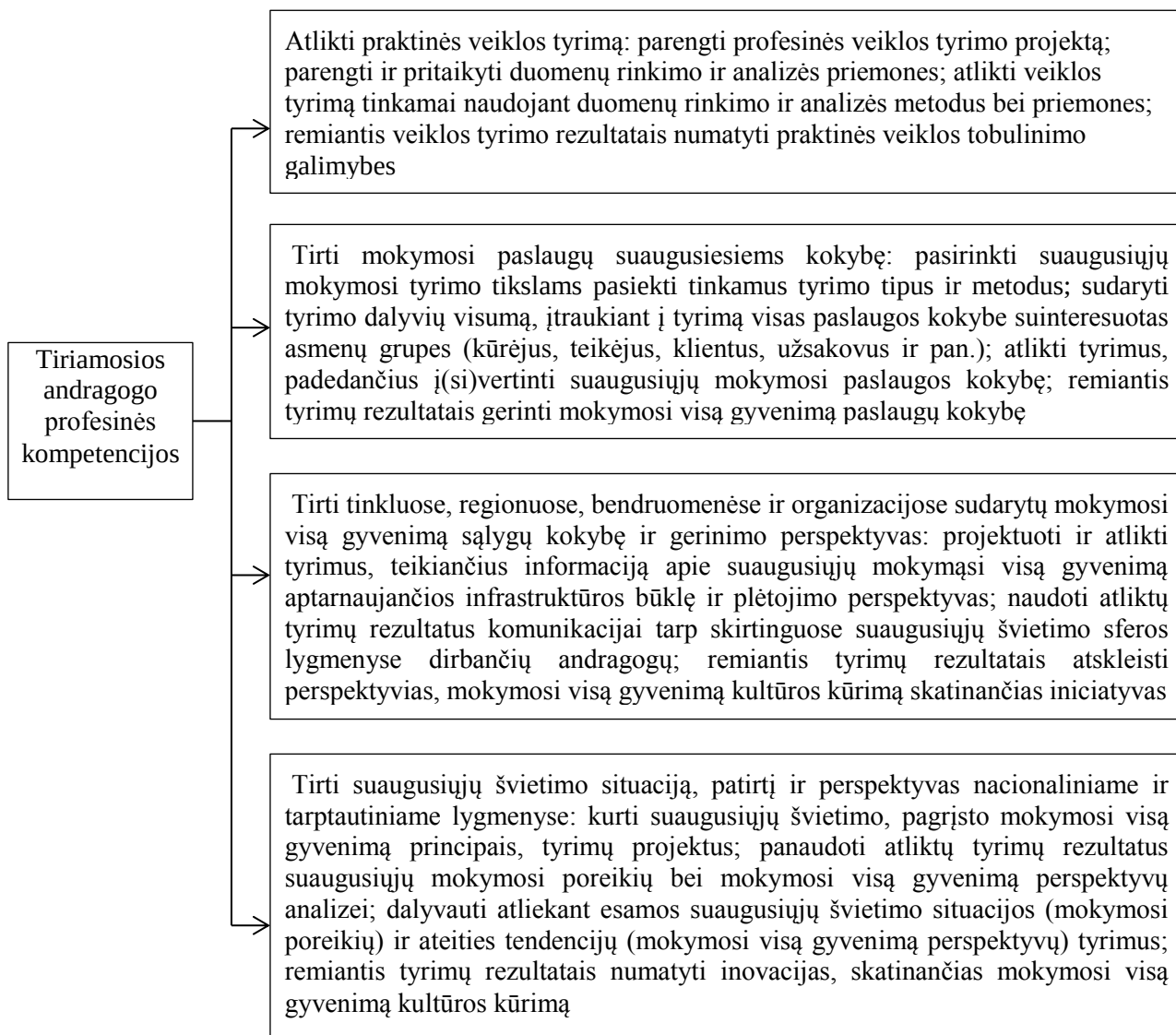
4 pav. Edukacinės andragogo profesinės kompetencijos (sudaryta pagal LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymą Dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013)

Edukacinės andragogo profesinės kompetencijos yra nukreiptos į suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesų realizavimą, mokymo ir mokymosi paslaugų suaugusiesiems kūrimą, inovacijų, skatinančių suaugusiųjų mokymąsi visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose kūrimą, mokymosi visą gyvenimą idėjos įgyvendinimo suaugusiųjų švietime gairių numatymą.

5 pav. Vadybinės andragogo profesinės kompetencijos (sudaryta pagal LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymą Dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013)

Vadybinės andragogo profesinės kompetencijos yra nukreiptos į suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesų planavimą ir organizavimą, mokymosi paslaugų suaugusiesiems teikimo planavimą, organizavimą ir koordinavimą, fizinių, techninių, socialinių ir kitų sąlygų suaugusiesiems mokytis visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose sudarymą, strateginių suaugusiųjų švietimo kaitos dokumentų rengimą, koordinuojant mokymosi visą gyvenimą iniciatyvas.

6 pav. Tiriamosios andragogo profesinės kompetencijos (sudaryta pagal LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymą Dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013)

Tiriamosios andragogo profesinės kompetencijos apima praktinės veiklos tyrimo atlikimą, mokymosi paslaugų suaugusiesiems kokybės tyrimą, tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose sudarytų mokymosi visą gyvenimą sąlygų kokybės ir gerinimo perspektyvų tyrimą, suaugusiųjų švietimo situacijos, patirties ir perspektyvų nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyse tyrimą.

Be profesinių kompetencijų andragogui būtina ir bendroji kompetencija, apimanti pagrindinius gebėjimus, sudarančius prielaidas kokybiškam profesinės veiklos uždavinių atlikimui. Bendrosios kompetencijos, anot I. Valantinienės ir kt., (2010), – tai sugebėjimas suvokti ir įsisavinti specialybės teorines žinias ir žinojimas, kaip elgtis (praktinių žinių taikymas konkrečiose situacijose ir žmogiškosios vertybės kaip pagrindinis elementas, suteikiantis galimybę jausti aplinkinį pasaulį, gyventi su kitais žmonėmis socialiniame kontekste). Kaip nurodyta LR Švietimo ir mokslo ministro

įsakyme Dėl andragogo profesinės veiklos aprašo (2013), bendroji andragogo kompetencija apima šiuos gebėjimus: gebėjimas sistemiskai mąstyti, iniciatyvumas, kūrybiškumas; gebėjimas priimti ir teikti grįžtamąjį ryšį: bendrauti, bendradarbiauti, prisiimti atsakomybę, dirbti komandoje; gebėjimas naudotis informacinėmis technologijomis: valdyti informaciją, naudoti informacinių komunikacinių technologijų bendravimo priemones, plėtoti profesinius ryšius nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis; gebėjimas reflektuoti savo patirtį, mokytis ir tobulėti: pasirengimas nuolat kelti pažinimo lygį ir poreikį, asmeninio potencialo realizavimas, naujų žinių ir mokėjimų siekimas, saviugdos plėtra, asmeninių savybių tobulinimas (p.2). Kai kurios iš įvardintų bendrųjų kompetencijų detaliau nagrinėtos mokslinėje literatūroje. Pavyzdžiui, A. Skarbalius (2006) akcentuoja gebėjimą bendrauti. Bendravimą autorius įvardija kaip trenerio darbo esmę. Mokantys bendrauti treneriai dirba sėkmingiausiai.

Lyginant LR Švietimo ir mokslo ministro įsakyme Dėl andragogo profesinės veiklos apraše (2013) nurodytą profesinių kompetencijų klasifikaciją su dvikovinio sporto šakų trenerio kompetencijų klasifikacija, pateikta 2 paveiksle, matyti, jog klasifikacijos yra visiškai skirtingos. Tarp jų sąlyčio taškų – labai mažai. Pastebima, jog abejose klasifikacijose minimos tik tiriamosios kompetencijos. Tikėtina, kad šiuos skirtumus lemia specifinis dvikovinių sporto šakų trenerio veiklos kontekstas, darbo vieta, atliekami vaidmenys.

Nepakanka, jei dvikovinių sporto šakų treneris pasižymi edukacinėmis, vadybinėmis ir tiriamosiomis kompetencijomis esamu momentu. Siekiant sėkmingos profesinės veiklos dvikovinių sporto šakų treneris, kaip andragogas, privalo nuolat tobulinti savo kompetencijas. Tai būtina, kadangi kaip pažymi K. Miškinis (2007, p. 4), „dabartiniame visuomenės raidos etape treneris turi ypač daug lavintis, skaityti, ieškoti, nes gyvenimo pulsas gerokai paspartėjo, nepaprastai išaugo sportiniai laimėjimai. Itin svarbu treneriui gerai suvokti išskirtinesnes trenerio profesijos ypatybes“. A. Taraskevičius (2008) taip pat patvirtina, kad treneriui labai svarbu nuolat gilintis į savo sporto šakos rengimo technologinius ypatumus, kitų trenerių patirtį, mokslininkų išvadas, rekomendacijas. Treneriams būtina ir eksperimentuoti, generuoti kūrybines mintis, kaupti treniruotės patirčių bazę. R. Laužackas ir kiti, A. Čepienė (2007), J. Jocienė (2007) akcentuoja bendrųjų kompetencijų ugdymo poreikį. Į dvikovinių sporto šakų trenerių veiklą žvelgiant per treneriams būdingų kompetencijų prizmę, trenerių kompetencijų plėtotę tikslinga grįsti andragoginių funkcijų realizavimu. S. Sabaliausko (2017) įvardintų trenerio kompetencijų plėtos galimybės per andragogines funkcijas atskleistos 4 lentelėje.

4 lentelė. Andragoginių funkcijų panaudojimo galimybės dvikovinių sporto šakų trenerių kompetencijų plėtrai

Trenerių kompetencijos	Andragoginės funkcijos			
	Mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimas	Mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas	Mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymas	Mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimas
Didaktinės	✓	✓	✓	
Dalykinės	✓			✓
Asmeninės	✓	✓	✓	✓
Tyrėjo	✓			
Profesinės mentorystės	✓			

Kaip rodo darbo autoriaus susistemintos įžvalgos dėl andragoginių funkcijų panaudojimo galimybių dvikovinių sporto šakų trenerių kompetencijų plėtrai, plačiausiomis taikymo galimybėmis pasižymi mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimo funkcija. Siekiant realizuoti mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimo funkciją, tinkamomis laikomos didaktinės ir asmeninės kompetencijos, tad jas būtina plėtoti. O mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimo funkcija reikšmingai gali prisidėti prie dalykinių ir asmeninių dvikovinių sporto šakų trenerių kompetencijų tobulinimo. Taigi, minėtas kompetencijas būtina plėtoti, siekiant realizuoti mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimo funkciją.

5 lentelėje pateiktos andragogo ir dvikovinių sporto šakų trenerių kompetencijos.

5 lentelė. Andragogo ir dvikovinių sporto šakų trenerio kompetencijų lyginamoji analizė

Eil. nr.	Andragogo kompetencijos	Dvikovinių sporto šakų trenerio kompetencijos
1.	Edukacinės: - realizuoti suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesus; - kurti mokymo ir mokymosi paslaugas suaugusiesiems; - kurti inovacijas, skatinančias suaugusiųjų mokymąsi visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose; - numatyti mokymosi visą gyvenimą idėjos įgyvendinimo suaugusiųjų švietime gaires.	Didaktinės Tai sportininkų individualumo suvokimas, pasitikėjimas sportininko gebėjimais bei kompetencija, sportininkų motyvacijos suvokimas, trenerio vadovavimo stiliaus valdymas, komunikavimas ir sportininkų palaikymas
2.	Vadybinės: - planuoti ir organizuoti suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesus; - planuoti, organizuoti ir koordinuoti mokymosi paslaugų suaugusiesiems teikimą; - sudaryti fizines, technines, socialines ir kitas sąlygas suaugusiesiems mokytis visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose; - koordinuojant mokymosi visą gyvenimą iniciatyvas rengti strateginius suaugusiųjų švietimo kaitos dokumentus.	Dalykinės Tai fizinio ugdymo tikslų iškelimas, strateginis planavimas, rengimas, rengimo organizavimas, treniruočių programos vykdymas, varžybinės veiklos strategijos rengimas, įgyvendinimas

3.	Tiriamosios: • atlikti praktinės veiklos tyrimą; • tirti mokymosi paslaugų suaugusiesiems kokybę; • tirti tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose sudarytų mokymosi visą gyvenimą sąlygų kokybę ir gerinimo perspektyvas; • tirti suaugusiųjų švietimo situaciją, patirtį ir perspektyvas nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyse.	Asmeninės Tai socialinių normų suvokimas, bendravimas ir bendradarbiavimas skirtingomis sportinio rengimo situacijomis, nuolatinis savarankiškas mokymasis, informacijos ir pokyčių valdymas
4.	Bendrosios: • gebėjimas sistemiškai mąstyti, iniciatyvumas, kūrybiškumas; • gebėjimas priimti ir teikti grįžtamąjį ryšį; • gebėjimas naudotis informacinėmis technologijomis • gebėjimas reflektuoti savo patirtį, mokytis ir tobulėti.	Tyrėjo Tai tiriamoji ir analitinė veikla, refleksija ir patirties apibendrinimas, gerosios praktikos skleidimas
5.	-	Profesinės mentorystės Tai jaunųjų specialistų mokymas, jaunųjų specialistų veiklos koordinavimas

Palyginus andragogo ir dvikovinių sporto šakų trenerių kompetencijas, matyti, kad bendrumų jose yra. Nustatyta, kad tiek andragogams, tiek dvikovinių sporto šakų treneriams egzistuoja, didaktinių ir vadybinių, tiriamųjų kompetencijų poreikis. Egzistuoja ir specifiniai skirtumai. Manytina, kad šie skirtumai egzistuoja dėl specifinio dvikovinių sporto šakų trenerių veiklos konteksto. Įvardinti egzistuojančius skirtumus.

Apibendrinant atliktą andragoginių funkcijų realizavimui būtinų kompetencijų ir jų plėtros sėkmingai dvikovinių sporto šakų trenerių profesinei veiklai analizę, galima teigti, kad dvikovinių sporto šakų trenerių veikla laikytina sėkminga tuomet, kai pasiekiami maksimalūs rezultatai. Maksimalumo laipsnis kiekvienu atveju individualus – priklauso tiek nuo sportininko, tiek nuo trenerio. Dvikovinių sporto šakų sportininko rengimas yra daugiamatis reiškinys, kuriam reikalingos ne tik specifinės treneriams būdingos kompetencijos (didaktinės, dalykinės, asmeninės, tyrėjo, profesinės mentorystės), bet ir andragoginės kompetencijos. Atliktos analizės rezultatai sudaro prielaidas manyti, kad skirtingais atvejais gali būti tikslingai taikomos tiek edukacinės, tiek vadybinės ir tiriamosios kompetencijos, dirbant su dvikovinių sporto šakų sportininkais. Į dvikovinių sporto šakų sportininkų trenerį žvelgiant kaip į andragogą, svarbu paminėti tai, kad kompetencijų klasifikavimas į edukacines, vadybines ir tiriamąsias nėra sukurtas visiems laikams. Tikėtina, kad bėgant laikui ims dominuoti ar rasis visiškai naujos kompetencijos, atsižvelgiant į trenerio, kaip andragogo, veiklos kontekstą, atliekamus vaidmenis. Išvalgos dėl andragoginių funkcijų panaudojimo galimybių dvikovinių sporto šakų trenerių kompetencijų plėtrai, parodė, kad plačiausiomis taikymo galimybėmis pasižymi mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimo funkcija.

Atlikus teorinę dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų profesinėje veikloje ir jų plėtros galimybių analizę, galima teigti, kad dvikovinis sportas – tai kovos tarp dviejų tos pačios svorio kategorijos sportininkų, naudojančių specifines padėtis ir dinamines veiklas. Dvikovinis sportas gali būti grumtynių ar puolamojo pobūdžio. Grumtynių pobūdžio sporto šakos – tai imtynės, dziudo ir džiu džitsu, o puolamojo pobūdžio – boksas, karate, tekvondo, muay thai ir mišrūs kovos menai. Nustatyta, kad dvikovinių sporto šakų trenerių plano įgyvendinimo organizacinė sistema turėtų integruoti apibendrintą paties trenerio ir kitų jo kolegų patirtį, naujausius mokslo laimėjimus, būti adaptyvi sportininkų asmenybei. Dvikovinių sporto šakų trenerių veiklos organizavimas turėtų apimti sportinio ugdymo tikslų kėlimo, ugdymo proceso organizavimo, vadovavimo stiliaus pasirinkimo, ugdomosios sąveikos „treneris–sportininkas“ užtikrinimo, ugdymo(si) aplinkos ir motyvacinio klimato kūrimo ir sportininkų palaikymo funkcijas. Visų trenerio veiklų organizavimo objektas – dvikovinių sporto šakų sportininkas. Siekdamas jį paveikti, treneris turėtų taikyti andragogines funkcijas. Andragoginės funkcijos – tai mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiems kūrimas, mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas, mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiems sudarymas ir mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiems kūrimas.

Išvalgos dėl andragoginių funkcijų panaudojimo galimybių dvikovinių sporto šakų trenerių kompetencijų plėtrai, parodė, kad plačiausiomis taikymo galimybėmis pasižymi mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiems kūrimo funkcija. Andragoginių funkcijų realizavimui būtinos andragoginės kompetencijos: realizuoti mokymo, mokymosi procesus treniruočių metu, tenkinti poreikius, taikyti atitinkamas priemones, metodus, strategijas, išteklius, motyvuoti, reflektuoti, modeliuoti įvairias tendencijas, vertinti, komentuoti, informuoti, kurti tinkamą mokymosi (treniruočių) aplinką, tinkamai bendradarbiauti, planuoti, organizuoti, valdyti procesus, užtikrinti lygiavertę sąveiką, tirti poreikius, numatyti perspektyvas ir kt.

2. EMPIRINIO TYRIMO PRIELAIIDOS: DVIKOVINIŲ SPORTO ŠAKŲ TRENERIŲ ANDRAGOGINĖS FUNKCIJOS PROFESINĖJE VEIKLOJE IR JŲ PLĖTRA

2.1. Tyrimo metodologija, metodai, eiga

Aprašomosios analizės būdu išanalizavus mokslo šaltinius ir dokumentus, aptarus andragogines funkcijas dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje bei kompetencijas, būtinas jų realizavimui, teorinius ir metodologinius aspektus, svarbą sėkmingai profesinei veiklai, atliktas empirinis tyrimas.

Atliekamo **tyrimo tikslas** – įvertinti Lietuvos dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų raišką profesinėje veikloje trenerių požiūriu ir atlikti atvejo analizę, tikslu nustatyti andragoginių funkcijų taikymo plėtros galimybes dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje.

Tyrimo klausimai:

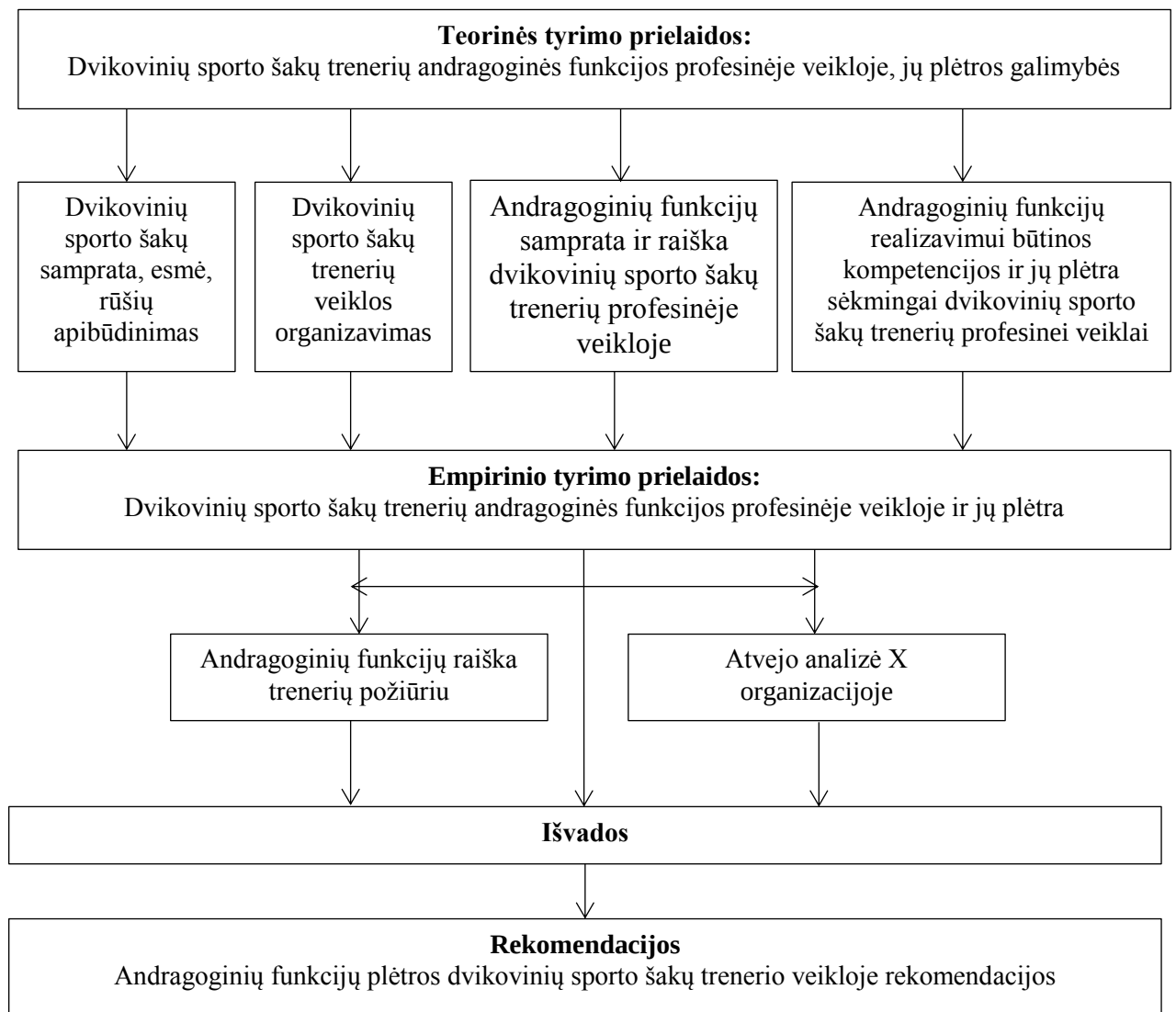
1. Kaip ir kokias dvikovinių sporto šakų treneriai savo profesinėje veikloje taiko andragogines funkcijas?
2. Kokios kompetencijos būtinos andragoginių funkcijų dvikovinių sporto šakų realizavimui ?
3. Kokios andragogų funkcijų plėtros galimybės dvikovinėse sporto šakų trenerių profesinėje veikloje ?

Empirinis dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų profesinėje veikloje ir jų plėtros tyrimas vykdytas 2018 m. gruodžio – 2019 m. balandžio mėnesiais. Tyrimas vykdytas dviem pagrindiniais etapais:

- 1) 2018 m. gruodžio mėn. atliktas kiekybinis tyrimas (apklausa raštu, naudojant uždaro tipo klausimyną);
- 2) 2019 m. balandžio mėn. atliktas kokybinis tyrimas (vieno atvejo analizė, stebėjimas).

Tokią tyrimo eigą suponavo tyrimo struktūra (7 pav.).

Atsižvelgiant į problemos apibrėžimą, o taip pat mokslinės literatūros ir dokumentų analizės rezultatus, nuspręsta atlikti empirinį tyrimą, kuriuo siekiama įvertinti andragoginių funkcijų realizavimą dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje. Šiam tyrimui parengta tyrimo metodologija. Anot N. Urniežiūtės (2014), metodologijos išeities principas, kuriuo remiasi tyrėjas, yra jo euristinė funkcija. Ši funkcija turi prasmę tik tais atvejais, kai ne tik padeda apibūdinti ar paaiškinti tam tikrą dalykinę sritį, bet ir tampa naujų žinių, faktų surinkimo bei apibendrinimo instrumentu (Urnėžiūtė, 2014, p. 126).

7 pav. Empirinio tyrimo struktūra

Tyrimo metodai. Andragoginių funkcijų raiškos Lietuvos dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje įvertinimui pasirinkta taikyti kiekybinį tyrimą. Kiekybiniai tyrimai taikomi kai siekiama atskleisti tikrąsias tendencijas bei statistinę tiesą apie tiriamą reiškinį (Bitinas, 2006). Andragoginių funkcijų realizavimo ir dvikovinių sporto šakų trenerių profesinės veiklos kokybei įvertinti tinkamiausiu laikytinas anketinės apklausos metodas, kadangi šio metodo taikymas sudaro galimybes pasiekti didelę respondentų grupę. V. Dikčius (2011) mini tokius apklausos metodus (pagal administravimo būdą): asmeninė apklausa, apklausa telefonu, apklausa paštu bei apklausa elektroniniu būdu. Kiekybinis anketinės apklausos metodas yra paprastas, ekonomiškai ir sudaro galimybes nesudėtingai ir greitai surinkti daug vertingos informacijos (Legenzova ir kt., 2016). Pasirinkta taikyti elektroninės apklausos tipą.

Siekiant nustatyti andragoginių funkcijų taikymo plėtros galimybes dvikovinių sporto šakų trenerių profesinėje veikloje, pasirinktas kokybinis tyrimas. Atlikta vieno atvejo analizė X dvikovinio sporto institucijoje pagal išskirtus kriterijus ir funkcijas.

Anketinė apklausa. Siekiant tyrimo tikslo, anketinės apklausos metodu apklausti dvikovinių sporto šakų treneriai. Tyrimo respondentai pasirinkti kriterinės atrankos metodu. Pagal šį metodą tyrimo imties vienetai atrenkami pagal tam tikrą tyrėjo nustatytą kriterijų (Bitinas ir kt., 2008). Tyrimo imtis sudaryta tik iš dvikovinių sporto šakų trenerių. Tyrime dalyvavo 71 respondentas.

Vadovaujantis teorinėmis andragoginių funkcijų realizavimo ir dvikovinių sporto šakų trenerių profesinės veiklos kokybės prielaidomis parengta tyrimo anketa (1 priedas). Atliekant anketinę apklausą dvikovinių sporto šakų treneriams pateikti 22 klausimai. Anketos struktūros detalizacija pateikta 6 lentelėje.

6 lentelė. Anketos struktūros detalizacija (sudaryta autoriaus)

Klausimų blokas	Klausimų nr.	Tirti aspektai
Demografiniai trenerių duomenys	1–3	Lytis, amžius, išsilavinimas
Profesiniai trenerių duomenys	4, 5, 6	Profesija, darbo stažas, sporto šaka
Treniravimo bruožai	7, 8	Treniruotėms būdingi bruožai, būdingos savybės
Andragoginės veiklos sritys ir funkcijos	9–11	Andragoginių veiklos sričių realizavimas, andragoginių funkcijų svarba ir realizavimas
Andragoginės kompetencijos	12–16	Andragoginių kompetencijų poreikis, raiška, svarba dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje
Kompetencijų tobulinimas	17–22	Andragoginių kompetencijų tobulinimo poreikis, atsakomybė už šį procesą, tobulintinos kompetencijos

Anketinės apklausos instrumentas sudarytas iš šešių blokų. Pirmasis tyrimo klausimų blokas yra skirtas demografinių trenerių charakteristikų įvertinimui, antrasis – profesinių trenerio duomenų nustatymui. Likusieji blokai – treniravimo bruožai, andragoginės veiklos sritys ir funkcijos, andragoginės kompetencijos, kompetencijų tobulinimas – diagnostinio pobūdžio.

Tyrimas buvo atliekamas 2018 m. gruodžio – 2019 m. balandžio mėnesiais. Kiekybinio tyrimo anketa buvo publikuota internetinių apklausų sistemoje www.apklausk.lt. Nuoroda į anketą buvo platinama asmeninių kontaktų pagalba tiek tiesiogiai, tiek el. paštu. Tyrimas buvo vykdomas anonimiškai ir savanoriškai. Tiriamiesiems sudarytos galimybės iš tyrimo pasitraukti nebaigus ar

net nepradėjus pildyti klausimyno. Dalyvauti tyrime nebuvo privaloma. Tyrimas atliktas vadovaujantis etiniais ir teisiniais principais.

Tyrimo rezultatų analizei atlikti pasitelktos SPSS ir MS Excel programos. Tyrimo rezultatų analizei taikyti matematinės statistikos metodai (procentiniai dažniai), sudarę prielaidas palyginti tyrimo rezultatus. Statistinė analizė atlikta naudojant visų tyrime dalyvavusių trenerių duomenis, kadangi visi tiriamieji atitiko reikalavimus, tyrime sutiko dalyvauti savanoriškai bei atsakė į visus tyrimo anketoje pateiktus klausimus.

Atvejo analizė (vieno atvejo). Šiame tyrimo etape atliekama atvejo studija, nes dėmesys skiriamas dvikovinio sporto institucijos dvikovinių sporto šakų trenerių veiklai, andragoginių funkcijų realizavimui, ypatingą dėmesį kreipiant į jų raišką, plėtros galimybes.

Atvejo studija šiame tyrime įžvelgiama ir kaip metodologija, ir kaip metodas (Zucker, 2009). Todėl, kad atliekami du tyrimai, t.y. kiekybinis ir kokybinis, nuosekliai naudojama andragoginės funkcijų grupės trenerio veiklos analizė. Kaip metodas ir dėl to, kad pagal atvejo studijos metodo reikalavimus analizuojami dokumentai, jų komentarai, pritaikant turinio analizės metodą pagal Andragogo profesinės veiklos apraše (2013) išskirtas andragogines funkcijas. Tai analizuojama pagal išskirtas andragogo funkcijų grupes: mokymo ir mokymosi situacijų kūrimas trenerio veikloje, mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas, mokymo ir mokymosi sąlygų sudarymas ir perspektyvų kūrimas.

Atvejo analizės metodu surinktų duomenų analizei pasirinktas kokybinės turinio analizės metodas. Anot V. Žydzūnaitės ir kitų (2008), - tai metodas, kurio turinio raiška yra tai, apie ką tekstas kalba. Kokybinėje turinio analizėje konceptai paaiškėja iš turinio, gilinantis į jo reikšmingumą trenerio andragoginių funkcijų plėtros galimybių profesinėje veikloje.

Dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų analizei profesinėje veikloje naudota kokybinė turinio analizė atlikta tokiais etapais: 1) daugkartinis teksto skaitymas; 2) nagrinėjimas, remiantis raktiniais žodžiais; 3) teksto grupavimas pagal išskirtas andragogines funkcijų grupes (Cormack, 2002).

Atvejo studijos instrumentai – tai 2016–2018 m. parengti dokumentai (veiklos planai, žurnalai, ataskaitos, planai ir kiti). Siekiant užtikrinti tyrimo etiką, kokybiniame tyrime naudoti dokumentai, suderinti su atsakingais vadovais, treneriais.

Atvejo analizė atlikta 2019 m. balandžio mėnesį.

2.2. Tyrimo rezultatų analizė ir jų interpretacija

2.2.1. Andragoginių funkcijų raiška profesinėje veikloje ir jų plėtra dvikovinių sporto šakų trenerių požiūriu

Andragoginių funkcijų raiškos profesinėje veikloje ir jų plėtros dvikovinių sporto šakų trenerių požiūriu tyrimo rezultatai analizuojami pagal tyrimui naudotos anketos blokus. Šie blokai šeši: demografinės respondentų charakteristikos, profesinės respondentų charakteristikos, treniravimo bruožai, andragoginės veiklos sritys ir funkcijos, andragoginės kompetencijos, kompetencijų tobulinimas.

Demografinės respondentų charakteristikos. Apibendrinti apklausos rezultatai parodė demografinę respondentų charakteristiką pagal *lyties, amžiaus, išsilavinimo parametrus*. Nustatyta, kad dvikovinių sporto šakų trenerių tarpe dominuoja vyrai - 78,87 proc. ir mažesnė dalis 21,13 proc. moterų (7 lent.).

7 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal demografines charakteristikas (N=71)

Demografinės charakteristikos		Respondentų sk.	Respondentų proc.
Lytis	Vyras	56	78,87
	Moteris	15	21,13
Amžius	18–20 metų	2	2,82
	21–30 metų	29	40,85
	31–40 metų	31	43,66
	41–50 metų	8	11,27
	51–60 metų	1	1,41
	61 metai ir daugiau	0	0,00
Išsilavinimas	Nebaigtas vidurinis	1	1,41
	Vidurinis	10	14,08
	Profesinis	8	11,27
	Aukštesnysis	6	8,45
	Aukštasis (neuniversitetinis)	12	16,90
	Aukštasis (universitetinis)	34	47,89

Net 43,66 proc. tyrimo dalyvių – 31–40 metų amžiaus. 40,85 proc. respondentų priskyrė save 21–30 metų amžiaus grupei. Daugumos respondentų išsilavinimas – aukštasis universitetinis (47,89 proc.). Tokie tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad tipinis dvikovinių sporto šakų treneris yra 31–40 metų amžiaus vyras, įgijęs aukštąjį išsilavinimą.

Profesinės respondentų charakteristikos. Tyrimo dalyvių buvo prašoma nurodyti ir savo profesines charakteristikas. Tiriamieji įvardijo savo profesijas. Respondentų buvo prašoma nurodyti *pagrindinę savo profesiją*. Tyrimo rezultatai (8 lentelė.) rodo, kad ne visi treneriai šią profesiją

laiko pagrindine. 32,39 proc. tyrime dalyvavusių trenerių nurodė, kad jų pagrindinė profesija – dvikovinių sporto šakų treneris. Tyrime dalyvavo bokso, karate, dziudo, džiu džitsu trenerių. Likusieji tyrimo dalyviai įvardijo kiek kitokias pagrindines profesijas. Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad dėl tam tikrų aplinkybių dvikovinių sporto šakų treneriai dirba ir kitus darbus – ne tik treniruoja dvikovinių sporto šakų sportininkus. 7,04 proc. tyrimo dalyvių nurodė, kad yra kariai. Tyrime dalyvavo 5,63 proc. valstybės tarnautojų, po 4,23 proc. vadovų, vadybininkų, pedagogų, andragogų/ po 2,82 proc. respondentų pažymėjo, jog jie dirba pardavimų vadovais, asmeniniais treneriais, inžinieriais. 29,58 proc. įvardijo kitas profesijas (administratorius, barmenas, kibernetinio saugumo architektas, kineziterapeutas, ekonomistas, elektrikas, vairuotojas, jūrininkas, konsultantas, mechanikas, meistras, teisininkas, ugniagesys-gelbėtojas, virėjas, vėjo turbinų technikas ir kt.).

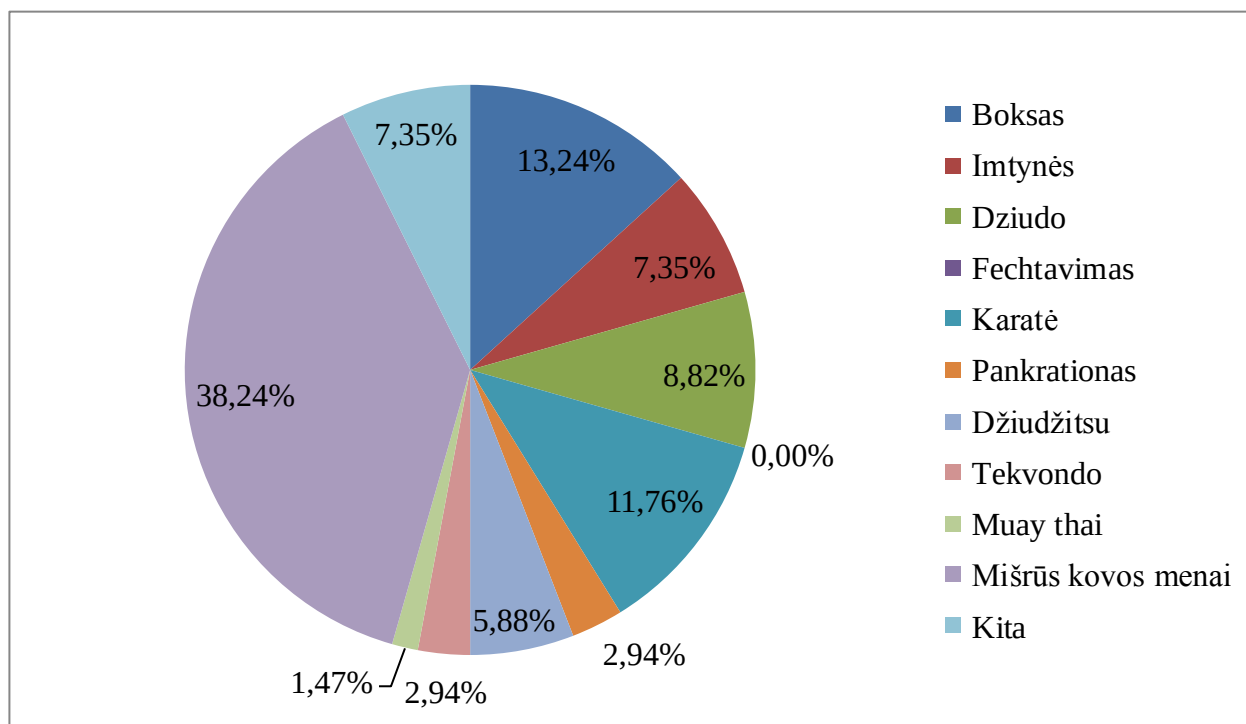
8 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal pagrindines profesijas (N=71)

Profesija	Respondentų sk.	Respondentų proc.
Dvikovinių sporto šakų treneris	23	32,39
Karys	5	7,04
Valstybės tarnautojas	4	5,63
Vadovas	3	4,23
Vadybininkas(-ė)	3	4,23
Pedagogas, andragogas	3	4,23
Pardavimų vadovas	2	2,82
Asmeninis treneris	2	2,82
Inžinierius	2	2,82
Kita	21	29,58
Nenurodė	3	4,23
Iš viso	71	100,00

Atlikus tyrimą, galima teigti, jog dvikovinių sporto šakų treneriams trenerio veikla neretais atvejais yra tik papildoma, jie dažnai atvejais dirba ir kitą darbą.

Tyrimo dalyviai skiriasi pagal *trenerio veiklos stažą*. Atsakydami į penktąjį tyrimo anketos klausimą, kuriame buvo prašoma nurodyti trenerio veiklos stažą, respondentai įrašė tikslūs trenerio veiklos trukmės metus. Tyrimo duomenys rodo, kad trenerių veiklos stažas siekia nuo 1 iki 29 metų. Didžioji dalis (42,25 proc.) tyrime dalyvavusių trenerių tyrimo momentu buvo savo, kaip trenerio, veiklos kelio pradžioje. Jų trenerio veiklos stažas buvo ne ilgesnis nei 5 metai. Beveik ketvirtadalis tyrimo dalyvių (23,94 proc.) nurodė, kad treneriais jie dirba nuo 6 iki 10 metų. Ilgiau – nuo 11 iki 15 metų ir nuo 16 iki 20 metų treneriais dirba atitinkamai 12,68 ir 16,90 proc. tyrimo respondentų. Likusieji 4,23 proc. tyrimo dalyvių pažymėjo, kad jų kaip trenerių veikla trunka 21 metus ar ilgiau.

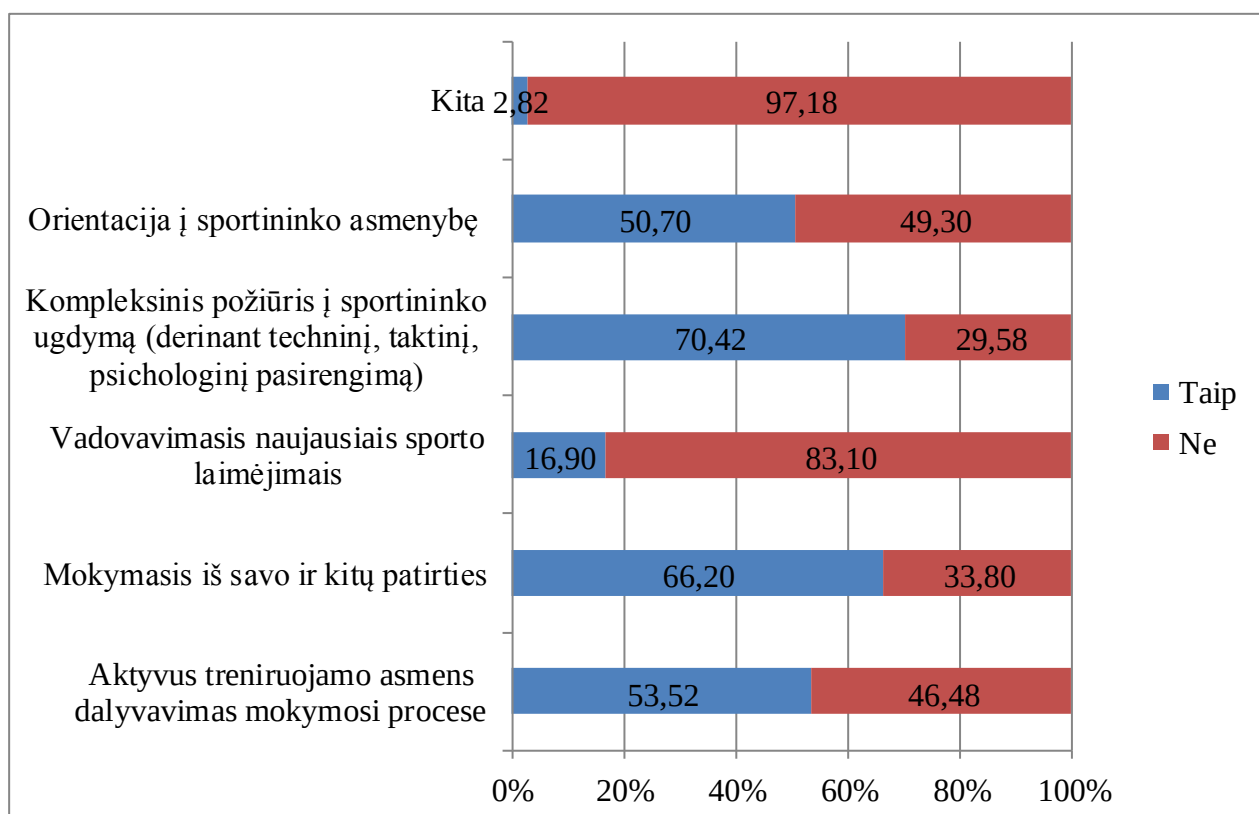
Respondentų pasiskirstymas pagal *sporto šakas*, kurių dvikovinių sporto šakų sportininkus treniruoja, pateiktas 8 paveiksle. Atlikto tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad populiariausia dvikovinio sporto šaka Lietuvoje yra mišrūs kovos menai. Tyrime dalyvavo net 38,24 proc. šios sporto šakos trenerių. 13,24 proc. tyrimo dalyvių nurodė, kad jų atstovaujama sporto šaka yra boksas, 11,76 proc. – karatė. Tyrime dalyvavo 36,76 proc. kitų dvikovinio sporto šakų (imtynių, dziudo, fechtavimo, pankrationo, džiu džitsu, tekvondo, muay thai, mišrių kovos menų, kitų) atstovų.

8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal sporto šakas, kurių sportininkus treniruoja, proc.

Treniravimo bruožai. Dvikovinių sporto šakų trenerių požiūrio į andragoginių funkcijų realizavimą ir profesinės veiklos kokybę tyrimo dalyvių buvo prašoma nurodyti, ar jų treniruotėms yra būdingi *kokybiškos treniruotės bruožai*. Respondentų pasiskirstymas pagal bruožų būdingumą pateiktas 9 paveiksle. Tyrimo rezultatai parodė, kad dauguma dvikovinių sporto šakų trenerių (70,42 proc.) vadovaujami kompleksiniu požiūriu į sportininko ugdymą, derinant techninį, taktinį ir psichologinį pasirengimą. Teorinėje šio darbo dalyje minėta, kad dvikovinių sporto šakų trenerių darbe kompleksiskumas yra labai svarbus (Miškinis, 2011; Muliarčikas ir kt., 2016). Tyrimo rezultatai parodė, kad dvikovinių sporto šakų treneriai supranta minėto aspekto svarbą ir aktyviai taiko jį savo veikloje. Gana dažnas ir mokymasis iš savo ir kitų patirties (66,20 proc.). Tai reiškia, kad dvikovinių sporto šakų treneriai vadovaujami andragogine mokymosi teorija. Jos svarbą įrodo mokslininkų (Jatkauskienė ir kt., 2002; Tolutienė ir kt., 2010; Andriekienė ir kt., 2011) minimas

mokymasis iš patirties. Tyrimo rezultatai rodo, kad dažniais atvejais dvikovinių sporto šakų treniruotėms būdingas ir aktyvus treniruojamo asmens dalyvavimas mokymosi procese (53,52 proc.). Dvikovinių sporto šakų treniruotėse, šio darbo autoriaus nuomone, aktyvus treniruojamo asmens dalyvavimas yra būtina sąlyga, siekiant rezultatų sporte, tad trenerių polinkis aktyvinti treniruojamą asmenį vertinamas itin teigiamai. Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvoje dirbantys dvikovinių sporto šakų treneriai, siekiantys efektyvių treniruočių, vadovaujami kompleksiniu požiūriu į sportininko ugdymą, stengiasi mokytis tiek iš savo, tiek iš kitų patirties, o taip pat ir siekia aktyvaus treniruojamo asmens dalyvavimo mokymosi procese. Kaip teigia P. Karoblis (2014), treneris, tai pirmas asmuo tiesiogiai planuojantis dvikovinių sporto šakų treniruotės procesą, realizuojantis pasirinktą sportinio rengimo strategiją bei priimančias galutinį sprendimą.

9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal treniruotėms būdingus bruožus, proc. (N=71)

K. Miškinis (2009) teigia, jog svarbi sąveika tarp trenerio ir sportininko. Ji būtina visaverčiam ugdymui ir geriems rezultatams pasiekti. Siekiant kokybiškos sąveikos tarp trenerio ir sportininko, *svarbu, kad treneris gebėtų būti geru klausytoju, pasižymėtų atvirumu, gebėjimu suprasti, gebėjimu išlaikyti konfidencialumą, būtų ryžtingas, pozityviai nusiteikęs, atsparus spaudimui, nesukeltų baimės, nenaudotų spaudimo*. Tyrimo dalyvių taip pat buvo prašoma nurodyti, ar jiems būdingos savybės, kurios užtikrina kokybišką treniruočių procesą. Atsakymų į šį anketos klausimą pasiskirstymas pateiktas 9 lentelėje. Atlikus tyrimą, nustatyta, kad dvikovinių sporto šakų

treneriams būdingas pozityvus nusiteikimas (69,01 proc.), gebėjimas suprasti (60,56 proc.) bei ryžtingumas (56,34 proc.). Tad dvikovinių šakų sporte, siekiant kokybiškų treniruočių, dominuoja ši procesą palankiai veikiančios trenerių savybės. Negatyvios savybės, tokios kaip baimės sukėlimas ar spaudimo naudojimas, yra naudojamos tik itin išimtiniais atvejais. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad baimės sukėlimą naudoja 2,82 proc. tyrime dalyvavusių dvikovinių sporto šakų trenerių, o spaudimą – 8,45 proc. trenerių.

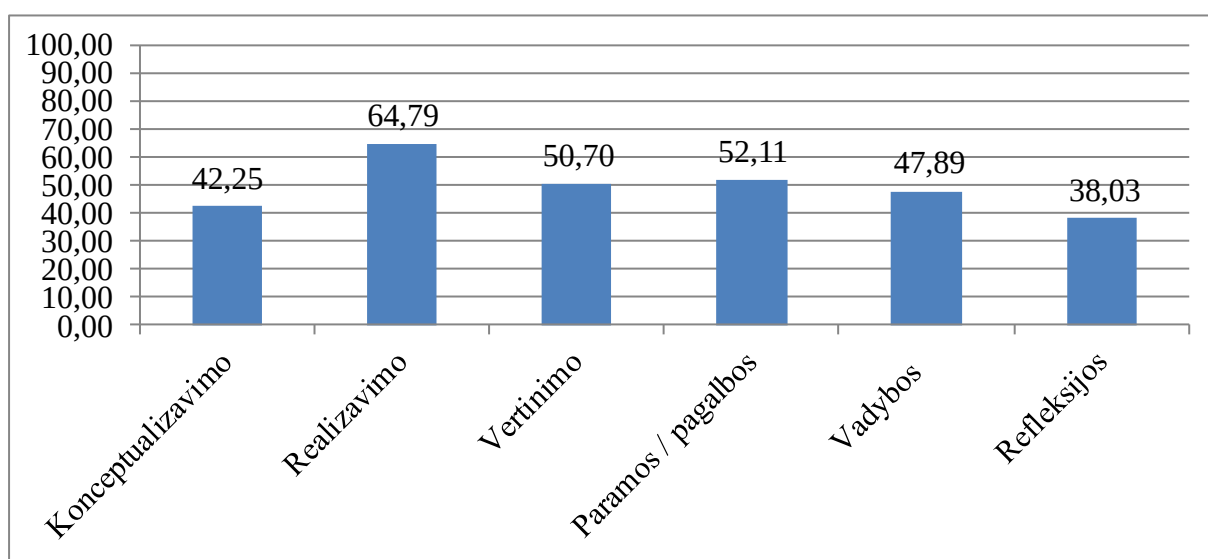
9 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal treneriams būdingas savybes (N=71)

Savybės	Taip		Ne	
	Respondentų sk.	Respondentų proc.	Respondentų sk.	Respondentų proc.
Gebėjimas būti geru klausytoju	40	56,34	31	43,66
Atvirumas	38	53,52	33	46,48
Gebėjimas suprasti	43	60,56	28	39,44
Gebėjimas išlaikyti konfidencialumą	35	49,30	36	50,70
Ryžtingumas	40	56,34	31	43,66
Pozityvus nusiteikimas	49	69,01	22	30,99
Atsparumas spaudimui	22	30,99	49	69,01
Baimės sukėlimas	2	2,82	69	97,18
Spaudimo naudojimas, neatsižvelgiant į sportininko nuomonę	6	8,45	65	91,55
Kita	1	1,41	70	98,59

Siekiant nustatyti, ar treneriams būdingos savybės yra susijusios su trenerių demografinėmis ir profesinėmis charakteristikomis, atlikti Chi kvadrato testai. Šių testų rezultatai parodė, kad reikšmingi ryšiai egzistuoja tik tarp sporto šakos ir atvirumo ($\chi^2=22,044$; $p=0,015$), baimės sukėlimo ($\chi^2=27,165$; $p=0,002$) ir spaudimo naudojimo, neatsižvelgiant į sportininko nuomonę ($\chi^2=21,187$; $p=0,020$). Spaudimo sukėlimas itin svarbus sėkmingam trenerio veiklos organizavimui (Sabaliauskas, 2017).

Andragoginės veiklos sritys ir funkcijos. Įvairioms *andragoginės veiklos sritims* egzistuoja potencialas pasireikšti dvikovinio sporto šakų trenerių veikloje. Kaip minėta teorinėje šio darbo dalyje, andragoginės veiklos sritys yra tokios: konceptualizavimo, realizavimo (savimokos organizavimo), vertinimo, paramos / pagalbos, vadybos ir refleksijos (Jatkauskienė, 2013). Atliktos teorinės andragoginės veiklos sričių raiškos potencialo analizės rezultatai parodė, kad visos šios veiklos sritys yra reikalingos ir tikslingos trenerio veikloje. Siekiant nustatyti, ar šių veiklų reikalingumą ir tikslingumą įžvelgia dvikovinių sporto šakų treneriai, į anketą buvo įtrauktas devintasis klausimas. Atsakymų į šį anketos klausimą pasiskirstymas pateiktas 10 paveiksle. Atlikto

tyrimo rezultatai rodo, kad, dirbdami su dvikovinių šakų sportininkais, treneriai dažniausiai taiko realizavimo veiklos sritį. Šią sritį taiko 64,79 proc. tyrimo dalyvių. Ši veiklos sritis apima mokymosi poreikio analizę, tikslų kėlimą, strategijų diegimą, vystymą. Žymiai mažesnė trenerių dalis – 52,11 proc. – realizuoja paramos / pagalbos sritį, apimančią konsultavimą, savimoką, savišvietą. 50,70 proc. respondentų nurodė, kad taiko vertinimo sritį, kuri apima sąveiką, rezultatų vertinimą ir įsivertinimą, metodus. Vadybos sritį, aprėpiančią planavimą, organizavimą, išteklių valdymą, kokybės užtikrinimą, realizuoja 47,89 proc. dvikovinių sporto šakų trenerių. Konceptualizavimo sritį taiko 42,25 proc. respondentų. Ši andragoginės veiklos sritis apima mokymosi poreikio analizę, tikslus, koncepcijos kūrimą.

10 pav. Andragoginės veiklos sritis realizuojančių trenerių dalis, proc. (N=71)

Treniruojant dvikovinių sporto šakų sportininkus rečiausiai taikoma refleksijos sritis, apimanti gilų susimąstymą, savęs pažinimą, žvilgsnį į save iš šalies. Refleksijos sritį taiko tik 38,03 proc. tyrime dalyvavusių dvikovinių sporto šakų trenerių. Šios srities svarbą aktualizavo B. Jatkauskienė (2013), nurodžiusi, kad refleksijos metasrities kompetencijos teikia prasmę visų kitų veiklos sričių sistemos organizacijai.

Empiriniame tyrime dalyvavusių dvikovinių sporto šakų trenerių buvo prašoma įvertinti kiekvienos *andragoginės funkcijos svarbą* jų veiklai. Funkcijų svarbos įvertinimui, kiekvienam atsakymo variantui buvo suteiktos reikšmės balais („labai svarbu“ – 5 balai, „svarbu“ – 4 balai, „vidutiniškai svarbu“ – 3 balai, „nesvarbu“ – 2 balai, „visiškai nesvarbu“ – 1 balas, „nežinau“ – 0 balų. Funkcijos svarbos vidurkiai pateikti 10 lentelėje. Strateginiai dokumentai itin svarbūs dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje (Sabaliauskas, 2017). 10 lentelėje pateikti tyrimo rezultatai rodo, kad svarbiausia andragogine funkcija dvikovinių sporto šakų treneriai laiko strateginių dokumentų

rengimo funkciją. Minėtosios funkcijos svarba dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje įvertinta 2,49 balo iš 5,00 galimų. Ši funkcija priklauso mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimo funkcijų grupei. Kitos svarbios andragoginės funkcijos – tai aptarnaujančių įstaigų ir organizacijų steigimas (2,35 balo), švietimo paslaugų projektavimas (2,25 balo). Mažiausiai svarbia andragogine funkcija dvikovinių sporto šakų treneriai įvardijo besimokančiųjų kompetencijų įgijimo funkciją (1,55 balo). Vertinant andragoginių funkcijų svarbą, tikslinga apskaičiuoti vidutinius balus ir atskiroms funkcijų grupėms.

10 lentelė. Andragoginių funkcijų svarbos dvikovinių sporto šakų trenerių veiklai vidurkiai, balais
(N=71)

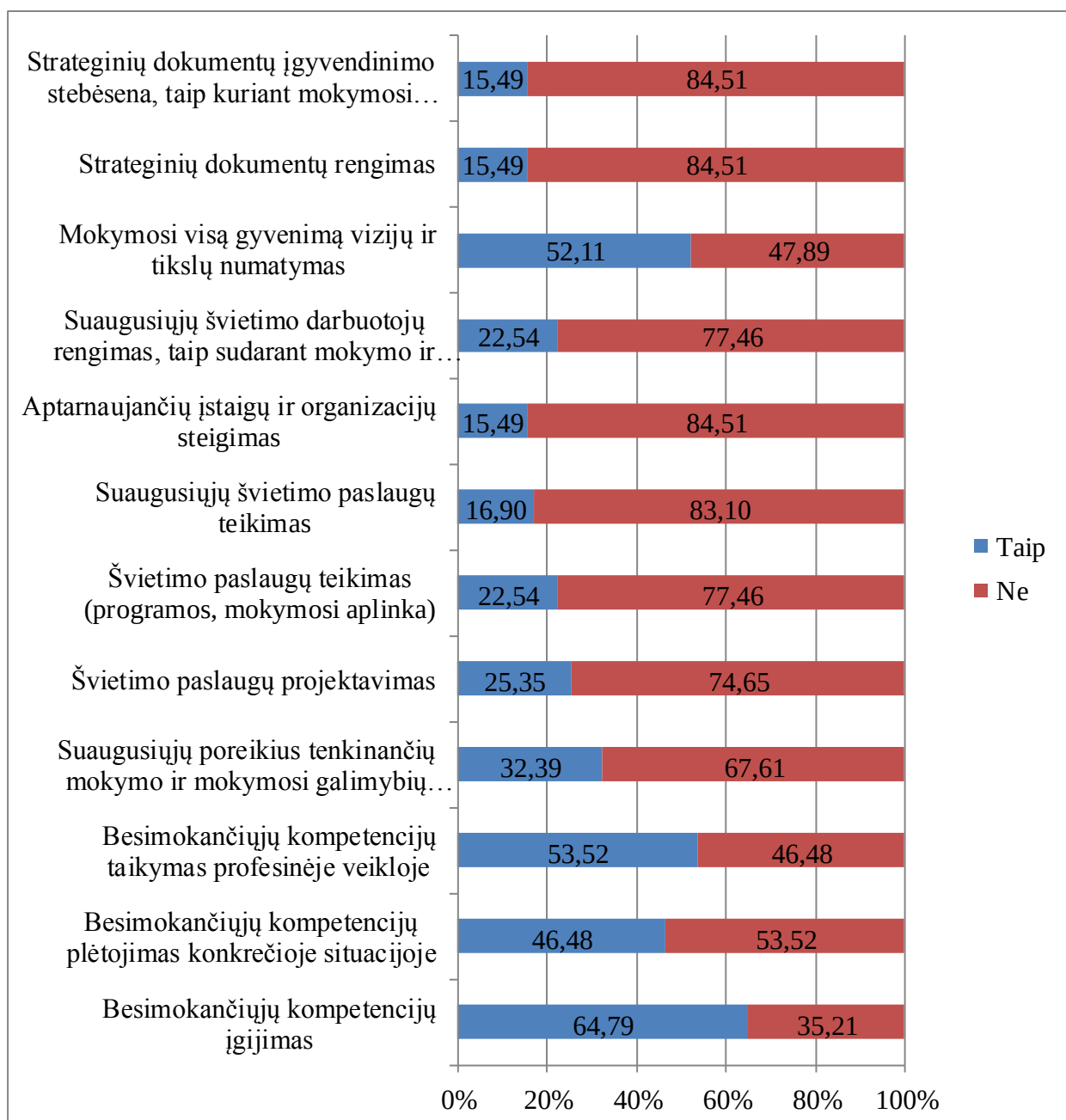
Funkcijų grupė	Funkcijų detalizacija	Vidurkis, balais
Mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimas	Besimokančiųjų kompetencijų įgijimas	1,55
	Besimokančiųjų kompetencijų plėtojimas konkrečioje situacijoje	1,70
	Besimokančiųjų kompetencijų taikymas profesinėje veikloje	2,03
Mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas	Suaugusiųjų poreikius tenkinančių mokymo ir mokymosi galimybių kūrimas	1,86
	Švietimo paslaugų projektavimas	2,25
	Švietimo paslaugų teikimas (programos, mokymosi aplinka)	2,14
Mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymas	Suaugusiųjų švietimo paslaugų teikimas	2,15
	Aptarnaujančių įstaigų ir organizacijų steigimas	2,35
	Suaugusiųjų švietimo darbuotojų rengimas, taip sudarant mokymo ir mokymosi sąlygas suaugusiesiems	1,96
Mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimas	Mokymosi visą gyvenimą vizijų ir tikslų numatymas	1,87
	Strateginių dokumentų rengimas	2,49
	Strateginių dokumentų įgyvendinimo stebėseną, taip kuriant mokymosi visą gyvenimą perspektyvas suaugusiesiems	2,24

Nustatyta, kad svarbiausia funkcijų grupė dvikovinių sporto šakų treneriai laiko mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimo funkcijas (2,20 balo). Kiek mažiau svarbiomis treneriai įvardijo mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymo (2,15 balo) ir mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimo (2,08 balo) funkcijas. Mažiausiai svarbi funkcijų grupė – mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimo (1,76 balo). Taigi, Lietuvoje dirbantiems dvikovinių sporto šakų treneriams svarbiausios yra mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimo grupei priklausančios funkcijos.

Dvikovinių sporto šakų trenerių buvo teirautasi, ar savo veikloje jie realizuoja atskiras *andragogines funkcijas*. Respondentų pasiskirstymas pagal funkcijų realizavimą pateiktas 11 paveiksle.

Nustatyta, kad dvikovinių sporto šakų treneriai savo veikloje dažniausiai realizuoja tokias andragogines funkcijas: besimokančiųjų kompetencijų įgijimas (64,79 proc.), besimokančiųjų kompetencijų taikymas profesinėje veikloje (53,52 proc.). Abi šios funkcijos priklauso mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimo funkcijų grupei. Trečioji dažniausiai realizuojama

funkcija, treniruojant dvikovinių sporto šakų sportininkus – mokymosi visą gyvenimą vizijų ir tikslų numatymas (52,11 proc.). Ši funkcija patenka į mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimo funkcijų grupę. Dvikovinių sporto šakų treneriai rečiausiai realizuoja šias funkcijas: strateginių dokumentų įgyvendinimo stebėseną, taip kuriant mokymosi visą gyvenimą perspektyvas suaugusiesiems, strateginių dokumentų rengimas, aptarnaujančių įstaigų ir organizacijų steigimas. Visas šias minėtas funkcijas taiko tik po 15,49 proc. tyrime dalyvavusių dvikovinių sporto šakų trenerių.

11 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal andragoginių funkcijų realizavimą, proc. (N=71)

Strateginių dokumentų įgyvendinimo stebėsenos, taip kuriant mokymosi visą gyvenimą perspektyvas suaugusiesiems ir strateginių dokumentų rengimo funkcijos patenka į mokymosi visą

gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems grupę, o aptarnaujančių įstaigų ir organizacijų steigimo funkcija priklauso mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymo funkcijų grupei.

Andragoginės kompetencijos. Dvikovinių sporto šakų trenerių buvo prašoma nurodyti, ar, jų nuomone, *andragoginės kompetencijos yra reikalingos*, siekiant trenerio veiklos rezultatyvumo. Net 78,87 proc. tyrime dalyvavusių trenerių pripažino andragoginių kompetencijų reikalingumą rezultatyviai dvikovinių sporto šakų trenerių veiklai. Likusieji 21,13 proc. tyrimo respondentų, atsakydami į šį anketos klausimą, pasirinko atsakymo variantą „negaliu pasakyti“.

Tyrimo dalyviai, pildydami anketas, pažymėjo, kurių iš *edukacinių, vadybinių ir profesinių kompetencijų realizavimą jie pastebi savo veikloje*. respondentų pasiskirstymas pagal atskirų kompetencijų realizavimo pastebėjimą pateiktas 11 lentelėje.

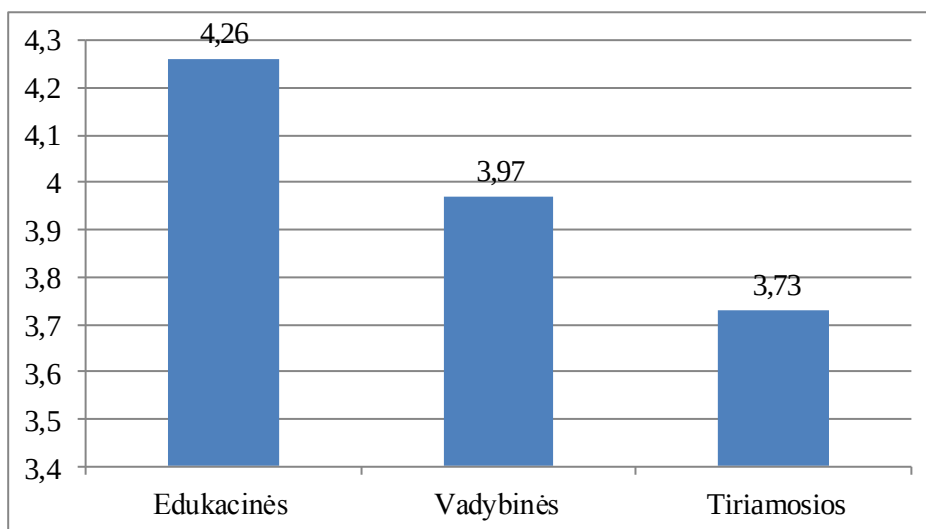
11 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal andragogo profesinių kompetencijų realizavimo savo veikloje pastebėjimą, proc. (N=71)

Kompetencijos		Pastebi savo veikloje	Nepastebi savo veikloje
Edukacinės	Realizuoti suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesus	50,70	49,30
	Kurti mokymo ir mokymosi paslaugas suaugusiesiems	40,85	59,15
	Kurti inovacijas, skatinančias suaugusiųjų mokymąsi visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose	49,30	50,70
	Numatyti mokymosi visą gyvenimą idėjas įgyvendinimo suaugusiųjų švietime gaires	25,35	74,65
	Kita	0,00	100,00
Vadybinės	Planuoti ir organizuoti suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesus	50,70	49,30
	Planuoti, organizuoti ir koordinuoti mokymosi paslaugų suaugusiesiems teikimą	46,48	53,52
	Sudaryti fizines, technines, socialines ir kitas sąlygas suaugusiesiems mokytis visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose	60,56	39,44
	Koordinuojant mokymosi visą gyvenimą iniciatyvas rengti strateginius suaugusiųjų švietimo kaitos dokumentus	19,72	80,28
	Kita	0,00	100,00
Tiriamosios	Atlikti praktinės veiklos tyrimą	50,70	49,30
	Tirti mokymosi paslaugų suaugusiesiems kokybę	42,25	57,75
	Tirti tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose sudarytų mokymosi visą gyvenimą sąlygų kokybę ir gerinimo perspektyvas	52,11	47,89
	Tirti suaugusiųjų švietimo situaciją, patirtį ir perspektyvas nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyse	22,54	77,46
	Kita	0,00	100,00

Edukacinių kompetencijų grupėje dvikovinių sporto šakų treneriai dažniausiai pastebi suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesų realizavimo kompetencijos įgyvendinimą savo veikloje (50,70 proc.). Mokslininkų (Skarbalius, 2006; Miškinis, 2008) įžvalgos aktualizuoja vadybinių

kompetencijų svarbą trenerio veikloje. Vadybinių kompetencijų grupėje dvikovinių sporto šakų treneriai dažniausiai realizuoja fizinių, techninių, socialinių ir kitų sąlygų suaugusiems mokytis visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose sudarymo kompetenciją (50,56 proc.). o tiriamųjų kompetencijų grupėje dažniausiai realizuojama sudarytų mokymosi visą gyvenimą sąlygų kokybės ir gerinimo perspektyvų tyrimo tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose kompetencija (52,11 proc.).

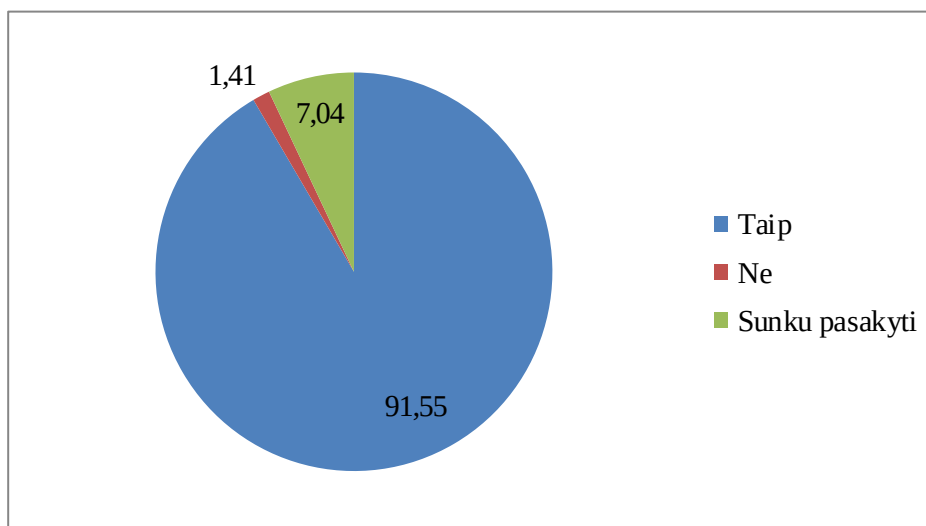
Siekiant tarpusavyje palyginti *kiekvienos kompetencijų grupės – edukacinių, vadybinių ir tiriamųjų – svarbą*, tyrime dalyvavusių dvikovinių sporto šakų trenerių buvo prašoma įvertinti šių grupių kompetencijų svarbą jų veiklai. Kompetencijų grupių svarbos įvertinimui, kiekvienam atsakymo variantui buvo suteiktos reikšmės balais („labai svarbu“ – 5 balai, „svarbu“ – 4 balai, „vidutiniškai svarbu“ – 3 balai, „nesvarbu“ – 2 balai, „visiškai nesvarbu“ – 1 balas, „nežinau“ – 0 balų). Kompetencijų grupių svarbos vidurkiai pateikti 12 paveiksle.

12 pav. Vidutiniai atskirų kompetencijų grupių svarbos dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje įverčiai, balais (N=71)

Anketinės dvikovinių sporto šakų trenerių apklausos rezultatai rodo, kad patys treneriai svarbiausiomis laiko edukacines kompetencijas. Šios grupės kompetencijų svarba įvertinta 4,26 balo iš 5,00 galimų. Kiek žemesniu vidutiniu balu – 3,97 balo – įvertinta vadybinių kompetencijų svarba dvikovinių sporto šakų trenerių veiklai. Mažiausiai svarbiomis treneriai laiko tiriamąsias kompetencijas (3,73 balo).

Kompetencijų tobulinimas. Siekiant efektyvaus kompetencijų tobulinimo, svarbu, kad patys dvikovinių sporto šakų treneriai jaustų *poreikį tobulinti savo kompetencijas*. Tyrime dalyvavusių trenerių buvo prašoma nurodyti, ar tokį poreikį jie jaučia. Respondentų pasiskirstymas šiuo aspektu pateiktas 13 paveiksle.

13 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal kompetencijų tobulinimo poreikį, proc. (N=71)

Atlikto tyrimo rezultatai išryškino itin didelį dvikovinių sporto šakų trenerių kompetencijų tobulinimo poreikį. Tokį poreikį įvardijo jaučiantys net 91,55 proc. empiriniame tyrime dalyvavusių dvikovinių sporto šakų trenerių. Tokie tyrimo rezultatai, viena vertus, rodo, kad treneriai nori ir yra pasirengę tobulėti, tačiau kita vertus, gali reikšti ir tai, kad esamu momentu treneriai dirba stokodami tam tikrų kompetencijų.

Dvikovinių sporto šakų trenerių *kompetencijų tobulinimu* gali rūpintis pats treneris, Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, dvikovinių sporto šakų federacijos, sąjungos, asociacijos, dvikovinių sporto šakų klubai, privačiai veikiantys andragogai, kiti asmenys bei institucijos. Dvikovinių sporto šakų trenerių paprašyta nurodyti, kas, jų požiūriu, turėtų rūpintis kompetencijų tobulinimu. Respondentų pasiskirstymas šiuo klausimu pateiktas 12 lentelėje.

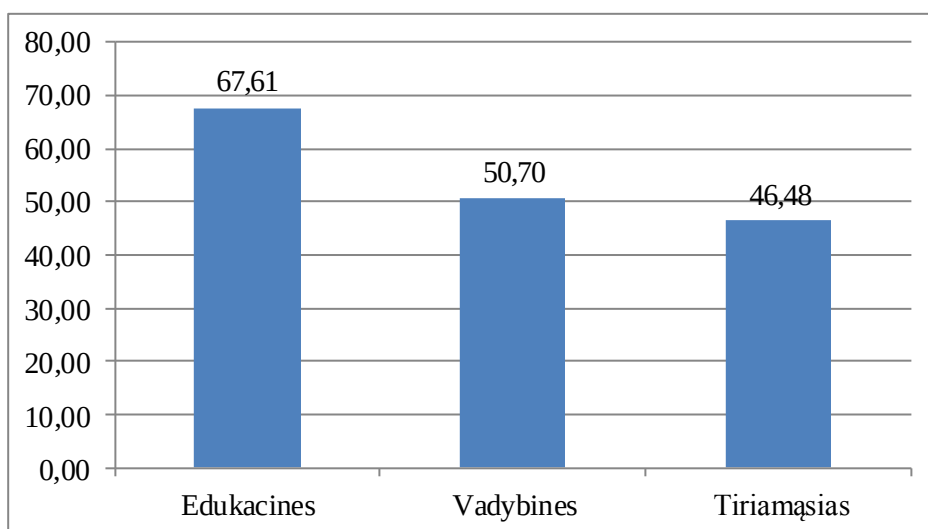
12 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal asmenis, institucijas, kurie turėtų rūpintis dvikovinių sporto šakų trenerių kompetencijų tobulinimu, proc. (N=71)

Asmenys, institucijos	Taip	Ne
Pats treneris	76,06	23,94
Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės	45,07	54,93
Dvikovinių sporto šakų federacijos, sąjungos, asociacijos (Lietuvos bokso federacija, Lietuvos fechtavimo federacija, Lietuvos imtynių federacija ir kt.)	76,06	23,94
Dvikovinių sporto šakų klubai	36,62	63,38
Privačiai veikiantys andragogai	8,45	91,55
Kita	0,00	100,00

Nustatyta, kad dvikovinių sporto šakų treneriai atsakomybę už kompetencijų tobulinimą teikia jiems patiems ir dvikovinių sporto šakų federacijoms, sąjungoms, asociacijoms (po 76,06

proc.). Lyginant empirinio tyrimo rezultatus su mokslinės literatūros analizės rezultatais, aptinkama paralelė. K. Miškinis (2007), A. Taraskevičiaus (2008) teigimu, treneriai turi patys skirti deramo dėmesio andragoginių kompetencijų tobulinimui. Tą patvirtino ir treneriai, išreikšdami savo nuomonę minėtu klausimu. 45,07 proc. tyrime dalyvavusių dvikovinių sporto šakų trenerių nurodė, kad atsakomybė už trenerių kompetencijų tobulinimą tenka Kūno kultūros ir sporto departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Empiriniu tyrimu siekta nustatyti, *kokias andragogines kompetencijas – edukacines, vadybines, tiriamąsias – dvikovinių sporto šakų treneriai norėtų tobulinti*, siekiant veiklos rezultatyvumo. Respondentų, norinčių tobulinti atskirų grupių kompetencijas, dalys pateiktos 14 paveiksle.

14 pav. Respondentų, pageidaujančių tobulinti atskirų grupių kompetencijas, dalys, proc. (N=71)

Tyrimo rezultatai parodė, kad dvikovinių sporto šakų treneriai labiausiai norėtų tobulinti edukacines kompetencijas. Šių kompetencijų tobulinimo poreikį išvelgė 67,61 proc. visų tyrime dalyvavusių trenerių. Kiek daugiau nei pusė tyrimo dalyvių – 50,70 proc. – išreiškė poreikį tobulinti vadybines kompetencijas. Šios kompetencijos itin svarbios dvikovinių sporto šakų trenerio veikloje (Skarbalius, 2006; Miškinis, 2008). Tiriamųjų kompetencijų tobulinimo pageidauja 46,48 proc. respondentų.

Siekiant nustatyti, kurias konkrečiai *edukacines, vadybines ir tiriamąsias kompetencijas tobulinti pageidautų treneriai*, tyrimo respondentų buvo prašoma nurodyti kurias kompetencijas jiems būtų tikslinga tobulinti, siekiant veiklos rezultatyvumo. Respondentų pasiskirstymas pagal pageidaujamą tobulinti kompetencijas pateiktas 13 lentelėje. Edukacinių kompetencijų grupėje dvikovinių sporto šakų treneriai labiausiai išvelgia poreikį tobulinti inovacijų, skatinančių

suaugusiųjų mokymąsi visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose kūrimą (50,70 proc.).

13 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal andragogo profesinių kompetencijų tobulinimo poreikius, proc. (N=71)

Kompetencijos		Norėtų tobulinti	Nenorėtų tobulinti
Edukacinės	Realizuoti suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesus	35,21	64,79
	Kurti mokymo ir mokymosi paslaugas suaugusiesiems	49,30	50,70
	Kurti inovacijas, skatinančias suaugusiųjų mokymąsi visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose	50,70	49,30
	Numatyti mokymosi visą gyvenimą idėjos įgyvendinimo suaugusiųjų švietime gaires	39,44	60,56
	Kita	0,00	100,00
Vadybinės	Planuoti ir organizuoti suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesus	36,62	63,38
	Planuoti, organizuoti ir koordinuoti mokymosi paslaugų suaugusiesiems teikimą	47,89	52,11
	Sudaryti fizines, technines, socialines ir kitas sąlygas suaugusiesiems mokytis visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose	64,79	35,21
	Koordinuojant mokymosi visą gyvenimą iniciatyvas rengti strateginius suaugusiųjų švietimo kaitos dokumentus	26,76	73,24
	Kita	0,00	100,00
Profesinės	Atlikti praktinės veiklos tyrimą	47,89	52,11
	Tirti mokymosi paslaugų suaugusiesiems kokybę	40,85	59,15
	Tirti tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose sudarytų mokymosi visą gyvenimą sąlygų kokybę ir gerinimo perspektyvas	47,89	52,11
	Tirti suaugusiųjų švietimo situaciją, patirtį ir perspektyvas nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyse	35,21	64,79
	Kita	0,00	100,00

Vadybinių kompetencijų grupėje išvelgtas didžiausias poreikis tobulinti šią kompetenciją: sudaryti fizines, technines, socialines ir kitas sąlygas suaugusiesiems mokytis visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose. Šią kompetenciją pageidautų tobulinti 64,79 proc. tyrime dalyvavusių dvikovinių sporto šakų trenerių. Tokie tyrimo rezultatai patvirtina profesinio tobulėjimo teorijos taikomumą dvikovinių sporto šakų trenerių atveju. Pagal šią teoriją, visą gyvenimą trunkantis tobulėjimo procesas yra būdingas dvikovinio sporto šakos trenerio karjerai (Super, 1990). Tiriamųjų kompetencijų grupėje po 47,89 proc. tyrimo dalyvių, jog, siekiant rezultatyvios veiklos, jiems svarbu tobulinti praktinės veiklos tyrimo atlikimo ir tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose sudarytų mokymosi visą gyvenimą sąlygų kokybės ir gerinimo perspektyvų tyrimo kompetencijas.

Apibendrinta kiekybinio tyrimo analizė sudarė prielaidas išryškinti dvikovinių sporto šakų trenerių nuomonę andragoginių funkcijų raiškos profesinėje veikloje ir jų plėtros galimybių

klausimais. Nustatyta, kad dvikovinių sporto šakų treneriai savo veikloje dažniausiai realizuoja tokias andragogines funkcijas: besimokančiųjų kompetencijų įgijimas, besimokančiųjų kompetencijų taikymas profesinėje veikloje, mokymosi visą gyvenimą vizijų ir tikslų numatymas. Siekiant dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų plėtos, tikslinga didžiausia dėmesį skirti edukacinių kompetencijų tobulinimui. Edukacinių kompetencijų grupėje dvikovinių sporto šakų treneriai labiausiai išvelgė poreikį tobulinti inovacijų, skatinančių suaugusiųjų mokymąsi visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose kūrimą.

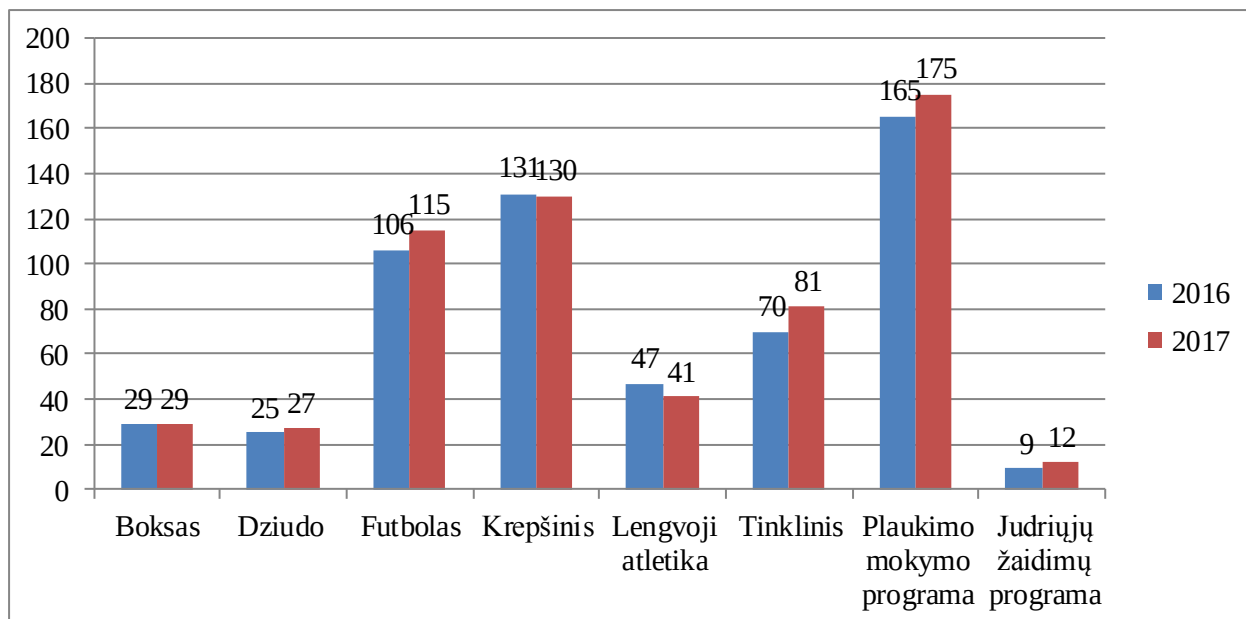
2.2.2. X sporto centro dvikovinių sporto šakų trenerių profesinės veiklos analizė (vieno atvejo analizė)

Kokybinio tyrimo etapo atvejo studijų analizė pradedama nuo X sporto centro institucijos pristatymo ir analizės. Po pristatymo analizuojama X sporto centro trenerių veikla andragoginių funkcijų realizavimo ir plėtos aspektu. X sporto centras pristatomas ir analizuojamas pagal šias subkategorijas: demografiniai duomenys, misija, vizija, tikslai, prioritetai, pasiekimai, struktūra ir kt.

X sporto centras buvo įsteigtas 1991 m. sausio 10 d. X sporto mokyklos pavadinimu. 2009 m. lapkričio 12 d. X sporto mokykla tapo X miesto sporto centru. Tai biudžetinė įstaiga, priklausanti savivaldybei. X sporto centro paskirtis įvardinta X sporto centro nuostatuose (2015). Šiame dokumente nurodyta, kad centro veikla siekiama neformaliojo vaikų švietimo, sportinio ugdymo ir suaugusiųjų treniravimo. Centro veikla organizuojama pagal šiuos planus: strateginį, metinį veiklos ir mokomąjį sportinio darbo planus.

Demografiniai duomenys. 2016–2017 mokslo metais X sporto centre buvo 24 grupės, jose buvo 383 besitreniruojančieji. 2017–2018 mokslo metais centre buvo 26 klasės / grupės, jose buvo 396 besitreniruojančieji. Šie duomenys rodo, kad X sporto centre grupių, tiek besitreniruojančiųjų skaičiui būdinga didėjimo tendencija. Treniruojamų asmenų dinamika pagal sporto šakas 2016–2017 m. pateikta 15 paveiksle. Kaip rodo 15 paveiksle pateikti duomenys, dauguma X sporto centrą lankančių asmenų yra treniruojami pagal plaukimo mokymo programą. Dvikovinių sporto šakų treniruotes lankančių asmenų skaičius tiek 2016, tiek 2017 m. buvo palyginti nedidelis visame besitreniruojančiųjų asmenų kontekste. Minėtais metais bokso treniruotes lankė 29 asmenys.

2018–2019 mokslo metais X sporto centre treniruojama 410 asmenų, tarifikuota 15 pradinio rengimo, 10 meistriškumo ugdymo ir 3 meistriškumo tobulinimo grupės. Dvikovinio sporto srityje yra sudarytos bokso ir dziudo grupės. 2018–2019 mokslo metais 10 asmenų lanko meistriškumo ugdymui skirtas bokso treniruotes, 28 – pradinio rengimo. 12 asmenų lanko pradinio rengimo dziudo treniruotes (X sporto centro 2018–2019 mokslo metų veiklos planas, 2018).

15 pav. X sporto centre treniruojamų asmenų dinamika pagal sporto šakas 2016–2017 m., asmenų sk. (sudaryta pagal X sporto centro vadovo 2017 metų veiklos ataskaita, 2018)

2017 m. X sporto centre dirbo 4 administracijos darbuotojai, 16 pedagogų ir 17 kitų darbuotojų (bibliotekininkų, darbininkų, valytojų, budėtojų ir kt.). Kvalifikuotą trenerių kolektyvą kaip vieną iš stiprybių X sporto centras įvardija savo strateginiame plane, tačiau minėtame plane kaip trūkumas įvardijamas ir jaunų kvalifikuotų trenerių stoka (X sporto centro 2018–2020 metų strateginis planas, 2018). X sporto centro vadovo 2017 metų veiklos ataskaitoje (2018) nurodyta, kad 2016 m. vienam darbuotojui per metus teko vidutiniškai 23 kvalifikacijos tobulinimo akademinės valandos. 2017 m. šis rodiklis padidėjo iki 25. Gana aktyviai savo kvalifikaciją tobulina ir įstaigos vadovas. Kaip pažymima minėtoje ataskaitoje, įstaigos vadovas kasmet dalyvauja Kūno kultūros ir sporto departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės vykdomose sporto vadybos administravimo seminaruose – konferencijose, X švietimo pagalbos tarnybos organizuojuose seminaruose. 2017 m. vadovas dalyvavo ir seminare „Kiekvieno vaiko pažangos link“, Privalomojo higienos įgūdžių mokymo programoje, viešųjų pirkimų mokymuose ir seminaruose (X sporto centro vadovo 2017 metų veiklos ataskaita, 2018).

Sąlygos. Siekiant kokybiškos X sporto centro veiklos, svarbus vaidmuo tenka finansinėms sąlygoms. Finansines sąlygas apibūdina centro biudžetas (žr. 14 lent.). Kaip rodo 14 lentelėje pateikti duomenys, X sporto centro biudžetui 2016–2017 m. buvo būdinga didėjimo tendencija.

2017 m. lyginant su 2016 m. padidėjo savivaldybės biudžetas, pajamos už paslaugas, valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos, Europos Sąjungos paramos lėšos, kitos lėšos.

14 lentelė. X sporto centro biudžetas 2016 ir 2017 m. (X sporto centro vadovo 2017 metų veiklos ataskaita, 2018)

Finansiniai šaltiniai	2016 m. tūkst. eurų	2017 m. tūkst. eurų
Savivaldybės biudžetas	345,9	372,5
Specialiosios programos lėšos (pajamos už paslaugas)	86,0	89,8
Specialiosios programos lėšos (pajamos iš patalpų nuomos)	2,0	1,3
Valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos	4,2	5,9
Europos Sąjungos paramos lėšos	12,0	18,1
Valstybės biudžeto specialioji tikslinė dotacija moksleivio krepšeliui finansuoti	12,2	11,3
Kitos lėšos (labdara, parama, 2% GPM)	0,4	0,9

Inventorius. Kokybiškos sporto institucijos veiklos užtikrinimui būtinas inventorius (Liesonienė, Šimkus, 2009). X sporto centras valdo šiuolaikiškas sporto bazes (universalią sporto areną, lengvosios atletikos maniežą, lengvosios atletikos stadioną su 9 bėgimo takais, futbolo aikštę). Šios bazės sudaro sąlygas kokybiško ugdymo proceso, įvairių varžybų, sporto renginių, festivalių organizavimui. Ir nors sporto bazės yra šiuolaikiškos, šioje srityje susiduriama ir su kliūtimis. Kaip nurodoma X sporto centro 2018–2020 metų strateginiame plane (2018), įstaiga nėra pakankamai aprūpinta sportine įranga, inventoriumi, būtinu šiuolaikiškam mokomajam procesui, stiga ir sportinės aprangos, skirtos dalyvauti varžybose.

Struktūra. X sporto centro vadovas – direktorius. Jį į šias pareigas pagal teisės aktuose nustatytą tvarką konkurso būdu skiria X miesto savivaldybės taryba. Centre veikia ir savivaldos institucija – centro taryba. Ši taryba atstovauja sportininkams, tėvams (globėjams, rūpintojams), pedagogams, socialiniams partneriams. Centro taryba yra renkama dviejų metų laikotarpiui, ji sudaryta iš 3 tėvų atstovų, 3 pedagogų ir 3 sportininkų, vyresnių nei 14 metų. Centro tarybai vadovauja pirmininkas.

Misija. X sporto centro misija – „plėtoti ir organizuoti kūno kultūrą ir sporto renginius, sudarant tinkamas sąlygas besitreneriuojantiems fiziškai lavintis ir siekti sportinių rezultatų ir ugdyti sveiką, fiziškai aktyvią miesto bendruomenę“ (X sporto centro 2018–2020 metų strateginis planas, 2018).

Vizija. Vizijos numatymas itin svarbus kuriant mokymosi visą gyvenimą perspektyvas suaugusiesiems (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013, p. 2). X sporto centro vizija – tai „švietimo įstaiga su šiuolaikiška sporto baze, puoselėjanti kūno kultūros ir sporto vertybes“ (X sporto centro 2018–2020 metų strateginis planas, 2018).

Tikslai. X sporto centras siekia tokių tikslų: „tenkinti besitreneriuojančių pažinimo, saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais, pagal ilgalaikes programas sistemiškai plėsti sporto srities žinias, stiprinti gebėjimus ir įgūdžius, suteikti asmeniui papildomas dalykines kompetencijas; plėtoti kūno kultūrą ir sportą X miesto savivaldybėje” (X sporto centro nuostatai, 2015). Šie tikslai įgyvendinami tam tikrais uždaviniais. Centrai keliama tokie uždaviniai: savivaldybės gyventojams teikti įvairias sporto ir kūno kultūros paslaugas, vykdyti sportinio pobūdžio vaikų užimtumą, rengti sporto renginius, sporto šventes, varžybas savivaldybės moksleiviams, jaunimui, bendruomenei, organizuoti sporto renginių programų konkursą savivaldybėje, rengti sporto plėtotės programas savivaldybėje, vykdyti talentingų sportininkų paiešką ir kryptingai ugdyti gabius sportininkus.

Prioritetai. X sporto centro 2018–2020 metų strateginiame plane (2018), numatytas toks prioritetas: švietimo kokybės ir socialinio saugumo gerinimas. X sporto centro 2018–2019 mokslo metų veiklos plane (2018) nurodyta ir daugiau prioritetų:

- 1) “varžybų organizavimas ir vykdymas;
- 2) masinių sportinių renginių organizavimas savivaldybės gyventojams, mokiniams;
- 3) sportinio ugdymo darbo kokybės gerinimas;
- 4) sportininkų gebėjimų atskleidimas ir plėtojimas;
- 5) sportuojančių mokinių vertybinių nuostatų ugdymas;
- 6) švietėjiškos veiklos vykdymas, populiarinant atskiras sporto šakas;
- 7) sporto šakų įvairovės plėtotė, pritraukiant kuo didesnę sportuojančių skaičių;
- 8) mokinių sveikatos stiprinimas ir tausojimas;
- 9) ugdymosi aplinkos saugumas ir modernizavimas“.

Treneriai, dirbdami su dvikovinių sporto šakų sportininkais turi užtikrinti jiems saugią aplinką (Juozaitis, 2008). Saugumo reikalavimas taikomas ir materialinei techninei bazei. X sporto centro pareigos yra reikiamos materialinės techninės bazės, kurioje saugiai sportuotų ugdytiniai ir miesto bendruomenė, turėjimas, reikiamos kvalifikacijos trenerių-sporto mokytojų turėjimas, optimalių profesinio tobulinimosi sąlygų sudarymas sporto mokytojams. Pastaroji pareiga liudija apie centro įsipareigojimą įgyvendinti trenerių andragogines funkcijas.

X sporto centre sportininkų mokymas organizuojamas vadovaujantis Lietuvos sportininkų kvalifikacinių kategorijų reikalavimais ir normomis, sporto varžybų kalendoriui, grupiniais ar individualiais mokymo planais, metiniais mokymo grupių darbo apskaitos žurnalais ir kitais normatyviniais dokumentais. 15 lentelėje pateikiama X sporto centro profesinės veiklos dokumentų (planų, ataskaitų, pasiekimų, atsiliepimų, žurnalų ir kt., treniruočių, varžybų organizavimo ir realizavimo analizė bei lyderių, trenerių, vadovų komentarų analizė, kaip juose atpažįstamos andragoginių funkcijų grupės – mokymo ir mokymosi situacijų, sąlygų, galimybių ir perspektyvų

kūrimas besitreniruojančiams. Analizuojamas laikotarpis – 2016–2018 m. Pažymėtina, kad andragoginės funkcijos atsispindi X sporto centro teisėse, įtvirtintose X sporto centro nuostatuose (2015). Andragoginėms funkcijoms svarbios šios X sporto centro teisės: mokymo metodų ir mokymosi veiklos būdų parinkimas, naujų mokymo ir mokymosi modelių kūrimas.

15 lentelėje pateikiama dvikovinių sporto šakų trenerių atliekamų andragoginių funkcijų X sporto centre analizė.

15 lentelė. Dvikovinių sporto šakų trenerių atliekamų andragoginių funkcijų X sporto centre analizė

Eil. nr.	Kategorija	Iliustruojantys teiginiai
1.	Mokymo ir mokymosi situacijų kūrimo	„...suteikti asmeniui papildomas dalykines kompetencijas“ (Nuostatai) „...pagal kompetenciją teikia metodinę pagalbą švietimo įstaigoms, sporto klubams, sporto visuomeninėms organizacijoms ir kūno kultūros mokytojams“ (Nuostatai) „Centras <...> turi teisę <...> kurti naujus mokymo ir mokymosi modelius“ (Nuostatai) „Iš specialiosios programos buvo finansuotas trenerių dalyvavimas sporto šakų federacijų organizuojamose kvalifikacijos tobulinimosi seminaruose“ (X sporto centro vadovo 2017 metų veiklos ataskaita)
2.	Mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas	„... pagrindinė veiklos rūšis – sportinis ir rekreacinis švietimas“ (Nuostatai) „Kitos ne švietimo veiklos rūšys: <...> sporto įrenginių eksploatavimas“ (Nuostatai) „...teikti įvairias kūno kultūros ir sporto paslaugas Savivaldybės gyventojams“ (Nuostatai) „Centro pareigos: turėti reikiamą materialinę techninę bazę, kurioje saugiai sportuotų Centro ugdytiniai, miesto bendruomenė; turėti reikiamos kvalifikacijos trenerius - sporto mokytojus; sudaryti treneriams - sporto mokytojams optimalias profesinio tobulinimosi“ (Nuostatai) „Kokybiškų švietimo paslaugų teikimas“ (X sporto centro 2016–2018 metų strateginis veiklos planas) „Sudaryti saugią ir sveiką mokymosi aplinką“ (X sporto centro 2016–2018 metų strateginis veiklos planas)
3.	Mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiems sudarymas	„plėtoti kūno kultūrą ir sportą Palangos miesto savivaldybėje“ (Nuostatai) „...komplektuoja komandas dalyvauti tarptautinėse, šalies ir apskrities varžybose, sudaro sąlygas geriausiems Savivaldybės sportininkams ir komandoms dalyvauti respublikinėse ir tarptautinėse varžybose“ (Nuostatai) „...bendradarbiauja su švietimo, kūno kultūros įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis“ (Nuostatai) „Centras <...> turi teisę <...> bendradarbiauti su savo veiklai įtakos turinčiais fiziniais ir juridiniais asmenimis“ (Nuostatai)
4.	Mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiems kūrimas	„Centro veikla organizuojama pagal: Centro strateginį planą; Centro metinį veiklos planą“ (Nuostatai) „vadovauja Centro strateginio plano ir metinio veiklos plano, sporto programų rengimui, juos tvirtina, vadovauja jų vykdymui“ (Nuostatai) „...vadovautasi: X miesto strateginiu plėtros iki 2020 metų planu, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu ir kitais dokumentais, Kūno kultūros ir sporto departamento 2016 – 2018 metų strateginiu planu“ (X sporto centro 2016–2018 metų strateginis veiklos planas)

Atlikus X sporto centro veiklos dokumentų analizę, nustatyta, kad X sporto centre realizuojamos visos dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginės funkcijos, įvardintos LR Švietimo ir mokslo ministro įsakyme dėl andragogo profesinės veiklos aprašo (2013).

Mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimo funkcijų grupė apima funkcijas, nukreiptas į besimokančiųjų kompetencijų įgijimą ir plėtojimą konkrečioje situacijoje (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013, p. 2). Šios funkcijos realizavimas įtvirtintas tiek X sporto centro nuostatuose, tiek strateginiame veiklos plane.

Mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimo funkcijų grupė apima funkcijas, orientuotas į suaugusiųjų poreikius tenkinančių mokymo ir mokymosi galimybių kūrimą, švietimo paslaugų projektavimą ir teikimą (mokymo ir (ar) mokymosi programų, aplinkų ir paramos sistemų kūrimą) (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013, p. 2). Ši funkcijų grupė sietina su besimokančiųjų telkimu mokymui ir mokymuisi (Tolutienė ir kt., 2016). Šios grupės funkcijų realizavimas numatytas X sporto centro nuostatuose, tiek strateginiame veiklos plane.

Mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymo funkcijų grupė apima funkcijas, „nukreiptas į suaugusiųjų švietimo paslaugų teikimą, aptarnaujančių įstaigų ir organizacijų steigimą bei suaugusiųjų švietimo darbuotojų rengimą, taip sudarant mokymo ir mokymosi sąlygas suaugusiesiems“ (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013, p. 2). Minėtų funkcijų įgyvendinimą X sporto centre įtvirtina nuostatai.

Mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimo funkcijų grupė funkcijų apima funkcijas, „orientuotas į mokymosi visą gyvenimą vizijų ir tikslų numatymą, strateginių dokumentų rengimą ir jų įgyvendinimo stebėseną, taip kuriant mokymosi visą gyvenimą perspektyvas suaugusiesiems“ (LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl andragogo profesinės veiklos aprašo, 2013, p. 2). Ši grupė funkcijų įtvirtinta tiek X sporto centro nuostatuose, tiek strateginiame veiklos plane.

Apibendrinant atliktą X sporto centro dvikovinių sporto šakų trenerių profesinės veiklos analizę, galima teigti, kad institucijos dokumentuose įtvirtintas visų andragoginių funkcijų grupių realizavimas. Funkcijų realizavimą numato tiek X sporto centro nuostatai, tiek strateginis veiklos planas.

Dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje dažniausiai realizuojamos šios andragoginės funkcijos: besimokančiųjų kompetencijų įgijimas, besimokančiųjų kompetencijų taikymas profesinėje veikloje, mokymosi visą gyvenimą vizijų ir tikslų numatymas. Nustatyta, kad siekiant dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų plėtros, tikslinga didžiausia dėmesį skirti edukacinių kompetencijų tobulinimui. Kokybinio tyrimo rezultatai patvirtino mokymo ir mokymosi situacijų kūrimo, mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimo, mokymo ir mokymosi sąlygų

suaugusiesiems sudarymo ir mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimo funkcijų įgyvendinimą tirto sporto centro veikloje.

IŠVADOS

- Tyrimo hipotezė pasitvirtino: dvikovinių sporto šakų treneriai realizuoja andragogines funkcijas: mokymo ir mokymosi situacijų kūrime, mokymosi galimybių užtikrinime, bei sąlygų ir perspektyvų kūrime, realizuodami edukacinę, vadybinę, tiriamąją veiklą, o šių funkcijų realizavimą lemia andragoginei veiklai būtinos kompetencijos: gebėjimas realizuoti mokymosi procesus, mokymosi situacijų modeliavimas, atitinkamų metodų taikymas, parama, pagalba, motyvavimas, planavimas, koordinavimas, derinimasis prie sportuojančių poreikių, gebėjimas stebėti, reflektuoti, tirti mokymosi procesus, patirtį.
Apibendrinta teorinė ir empirinė analizė leidžia pateikti šias išvadas:
- Atlikta andragoginių funkcijų dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje teorinių prielaidų analizė parodė, kad andragoginės funkcijos – tai mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiems kūrimas, mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas, mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiems sudarymas ir mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiems kūrimas.
- Didžiąją dalį andragoginių funkcijų atlieka ir taiko treneriai, dirbdami su dvikovinių sporto šakų sportininkais. Mokymo ir mokymosi situacijų kūrimo reiškiasi trenerio veikloje, kuriant mokymosi ir mokymo situacijas, dirbant su treniruojamais asmenimis. Mokymosi galimybių vertinimas, kūrimas reiškia trenerių veiklose, kuriant ir užtikrinant galimybės treniruočių metu. Mokymo ir mokymosi sąlygų sudarymas dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje sudaro prielaidas treniruojamiems asmenims sukurti tinkamas mokymo ir mokymosi sąlygas. Mokymasis visą gyvenimą perspektyvų kūrimas laiduoja perspektyvų numatymą, tęstinių mokymosi galimybių sudarymą treniruojamiems asmenims.
- Nustatyta, kad dvikovinių sporto šakų sportininko rengimas yra daugiamačis reiškinys, kuriam reikalingos ne tik specifinės treneriams būdingos kompetencijos (didaktinės, dalykinės, asmeninės, tyrėjo, profesinės mentorystės), bet ir andragoginės kompetencijos. Atliktos analizės rezultatai sudaro prielaidas manyti, kad skirtingais atvejais gali būti tikslingai taikomos tiek edukacinės, tiek vadybinės ir tiriamosios kompetencijos, dirbant su dvikovinių sporto šakų sportininkais.
- Lietuvos dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų raiškos profesinėje veikloje trenerių požiūriu tyrimo rezultatai parodė, kad dvikovinių sporto šakų treneriai savo veikloje dažniausiai realizuoja tokias andragogines funkcijas: besimokančiųjų kompetencijų įgijimas, besimokančiųjų kompetencijų taikymas profesinėje veikloje, mokymosi visą gyvenimą vizijų ir tikslų numatymas.
- Kiekybinio tyrimo rezultatai parodė, kad siekiant dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų plėtros, tikslinga didžiausia dėmesį skirti edukacinių kompetencijų

tobulinimui. Edukacinių kompetencijų grupėje dvikovinių sporto šakų treneriai labiausiai išvelgia poreikį tobulinti inovacijų, skatinančių suaugusiųjų mokymąsi visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose kūrimą.

- Kokybinio tyrimo rezultatai parodė, kad institucijos dokumentuose įtvirtintas visų andragoginių funkcijų grupių realizavimas. Tyrimo rezultatai patvirtino mokymo ir mokymosi situacijų kūrimo, mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimo, mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymo ir mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimo funkcijų įgyvendinimą tirto sporto centro veikloje. Visų grupių andragoginių funkcijų realizavimą dvikovinių sporto šakų trenerių veikloje numato tiek X sporto centro nuostatai, tiek strateginis veiklos planas.
- Kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė poreikį tobulinti mokymo ir mokymosi situacijų kūrimo funkcijos realizavimą tirtoje įstaigoje, kadangi minėtos funkcijos realizavimo apraiškos rečiausiai minėtos X institucijos dokumentuose.

REKOMENDACIJOS

1. Dvikovinių sporto šakų treneriai realizuoja andragogines funkcijas savo profesinėje veikloje: kuria mokymo ir mokymosi situacijas, užtikrina galimybes mokytis, sudaro sąlygas, kuria perspektyvą ir pan. Todėl šių funkcijų realizavimui jie turėtų įgyti šias kompetencijas gebėti realizuoti mokymosi procesus suaugusiesiems, modeliuoti situacijas, derintis prie turimos patirties, ją įvertinti, taikyti atitinkamus metodus, motyvuoti, teikti paramą, pagalbą, stebėti, reflektuoti ir pan.
2. X sporto centrui rekomenduojama mokymo ir mokymosi situacijų kūrimo, mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimo, mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymo ir mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimo funkcijų grupių realizavimą įtvirtinti ir kituose institucijos dokumentuose (ne tik nuostatuose ir strateginiame veiklos plane). Apie šių funkcijų realizavimo poreikius tikslinga informuoti ne tik dvikovinių sporto šakų trenerius, bet ir visą įstaigos personalą, kitus institucijos veikla suinteresuotus asmenis.
3. X įstaigos administracija kartu su treneriais turėtų stengtis sudaryti tinkamas sąlygas mokymuisi (treniruotėms) įsigyjant inventorių (daugkartinių lentelių laužymui, letenų, pastatomų treniruočių manekenių), aprangą (kojų apsaugą, krūtinės apsaugą).

LITERATŪRA

1. Adomaitienė J., Zubrickienė I. 2016. Projektai mokymo(si) procese: andragoginės sąveikos optimizavimo aspektas. Monografija. Klaipėda: KU leidykla.
2. Andriekienė R. M. 2009. Pedagogikos ir andragogikos dermės problemos šiuolaikinėje edukologijoje. Mokytojų ugdymas, Nr. 12(1), 12–26.
3. Andriekienė R. M. 2011. Andragogų profesionalizacija atliekamų vaidmenų aspektu. Andragogika, Nr.2, p. 13-28.
4. Andriekienė R. M., Jatkauskienė B., Jatkauskas E. 2009. Andragogo veiklos ypatumai slaugos specialistų kvalifikacijos tobulinimo aspektu. Sveikatos mokslai, Nr. 2, t. 19. Vilnius.
5. Brock V. 2008. Grounded theory of the roots and emergence of coaching [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. lapkričio 28 d.]. Prieiga per Internetą: <<http://libraryofprofessionalcoaching.com/wp-app/wp-content/uploads/2011/10/dissertation.pdf>>.
6. Campos I. S. L., Campos Y. S., Paez H. A., Saraiva A. R., Gouveia A. 2017. Morfofunctional parameters in judo's fight. Motricidade, No. 13(3), 59–68.
7. Cormack C. 2002. Quantitative research. Oxford: Blackwell Science.
8. Čepienė A. 2007. Verslo vadybos studentų bendrųjų kompetencijų ugdymo problematika: verslo ir aukštojo mokslo sankirta. Vocational education & research, Nr. 13, 48–65.
9. Darškuvienė V., Kaupelytė D., Petkevičiūtė N. 2008. Vadybinės kompetencijos nustatymo galimybės mokymo procese. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 45, 17–28.
10. Dikčius V. 2011. *Anketos sudarymo principai*. Vilnius: VU I-kla.
11. Diskienė D., Stankevičienė A., Korsakienė R. 2014. Mažų ir vidutinių įmonių vadovų kompetencijos: teoriniai ir praktiniai aspektai. Verslo ir teisės aktualijos, Nr. 9, 51–71.
12. Drid P. 2016. Science and Medicine in Combat Sports. New York: Nova publishers.
13. Forrest S. P., Peterson T. O. 2006. It's called andragogy. Academy of Management Learning & Education, 5(1), 113–122.
14. Franchini, E., Brito C. J., Artioli G. G. 2012. Weight loss in combat sports: physiological, psychological and performance effects. Journal of the International Society of Sports Nutrition, No. 9(52), p. 1–6.
15. Greenwell T. C., Simmons J. M., Hancock M., Shreffler M., Thorn, D. 2017. The effects of sexualized and violent presentations of women in combat sport. Journal of Sport Management, No. 31, p. 533–545.
16. Hodges S. 2012. Coaching Styles: Andragogy + Pedagogy [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. lapkričio 26 d.]. Prieiga per Internetą:

- <<https://www.isportz.com/blogentryview.cfm?urlkey=SDgnXCRSICExQlgyVkxLSkZVXEYkJTg0VzRZJjpFKkwnICNeVk5ZUzFKWkgpNC9cPkNfXEYjQCAgCg%3D%3D#.Wifbc pugfDc>>.
17. Hoefs J. 2019. Characteristics & Qualities of a Sports Coach [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. kovo 10 d.]. Prieiga per Internetą: <<https://www.livestrong.com/article/438821-characteristics-qualities-of-a-sports-coach/>>.
 18. Houde J. 2006. Andragogy and motivation: an examination of the principles of andragogy through two motivation theories [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 4 d.]. Prieiga per Internetą: <<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED492652.pdf>>.
 19. Jatkauskienė B. 2013. Andragogų profesionalizacijos sistemos profesionali raiška. Klaipėda: KU leidykla.
 20. Jatkauskienė B., Andriekienė R. M. 2010. Trečiojo amžiaus universiteto koncepcija andragogo veiklos aspektu. Į sveiką gyvenseną ir skaidrią būtį Vydūno keliu. Tarptautinės mokslinės-praktinės konferencijos tema “Sveikata ir ilgaamžiškumas” konferencijos medžiaga. Klaipėda: KU l-kla, 29–34.
 21. Jatkauskienė B., Andriekienė R. M., Juozaitis A. M. 2011. Kas tu esi, andragoge, profesionalizacijos, deprofesionalizacijos kontekste? Andragogika, Nr. 1, 7–18.
 22. Jatkauskienė B., Tolutienė G. 2012. Aiškinamasis andragogikos terminų žodynas. Klaipėda: KU l-kla.
 23. Jocienė J. 2007. Bendrųjų kompetencijų ugdymas kaip edukologinė teorinio ir praktinio mokymo integravimo prielaida. Vocational Education: Research & Reality, Nr. 13, 82–89.
 24. Jovarauskaitė A., Tolutienė G. 2011. Andragogikos teorijų taikymo galimybės paramos, pagalbos besimokančiajam aspektu. Jaunųjų mokslininkų darbai. Nr. 2 (31), 51–57.
 25. Juozaitis A. M. 2008. Andragogų praktikų neformaliojo mokymosi modelis. Monografija. Vilnius.
 26. Juozaitis A. M. 2008. Neformaliojo mokymosi modelio įtaka andragogų praktikų kompetencijų kitimui. Pedagogika, Nr. 91, 136–144.
 27. Juozaitis A. M. 2008. Pagrindinės kompetencijos andragogo profesinėje veikloje. Pedagogika, Nr. 89, 52–57.
 28. Karaškevičiūtė S., Bobrova L. 2015. Didelio meistriškumo sportininkų karjeros konstruktas ir jo daugiamatiškumo raiška. Studijos šiuolaikinėje visuomenėje, Nr. 6(1), p. 108–120.
 29. Karoblis P., Balčiūnas E., Petkus E., Tamulevičius R. 2015. Šiuolaikinis sportininkų rengimas olimpinėms žaidynėms. Pedagogika, Nr. 120(4), p. 192–201.
 30. Karoblis P., Poteliūnienė S., Petkus E., Balčiūnas E. 2014. Elito trenerių veiklos tendencijos pirmaisiais olimpinio ciklo metais. Sporto mokslas, Nr. 2(76), 7–12.

31. Khan Z. S., Patil Y. 2017. Psychological reeseach on karate (martial) artists. *International Journal of Multidisciplinary Approach and Studies*, No. 4(1), 195–222.
32. Knowles M., Holton E., Swanson R. 1998. *The adult learner: the definitive classic in adult education and human resource development*. Houston: TX: Gulf Publishing.
33. Kordi R., Maffulli N., Wroble R. R., Wallace W. A. 2009. *Combat Sports Medicine*. London: Springer-Verlag.
34. Laužackas R., Gedvilienė G. 2006. Bendrųjų ir profesinių kompetencijų poreikių kaita kvalifikacijos struktūroje. *Vocational education: research & reality*, Nr. 12, 126–139.
35. Lebedžinskas J., Bobrova L., Grabauskas A. 2016. Jaunųjų futbolininkų asmeninės kompetencijos raiška. *Studijos šiuolaikinėje visuomenėje*, Nr. 7(1), p. 279–292.
36. Legenzova R., Gaigalienė A., Vilkaitė I. 2016. Lietuvos įmonių ilgalaikio materialiojo turto apskaitos politikos pasirinkimo analizė. *Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai*, Nr. 10(2), p. 59–79.
37. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. 2011 [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. gruodžio 2 d.]. Prieiga per Internetą:
<http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=458774>.
38. Linkaitytė G., Žilinskaitė L. 2010. Andragogo profesinės veiklos tyrimų perspektyva Lietuvoje. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. Nr. 19, 72–86.
39. Lopez-Iturri P., Aguirre E., Azpilicueta L., Astrain J. J., Villadangos J., Falcone F. 2016. Implementation and analysis of ISM 2.4 GHz wireless sensor network systems in judo training venues. *Sensors*, No. 16, p. 1–25.
40. LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas Dėl andragogo profesinės veiklos aprašo. 2013 [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. sausio 10 d.]. Prieiga per Internetą:
<<http://www.lutsia.lt/images/stories/Naujienos/andragogo%20profesines%20veiklos%20aprasas.pdf>>.
41. Malinauskas R., Bukauskas G., Ivaškieienė V. 2006. Trenerio bendravimo su sportininkais ypatumai (15-18 metų krepšininkų ir imtynininkų akimis). *Sporto mokslas*, Nr. 1(43), 19–23.
42. Miškinis K. 2006. Besimokantis treneris. *Treneris*, Nr. 1, 2–8.
43. Miškinis K. 2006. Treneris ir sportininkai – sąveikos būtinybė. *Treneris*, Nr. 2, 2–6.
44. Miškinis K. 2006. Treneris sprendžia konfliktus. *Treneris*, Nr. 4, 2–6.
45. Miškinis K. 2007. Trenerio veikla: išskirtinės jos ypatybės. *Treneris*, Nr. 1, 4–6.
46. Miškinis K. 2008. Treneriui apie neverbalines bendravimo priemones. *Treneris*, Nr. 2, 3–5.
47. Miškinis K. 2009. Treneriui apie bendravimo darną didinančius veiksnius. *Treneris*, Nr. 3–4, 3–6.

48. Miškinis K. 2011. Daugybės lentelė treneriui. *Treneris*, Nr. 3, p. 3–8.
49. Miškinis K. 2012. Keletas dalykų treneriams pasvarstyti. *Treneris*, Nr. 1–2, p. 10–14.
50. Miškinis K. 2012. Sportininkų pasitikėjimo savimi ugdymas. *Treneris*, Nr. 3–4, 2–4.
51. Miškinis K. 2014. Atkaklumas – trenerio sėkmės laidas. *Treneris*, Nr. 3–4, 2–4.
52. Monteiro L. 2016. Assessment and contributions of grappling and punching forces in combat sports athletes: implications for the development of strength and conditioning. *Revista de Artes Marciales Asiaticas*, No. 11(2s), p. 14–18.
53. Morris-Eyton H. 2008. Andragogy fact or fiction within a swimming coaching context? [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. lapkričio 26 d.]. Prieiga per Internetą: <<http://wiredspace.wits.ac.za/handle/10539/7037>>.
54. Muliarčikas A., Štarevičius E. 2016. Bazinių savigynos veiksmų ir jų derinių atlikimo technikos sąsajos analizė. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, Nr. 16, 134–147.
55. Naužemys R., Šulinskas A., Turskis R. 2007. Teoriniai dziudo technikos pagrindai. *Treneris*, Nr. 1, 36–38.
56. Nicholls A. R. 2017. *Psychology in Sports Coaching. Theory and Practice*. New York: Routledge.
57. X sporto centras. 2015. X sporto centro nuostatai. Patvirtinta X miesto savivaldybės tarybos 2011 m. gruodžio 1 d. sprendimo Nr. T2-209 1 punktu. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 8 d.]. Prieiga per Internetą: <<http://sportpalanga.lt/tvs/kcfinder/upload/files/valdymas/Nuostatai.pdf>>.
58. X sporto centras. 2018. X sporto centro 2018–2019 mokslo metų veiklos planas. Patvirtinta X sporto centro direktoriaus 2018 m. rugsėjo 3 d. įsakymu Nr. (1.3)-V-24. [žiūrėta 2019 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per Internetą: <http://sportpalanga.lt/tvs/kcfinder/upload/files/Veiklos%20planai/veiklos%20planas%202018-2019_0001.pdf>.
59. X sporto centras. 2018. X sporto centro 2018–2020 metų strateginis planas. Patvirtinta X miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. vasario 8 d. įsakymu Nr. A1-159 [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 10 d.]. Prieiga per Internetą: <http://sportpalanga.lt/tvs/kcfinder/upload/files/Veiklos%20planai/Strateginis%20planas2018-2020_0001.pdf>.
60. X sporto centras. 2018. X sporto centro vadovo 2017 metų veiklos ataskaita [interaktyvus]. [žiūrėta 2019 m. balandžio 12 d.]. Prieiga per Internetą: <http://sportpalanga.lt/tvs/kcfinder/upload/files/Veiklos%20planai/vadovo%20veiklos%20ataskaita%202017_0001.pdf>.

61. Peleckis K., Peleckienė V., 2013. Verslo vadybos studentų derybinių kompetencijų ugdymas: struktūros ir turinio dimensijos. *Verslas: teorija ir praktika*, Nr. 14(4), 346–357.
62. Pettersson S., Ekstrom M. P., Berg C. M. 2013. Practices of weight regulation among elite athletes in combat sports: a matter of mental advantage. *Journal of Athletic Training*, No. 48(1), p. 99–108.
63. Poderys J. 2006. Naujų žinių ir technologijų įdiegimas sporte greičiausias. *Treneris*, Nr. 4, 33–36.
64. Poderys J., Ežerskis M., Korsakovas R., Trinkūnas R., Poderienė K., Buliuolis A. 2015. Didelio meistriškumo imtynininkų raumenų darbingumo rodiklių kaita mezocikle taikant koncentruotus krūvius specialiosios ištvermės lavinimui. *Sportinį darbingumą lemiantys veiksniai*, Nr. 8, p. 36–48.
65. Polak E., Kulasa J., Vencesbrito A., Castro M. A., Fernandes O. 2015. Motion analysis systems as optimization training tools in combat sports and martial arts. *Revista de Artes Marciales Asiaticas*, No. 10(2), p. 105–123.
66. Roberson D. N. 2009. The art and science of teaching students to ski: andragogy on the mountain. *Kinesiologia Slovenica*, No. 15(2), 42–49.
67. Sabaliauskas S. 2017. Trenerių, rengiančių didelio meistriškumo sportininkus, kompetencijų sisteminė apžvalga. *Socialiniai mokslai*, Nr. 1(87), p. 3–9.
68. Skarbalius A. 2006. Šiuolaikinės sportininkų rengimo technologijos. *Treneris*, Nr. 1, 13–18.
69. Souza R. P., Sousa M. S. C., Neves E. B., Rosa C., Cruz I. R. D., Junior A. T., Macedo J. O. R., Reis V. M., Alves J. V. 2017. Acute effect of a fight of mixed martial arts (MMA) on the serum concentrations of testosterone, cortisol, creatine kinase, lactate, and glucose. *Motricidade*, No. 13(1), 30–37.
70. Super D. E. 1990. A life-span, life space approach to career development. San Francisco: Jossey-Bass.
71. Liesonienė O., Šimkus A. 2009. Vartotojų poreikių tenkinimas sporto mokyklose. *Vadyba*, Nr. 14, p. 49–55.
72. Taraskevičius A. 2008. Trenerių dalykinės kompetencijos svarba ir rankininkų rengimo programiniai ypatumai. *Treneris*, Nr. 1, 18–32.
73. Tereševičienė M., Gedvilienė G., Zuzevičiūtė V. 2006. *Andragogika*. Kaunas: VDU.
74. Tolutienė G., 2013. Andragogo pagalbos suaugusiam besimokančiajam strategijos taikymo galimybės. *Tiltai*, Nr. 3, p. 231–242.
75. Tolutienė G., Andriekienė R. M., Adomavičius R. 2016. Parapijos kunigo andragoginės funkcijos bendruomenės veikloje, jų plėtros galimybės. *Mokslo ir tikėjimo dialogai*, Nr. 2, p. 52–75.

76. Tolutienė G., Puškorius S. 2014. Informacinių ir komunikacinių technologijų taikymas švietime: besimokančiųjų suaugusiųjų požiūrio tyrimas. Tiltai, Nr. 3, 123–140.
77. Trakšėlys K. 2012. Andragoginės prieigos taikymas atstatant socialinius įgūdžius. Andragogika, Nr. 1(3), 202–211.
78. Trakšėlys K., Andriekienė R. M. 2016. Andragogo vaidmenų raiška modernioje visuomenėje. Pedagogika, Nr. 123(3), 67–85.
79. Ugdymo plėtotės centras. 2011. Andragogo profesinės veiklos aprašo projektas. Vilnius: Ugdymo plėtotės centras.
80. Urniežiūtė, N. 2014. Šeimos medicinos centrų komunikacijos su pacientais plėtra socialiniuose tinkluose. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 1(33), p. 125–135.
81. Valantinienė I., Emeljanovas A. 2010. Lietuvos sporto vadybos specialistų požiūris į bendrųjų kompetencijų ugdymą. *Filosofija. Sociologija*, Nr. 21(2), p. 169–178.
82. Vencesbrito A. M., Branco M. A. C., Fernandes R. M. C., Ferreira M. A. R., Fernandes O. J. S. M., Figueiredo A. A. A., Branco G. 2014. Characterization of kinesiological patterns of the frontal kick, *mae-geri*, in karate experts and non-karate practitioners. *Revista de Artes Marciales Asiaticas*, No. 9(1), p. 20–31.
83. Veršinskas R. 2012. Dziudo varžybų vaidmuo statutinių pareigūnų rengimo procese. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, Nr. 7, 291–299.
84. Zakarevičius P. 2010. Organizacijos veiklos procesų valdymas. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 56, 123–132.
85. Ziv G., Lidor R. 2013. Psychological preparation of competitive judokas – a review. *Journal of Sports Science and Medicine*, No. 12, 371–380.
86. Zuzevičiūtė V., Teresevičienė M. 2008. Suaugusiųjų mokymasis: andragoginės veiklos perspektyva. *Mokslo studija*. Kaunas: VDU I-kla.
87. Žadeikaitė L., Railienė A. 2009. Socialinio pedagogo kaip profesijos patarėjo veiklos funkcijos ir kompetencijos: teorinės prielaidos. *Socialinis ugdymas*, Nr. 8(19), 35–47.
88. Žilinskaitė L. 2009. Andragogo profesijos įteisinimo sisteminės prielaidos. *Mokymosi visą gyvenimą strategija. Požiūrių įvairovė*, p. 41–46.
89. Žydžiūnaitė V. ir kt. 2008. *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokūžio leidykla.
90. Žodynas.lt. 2017. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 10 d.]. Prieiga per Internetą: <<https://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/G/galimybe>>.

PRIEDAS

ANKETA

Gerbiamas(-a) respondente,

Maloniai prašome dalyvauti tyrime, kurio tikslas – nustatyti dvikovinių sporto šakų trenerių andragoginių funkcijų raišką, jų realizavimui būtinas kompetencijas bei plėtros galimybes Jūsų veiklos rezultatyvumui.

Andragoginės funkcijos – tai mokymo ir mokymosi situacijų, galimybių, sąlygų kūrimas, perspektyvų numatymas, apimantis funkcijas, nukreiptas į besimokančiųjų kompetencijų įgijimą ir plėtojimą konkrečioje situacijoje.

Anketa yra anonimiška. Duomenys bus panaudoti tik statistiškai apibendrinti, todėl konfidencialumas garantuojamas.

Instrukcija. Pasirinkite Jums priimtinausius atsakymų variantus ir pažymėkite taip: ☒ Ir neradę Jums priimtino atsakymo varianto, parašykite savąjį skiltyje - „Kita“.

Dėkojame už atsakymus.

I. Informacija apie Jus**1. Lytis:**

☐ Vyras ☐ Moteris

2. Amžius:

☐ 18–20 metų ☐ 21–30 metų ☐ 31–40 metų ☐ 41–50 metų
☐ 51–60 metų ☐ 61 metai ir daugiau

3. Išsilavinimas:

☐ Nebaigtas vidurinis ☐ Vidurinis ☐ Profesinis ☐ Aukštesnysis
☐ Aukštasis (neuniversitetinis) ☐ Aukštasis (universitetinis)

4. Jūsų profesija (įrašykite):

5. Darbo stažas (įrašykite, metais):

6. Sporto šaka, kurios sportininkus Jūs treniruojate:

☐ Boksas ☐ Imtynės ☐ Dziudo ☐ Fechtavimas
☐ Karatė ☐ Pankrationas ☐ Džiudžitsu ☐ Tekvondo
☐ Muay thai ☐ Mišrūs kovos menai
☐ Kita (įrašykite)

II. Trenerio veikla**7. Kas būdinga Jūsų treniruotėms? Galite žymėti daugiau nei vieną atsakymo variantą.**

☐ Aktyvus treniruojamo asmens dalyvavimas mokymosi procese
☐ Mokymasis iš savo ir kitų patirties
☐ Vadovavimasis naujausiais sporto laimėjimais
☐ Kompleksinis požiūris į sportininko ugdymą (derinant techninį, taktinį, psichologinį pasirengimą)
☐ Orientacija į sportininko asmenybę
☐ Kita (įrašykite)

8. Kaip manote, kurios savybės Jums būdingos? Galite žymėti daugiau nei vieną atsakymo variantą.

☐ Gebėjimas būti geru klausytoju ☐ Atvirumas
☐ Gebėjimas suprasti ☐ Gebėjimas išlaikyti konfidencialumą

- ☐ Ryžtingumas ☐ Pozityvus nusiteikimas
☐ Atsparumas spaudimui ☐ Baimės sukėlimas
☐ Spaudimo naudojimas, neatsižvelgiant į sportininko nuomonę
☐ Kita (įrašykite)

9. Jūsų nuomone, kokios andragoginės veiklos sritys realizuojamos trenerio veikloje?

- ☐ Konceptualizavimo (mokymosi poreikio analizė, tikslai, koncepcijos kūrimas ir kt.)
☐ Realizavimo (mokymosi proceso analizė, strategijų diegimas, vystymas ir kt.)
☐ Vertinimo (sąveika, rezultatų vertinimas ir įsivertinimas, metodai)
☐ Paramos / pagalbos (konsultavimas, savimoka, savišvieta ir kt.)
☐ Vadybos (planavimas, organizavimas, išteklių valdymas, kokybės užtikrinimas ir kt.)
☐ Refleksijos (gilus susimąstymas, savęs pažinimas, žvilgsnis į save iš šalies)

III. Andragoginės funkcijos

10. Įvertinkite andragoginių funkcijų svarbą dvikovinių šakų trenerio veikloje?

Funkcijų grupė	Funkcijų detalizacija	Svarba					
		Labai svarbu	Svarbu	Vidutiniškai svarbu	Nesvarbu	Visiškai nesvarbu	Nežinau
Mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimas	Besimokančiųjų kompetencijų įgijimas						
	Besimokančiųjų kompetencijų plėtojimas konkrečioje situacijoje.						
	Besimokančiųjų kompetencijų taikymas profesinėje veikloje.						
Mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas	Suaugusiųjų poreikius tenkinančių mokymo ir mokymosi galimybių kūrimas						
	Švietimo paslaugų projektavimas						
	Švietimo paslaugų teikimas (programos, mokymosi aplinka)						
Mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymas	Suaugusiųjų švietimo paslaugų teikimas						
	Aptarnaujančių įstaigų ir organizacijų steigimas						
	Suaugusiųjų švietimo darbuotojų rengimas, taip sudarant mokymo ir mokymosi sąlygas suaugusiesiems						
Mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimas	Mokymosi visą gyvenimą vizijų ir tikslų numatymas						
	Strateginių dokumentų rengimas						
	Strateginių dokumentų įgyvendinimo stebėseną, taip kuriant mokymosi visą gyvenimą perspektyvas suaugusiesiems						

11. Ar savo, kaip dvikovinių sporto šakų trenerio, veikloje pastebite šių andragoginių funkcijų realizavimą? Galite žymėti daugiau nei vieną atsakymo variantą.

Funkcijų grupė	Funkcijų detalizacija
Mokymo ir mokymosi situacijų suaugusiesiems kūrimas	☐ Besimokančiųjų kompetencijų įgijimas
	☐ Besimokančiųjų kompetencijų plėtojimas konkrečioje situacijoje
Mokymo ir mokymosi galimybių užtikrinimas	☐ Suaugusiųjų poreikius tenkinančių mokymo ir mokymosi galimybių kūrimas
	☐ Švietimo paslaugų projektavimas
	☐ Švietimo paslaugų teikimas (programos mokymosi aplinka)
Mokymo ir mokymosi sąlygų suaugusiesiems sudarymas	☐ Suaugusiųjų švietimo paslaugų teikimas
	☐ Aptarnaujančių įstaigų ir organizacijų steigimas
	☐ Suaugusiųjų švietimo darbuotojų rengimas, taip sudarant mokymo ir mokymosi sąlygas suaugusiesiems
Mokymosi visą gyvenimą perspektyvų suaugusiesiems kūrimas	☐ Mokymosi visą gyvenimą vizijų ir tikslų numatymas
	☐ Strateginių dokumentų rengimas
	☐ Strateginių dokumentų įgyvendinimo stebėseną, taip kuriant mokymosi visą gyvenimą perspektyvas suaugusiesiems

IV. Andragoginės kompetencijos būtinos funkcijų realizavimui

12. Jūsų nuomone, ar reikalingos andragoginės kompetencijos, siekiant trenerio veiklos rezultatyvumo?

- ☐ Taip ☐ Ne ☐ Negaliu pasakyti

13. Kokias edukacines andragogo profesines kompetencijas realizavimo srityje Jūs pastebite savo veikloje ?

- ☐ Realizuoti suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesus
☐ Kurti mokymo ir mokymosi paslaugas suaugusiesiems
☐ Kurti inovacijas, skatinančias suaugusiųjų mokymąsi visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose
☐ Numatyti mokymosi visą gyvenimą idėjos įgyvendinimo suaugusiųjų švietime gaires
☐ Kita (įrašykite).....

14. Kokias vadybines andragogo profesines kompetencijas realizavimo srityje Jūs pastebite savo veikloje?

- ☐ Planuoti ir organizuoti suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesus
☐ Planuoti, organizuoti ir koordinuoti mokymosi paslaugų suaugusiesiems teikimą
☐ Sudaryti fizines, technines, socialines ir kitas sąlygas suaugusiesiems mokytis visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose
☐ Koordinuojant mokymosi visą gyvenimą iniciatyvas rengti strateginius suaugusiųjų švietimo kaitos dokumentus
☐ Kita (įrašykite).....

15. Kokias tiriamąsias andragogo profesines kompetencijas realizavimo srityje Jūs pastebite savo veikloje?

- ☐ Atlikti praktinės veiklos tyrimą
☐ Tirti mokymosi paslaugų suaugusiesiems kokybę
☐ Tirti tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose sudarytų mokymosi visą gyvenimą sąlygų kokybę ir gerinimo perspektyvas
☐ Tirti suaugusiųjų švietimo situaciją, patirtį ir perspektyvas nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyse
☐ Kita (įrašykite).....

16. Įvertinkite andragogo profesinių kompetencijų svarbą savo veiklai:

Tiriamųjų kompetencijų grupė	Svarba					
	Labai svarbu	Svarbu	Vidutiniškai svarbu	Nesvarbu	Visiškai nesvarbu	Nežinau
Edukacinės						
Vadybinės						
Profesinės						

V. Andragoginių kompetencijų plėtra

17. Ar Jūs, kaip treneris, jaučiate poreikį tobulinti savo kompetencijas?

- ☐ Taip ☐ Ne ☐ Sunku pasakyti

18. Kas turėtų rūpintis dvikovinių sporto šakų trenerių kompetencijų tobulinimu? Galite žymėti daugiau nei vieną atsakymo variantą.

- ☐ Pats treneris
☐ Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
☐ Dvikovinių sporto šakų federacijos, sąjungos, asociacijos (Lietuvos bokso federacija, Lietuvos fechtavimo federacija, Lietuvos imtynių federacija ir kt.)
☐ Dvikovinių sporto šakų klubai
☐ Privačiai veikiantys andragogai
☐ Kita (įrašykite)

19. Kokias andragogines kompetencijas norėtumėte tobulinti, siekiant veiklos rezultatyvumo ?

- ☐ Edukacinės
☐ Vadybinės
☐ Tiriamąsias

20. Kokias andragogo edukacines kompetencijas Jūs norėtumėte tobulinti, siekiant veiklos rezultatyvumo ?

- ☐ Realizuoti suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesus

- ☐ Kurti mokymo ir mokymosi paslaugas suaugusiesiems
- ☐ Kurti inovacijas, skatinančias suaugusiųjų mokymąsi visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose
- ☐ Numatyti mokymosi visą gyvenimą idėjos įgyvendinimo suaugusiųjų švietime gaires
- ☐ Kita (įrašykite).....

21. Kokias andragogo vadybines kompetencijas Jūs norėtumėte tobulinti, siekiant veiklos rezultatyvumo ?

- ☐ Planuoti ir organizuoti suaugusiųjų mokymo ir mokymosi procesus
- ☐ Planuoti, organizuoti ir koordinuoti mokymosi paslaugų suaugusiesiems teikimą
- ☐ Sudaryti fizines, technines, socialines ir kitas sąlygas suaugusiesiems mokytis visą gyvenimą tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose
- ☐ Koordinuojant mokymosi visą gyvenimą iniciatyvas rengti strateginius suaugusiųjų švietimo kaitos dokumentus
- ☐ Kita (įrašykite).....

22. Kokias andragogo tiriamąsias kompetencijas Jūs norėtumėte tobulinti, siekiant veiklos rezultatyvumo ?

- ☐ Atlikti praktinės veiklos tyrimą
- ☐ Tirti mokymosi paslaugų suaugusiesiems kokybę
- ☐ Tirti tinkluose, regionuose, bendruomenėse ir organizacijose sudarytų mokymosi visą gyvenimą sąlygų kokybę ir gerinimo perspektyvas
- ☐ Tirti suaugusiųjų švietimo situaciją, patirtį ir perspektyvas nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyse
- ☐ Kita (įrašykite).....